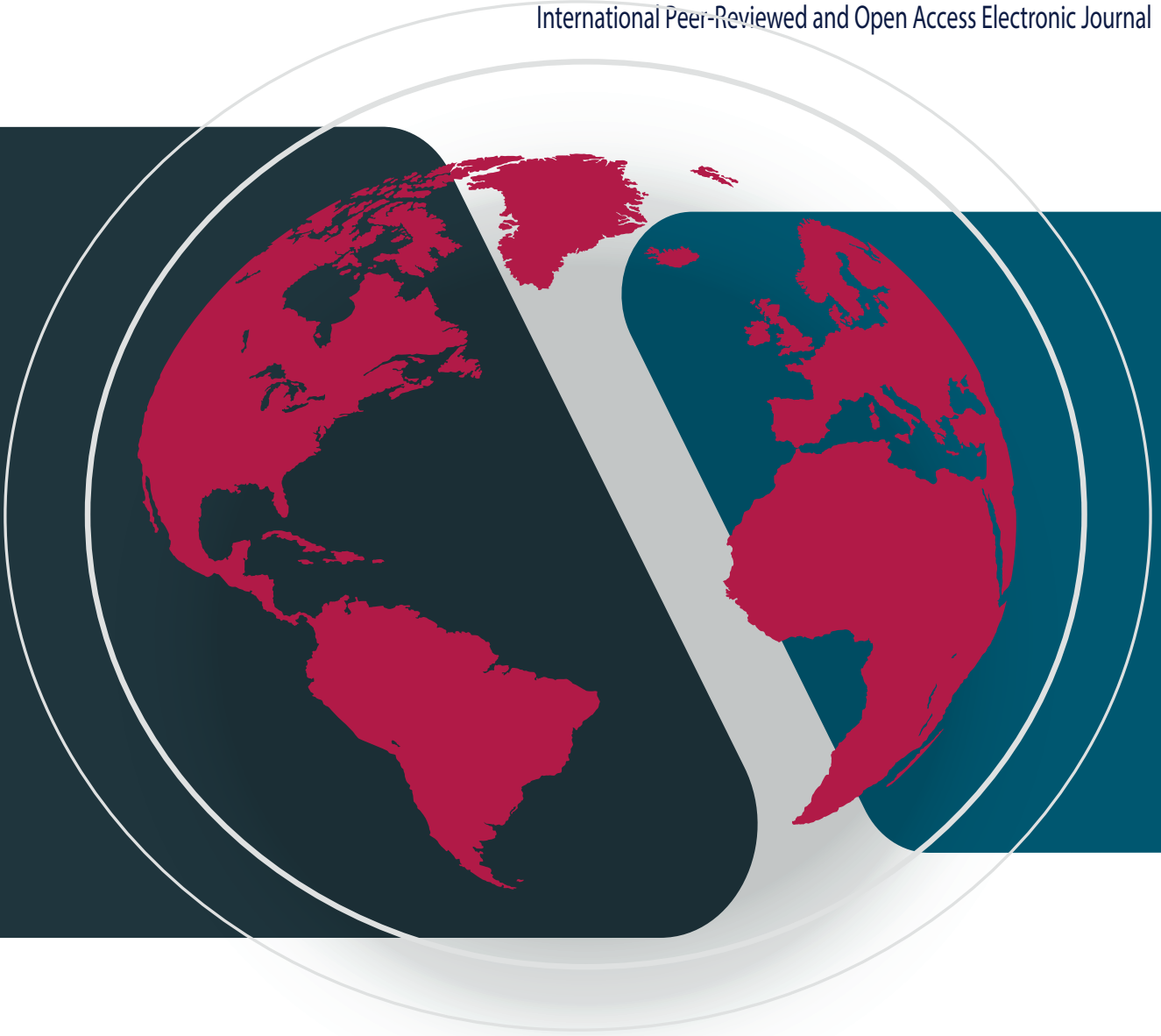

E-ISSN: 2667-4688

DOI Prefix:10.33390/homeros

HOMEROS

International Peer-Reviewed and Open Access Electronic Journal

ratingacademy.com.tr/ojs

Volume/Cilt : 4

Issue/Sayı: 1

Year/Yıl: 2021

HOMEROS

E-ISSN: 2667-4688

International Peer-Reviewed and Open Access Electronic Journal
Uluslararası Hakemli ve Açık Erişimli Elektronik Dergi

Volume / Cilt: 4
Issue / Sayı: 1
January / Ocak 2021

Web: <https://journals.gen.tr/homeros>

E-mail: homeros@ratingacademy.com.tr

ratingacademy@ratingacademy.com

**Address: Sarıcaeli Köyü ÇOMÜ Sarıcaeli Yerleşkesi, ÇOMÜ TEKNOPARK No: 119,
Çanakkale / TURKEY**

ABSTRACTING & INDEXING DİZİN & İNDEKS

ABOUT THE JOURNAL / DERGİ HAKKINDA

HOMEROS (E-ISSN: 2667-4688) is an international peer-reviewed journal that was published in 2018. The journal aims to include studies in philology. In this context, high quality theoretical and applied articles are given. The views and works of artists, academics, researchers and professionals working in the field of philology are brought together. Articles in the journal; It is published four times a year including WIN (January), SPRING (April), SUMMER (July) and FALL (October). HOMEROS is a free-open access electronic journal. The DOI number is assigned to all articles published in the journal (DOI Prefix:10.33390/HOMEROS).

Articles published in the journal; It can be freely accessed, readable, downloaded, copied, distributed, printed, scanned, linked to full text, indexed, transmitted as data to the software, and used for any legal purpose without financial, legal and technical barriers.

*The publication language of the journal is **Turkish, Azerbaijani, English and Russian.***

The articles are sent electronically via the Article Tracking System.

HOMEROS (E-ISSN: 2667-4688), 2018'de yayın hayatına başlayan uluslararası hakemli ve süreli bir dergidir. Dergi, filoloji dallarında yapılmış çalışmalara yer vermeyi amaçlar. Bu çerçevede, yüksek kalitede teorik ve uygulamalı makalelere yer verilmektedir. Filoloji alanında çalışan sanatçılar, akademisyenler, araştırmacılar ve profesyonellerin görüş ve çalışmaları bir araya getirilmektedir. Dergideki makaleler; KIŞ (Ocak), BAHAR (Nisan), YAZ (Temmuz) ve GÜZ (Ekim) dönemleri olmak üzere yılda dört kez yayımlanmaktadır. HOMEROS, açık erişimli elektronik bir dergidir. Dergide yayımlanan tüm makalelere DOI numarası atanır (DOI Prefix:10.33390/HOMEROS).

Dergide yayınlanan makaleler internet aracılığıyla; finansal, yasal ve teknik engeller olmaksızın, serbestçe erişilebilir, okunabilir, indirilebilir, kopyalanabilir, dağıtılabilir, basılabilir, taranabilir, tam metinlere bağlantı verilebilir, dizinlenebilir, yazılıma veri olarak aktarılabilir ve her türlü yasal amaç için kullanılabilir.

Derginin yayın dili **Türkçe, Azerice, İngilizce ve Rusça'dır.**

Yazılar, Makale Takip Sistemi üzerinden elektronik ortamda gönderilmektedir.

OWNER OF THE JOURNAL / DERGİNİN SAHİBİ

RATING ACADEMY

Ar-Ge Yazılım Yayıncılık Eğitim Danışmanlık ve Organizasyon Ticaret Limited Şirketi

EDİTORS / EDİTÖRLER

Assoc. Prof. Dr. Nurida NOVRUZOVA
Bakü Slavic University, AZERBAIJAN,
(Chief Editor)

Assist. Prof. Dr. Vafa IBISHOVA
Azerbaijan National Academy of Sciences, AZERBAIJAN
(Co-Editor)

MANAGING EDITOR/SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Laura AGOLLI

Oakland University Masters in Public Administration with specialization in Healthcare
Administration, USA

LANGUAGE EDITOR/ DİL EDİTÖRÜ

Nesrin YAVAŞ

Assist. Prof. Dr., Ege University, Faculty of Literature ,Department of American Culture and
Literature, İzmir, TURKEY

iii

TECHNICAL EDITOR/ TEKNİK EDİTÖR

Cumali YAŞAR

Dr., Çanakkale Onsekiz Mart University, Education Faculty, Department of Computer and
Instructional Technology Education, Çanakkale, TURKEY

SECRETARIAT/SEKRETERYA

Merve DAĞLI

Rating Academy Ar-Ge Yazılım Yayıncılık Eğitim Danışmanlık ve Organizasyon Ticaret Limited
Şirketi, Çanakkale, TURKEY

Contact / İletişim Bilgileri

Adress: Sarıcaeli Köyü ÇOMÜ Sarıcaeli Yerleşkesi ÇOMÜ TEKNOPARK No: 119,
Çanakkale / TURKEY

Tel: +90 555 477 00 66

Web: <https://ratingacademy.com.tr/ojs/index.php/HOMEROS/>

E-mail : homerost@ratingacademy.com.tr
ratingacademy@ratingacademy.com

EDITORIAL BOARD / EDITORYAL KURUL

<i>Agata BAREJA-STARZYNSKA</i>	<i>Prof. Dr.</i>	University of Warsaw	Poland
<i>Aleksandr KARTOZIYA</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Georgian National Academy of Sciences	<i>Georgia</i>
<i>Ali DUYNAMAZ</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Balıkesir University	Turkey
<i>Anna VLADİMİROVNA DİBO</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Russian Academy of Sciences	<i>Russia</i>
<i>Avakova PAYŞAN AMİRDİNOVANA</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Al-Farabi Kazakh National University	<i>Kazakhstan</i>
<i>Cheryl LESTER</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Kansas University	USA
<i>Djengiz HAKOV</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Bulgarian Science Academy	<i>Bulgaria</i>
<i>Fikret TÜRKMEN</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Ege University	Turkey
Gulnara Kuldeyeva	<i>Prof. Dr.</i>	L.N.Gumilyov Eurasian National University	Kazakhstan
<i>Gülgayşa SAQİDOLDA</i>	<i>Prof. Dr.</i>	L.N.Gumilyov Eurasian National University	Kazakhstan
<i>Haluk ŞÜKÜR AKALIN</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Hacettepe Universitesi	Turkey
<i>Hendrik E. BOESCHOTEN</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Mainz University	Germany
İlxomjon SAİDOV	<i>Prof. Dr.</i>	Samarkand State University	Uzbekistan
<i>Irina PRUSHKOVSKAYA</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Kyiv National Taras Shevchenko University	Ukraine
<i>Irina PRUSHKOVSKAYA</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Kyiv National Taras Shevchenko University	Ukraine
<i>İrfan MORİNA</i>	<i>Prof. Dr.</i>	The University of Prishtina	<i>Kosovo</i>
<i>Kerime ÜSTİNOVA</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Uludağ University	Turkey
<i>Leyla KARAHAN</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Gazi University	Turkey
<i>Ludmila BEJENARU</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Alexandru Ioan Cuza University of Iasi	Romania
<i>Maqripa YESKEYEVA</i>	<i>Prof. Dr.</i>	L.N.Gumilyov Eurasian National University	Kazakhstan
Marçenko Oksana YURLİENA	<i>Prof. Dr.</i>	Poltava University of Economics and Trade	<i>Ukraine</i>
<i>Marina MOJEYKO</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Belarusian State University	<i>Belarus</i>
Mehman MUSAOĞLU	<i>Prof. Dr.</i>	Gazi University	Turkey
Minavar HABİBULLAH	<i>Prof. Dr.</i>	Minzu University For China	<i>China</i>
<i>Naciye YILDIZ</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Gazi University	Turkey

<i>Naile MURADHANLI</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Bakü Slavic University	Azerbaijan
<i>Nigar ISGANDAROVA</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Sumqayit State University	Azerbaijan
<i>Nizami CEFEROV</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Bakü State University	Azerbaijan
<i>Philip BARNARD</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Kansas University	USA
<i>Rafiq NOVRUZOV</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Bakü Slavic University	Azerbaijan
<i>Rahile QEYBULLAYEVA</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Bakü Slavic University	Azerbaijan
<i>Ramiz ASKER</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Bakü State University	Azerbaijan
Rayshan AVAKOVA	<i>Prof. Dr.</i>	Al-Farabi Kazakh National University	Kazakhstan
<i>Sahiba QAFAROVA</i>	<i>Prof. Dr.</i>	Bakü Slavic University	Azerbaijan
Sardov Ilxomjon MUXAMEDDINOVIÇ	<i>Prof. Dr.</i>	Samarkand State University	<i>Uzbekistan</i>
Saule TAZHIBAYEVA	<i>Prof. Dr.</i>	L.N.Gumilyov Eurasian National University	Kazakhstan
<i>Şolpan JARKINBEKOVA KUZAPOVNA</i>	<i>Prof. Dr.</i>	L.N.Gumilyov Eurasian National University	Kazakhstan
<i>Yavuz AKPINAR</i>	<i>Prof. Dr.</i>	<i>Ege University</i>	<i>Turkey</i>
<i>Marzena GODZINSKA</i>	<i>Dr.</i>	University of Warsaw	Poland
Zhanargul BEISEMBAYEVA	<i>Dr.</i>	L.N.Gumilyov Eurasian National University	Kazakhstan
Baba MAHERREMLI	<i>Assoc. Prof. Dr.</i>	Azerbaijan National Academy of Science Institute of Linguistics	<i>Azerbaijan</i>
Manshuk YESKINDIROVA	<i>Assoc. Prof. Dr.</i>	L.N.Gumilyov Eurasian National University	Kazakhstan
Sevinc ALIYEVA	<i>Assoc. Prof. Dr.</i>	Azerbaijan National Academy of Science Institute of Linguistics	<i>Azerbaijan</i>
<i>Apezova DILYARA URUMBAYEVNA</i>	<i>Assist. Prof. Dr.</i>	Kyrgyz-Russian Slavic University	Kyrgyzstan

REFEREES IN THIS ISSUE / BU SAYININ HAKEMLERİ

Prof. Dr. Ali DUYMAZ, *Balikesir University / TURKEY*

Prof. Dr. Magripa Kainarbayevna YESKEYEVA, *L. N. Gumilyov Eurasian National University, KAZAKHSTAN*

Prof. Dr. Mukhabbat KURBANOVA, *National University of Uzbekistan / UZBEKISTAN*

Prof. Dr. Naciye ATA STAR, *Hacı Bayram Veli University / TURKEY*

Prof. Dr. Naida Jamal MAMEDKHANOVA, *Baku Slavic University / AZERBAIJAN*

Prof. Dr. Nigar İSGANDAROVA, *Sumgayit State University / AZERBAIJAN*

Prof. Dr. Rahilya GEYBULLAYEVA, *Baku Slavic University / AZERBAIJAN*

Prof. Dr. Uldanai BAKHTİKİREEVA, *RUDN University, RUSSIAN FEDERATION*

Assoc. Dr. Ümit EKER, *Çanakkale Onsekiz Mart University / TURKEY*

Assoc. Dr. Yusuf AVCI, *Çanakkale Onsekiz Mart University / TURKEY*

Gulgaisha Sagıdolda, *L. N. Gumilyov Eurasian National University, KAZAKHSTAN*

THE AIM AND SCOPE OF THE JOURNAL

HOMEROS (E-ISSN: 2667-4688) is an **international peer-reviewed journal** that was published in 2018. *The journal aims to include original papers in philology. In this context, high quality theoretical and applied articles are given.* The views and works of artists, academics, researchers and professionals working in the field of philology are brought together. Articles in the journal; It is published four times a year including **WIN (January), SPRING (April), SUMMER (July) and FALL (October)**. HOMEROS is a free-open access electronic journal. The DOI number is assigned to all articles published in the journal (*DOI Prefix:10.33390/HOMEROS*).

HOMEROS is an **electronic and open access** journal. The journal's articles have "free availability on the public internet, permitting any users to read, download, copy, distribute, print, search, or link to the full texts of these articles, crawl them for indexing, pass them as data to software, or use them for any other lawful purpose, without financial, legal, or technical barriers other than those inseparable from gaining access to the internet itself."

Manuscripts submitted to *HOMEROS* should be in line with ***the following publication policies and writing rules***. The evaluation process is not started for articles that are not prepared in accordance with the publication principles and the writing rules.

PUBLICATION POLICIES

1. HOMEROS (E-ISSN: 2667-4688) is an international peer-reviewed journal that was published in 2018. The journal aims to include original papers in philology. In this context, high quality theoretical and applied articles are given. The views and works of artists, academics, researchers and professionals working in the field of philology are brought together. Articles in the journal; It is published four times a year including WIN (January), SPRING (April), SUMMER (July) and FALL (October). All articles submitted for publication are evaluated by the editors in chief, editorial board and referees.
2. The journal accepts the studies written in **Turkish, Azerbaijani, English and Russian**. Original research papers, technical notes, letters to the editor, discussions, case reports and compilations are published in the journal.
3. Only the original scientific researches are included. It is essential that the information created in the scientific study needs to be new, suggest a new method, or give a new dimension to an existing information
4. *HOMEROS* is an **open-access electronic journal**. All articles published in the journal are assigned the **DOI number**. All researchers worldwide have full access to the articles published in the journal and can download them without any subscription fee.
5. The manuscript submitted for publication in the journal must have **not been published elsewhere** or have **not been sent to another journal to be published**. These studies or their abstracts **which were presented in a conference or published can be accepted** if it is indicated in the manuscript. In addition, if **the study is supported by an institution or is produced from a dissertation**, this should be indicated by a footnote to the title of the manuscript. Those who want to withdraw their manuscripts for publication for some reason must apply to the journal management with a letter. The editorial board assumes that the owners of the manuscript agree to abide by these terms.

6. All responsibility of the manuscripts belongs to the authors. They should be prepared in accordance with international scientific ethics rules also mentioned in the journal. Where necessary, a copy of the ethics committee report must be added.
7. Manuscripts submitted to the *HOMEROS* are sent to the referees after being checked with the "iThenticate" plagiarism software to see if they are partially or completely copied (plagiarism) from another study. Revision is requested from the authors for the manuscripts that result in high plagiarism (**15% and above**). If the necessary revision is not made within **60 days**, the manuscript is rejected.
8. Within the knowledge of the editor-in-chief and relevant editors, it has the authority not to publish articles that do not comply with the terms of publication, to return them to the author for revision, and to arrange them in style. All manuscripts submitted to the *HOMEROS* are sent to at least **two referees** after the initial review of the editors in chief, section editors, and editors related to the study issue with respect to formatting and content. After having positive feedbacks from both of the referees, the manuscripts are published. In case of having one positive and one negative feedback from the referees, the manuscript is sent to **a third referee**. Identities of authors are kept in the posts to be sent to the referees (**Double-blind peer review**). In addition, the authors are not informed about the referee
9. The referee process is carried out by the **editors in chief**. Even if it is approved by the referees, a publication that is not approved or accepted by the editors-in-chief cannot be published in the journal. The author or authors cannot create an obligation on the journal and other bodies on this matter.
10. The editor in chief has **7 days** for the appointment of the referees after the arrival of the manuscript. While he/she appoints the referees, he/she takes the views of the section editor and the other editors related to the study issue. The manuscripts sent to the referees for evaluation are expected to be answered within **30 days**. In case this is overcome, the editor makes a new referee appointment and withdraws the request from the former referee.
11. Required changes must be made by the author within **15 days** after the decision of "Revision required".
12. Copyright of all published studies belongs to the *HOMEROS*.
13. **No copyright payment** is made.
14. The opinions expressed in the articles published in the journal bind the authors. All legal responsibility of the articles belongs to their authors.
15. No study has differentiation or superiority from another study. Each author and study has the same rights and equality. No privileges are recognized.
16. Manuscripts submitted for publication in our journal must be prepared according to the rules of spelling of the journal. Spelling and template are included in the "Author Guidelines" heading
17. Manuscripts submitted for evaluation must not exceed 25 pages after they are prepared according to the specified template. The abstract of the manuscript should not exceed 300 words and a minimum of 3 and maximum of 7 keywords should be written.

STYLE REQUIRMENTS

It is important that the manuscripts sent to the journal are prepared in accordance with the spelling rules stated below. After the editorial review, the evaluation process will not be initiated for manuscripts that are prepared without considering these rules.

1. The article file uploaded by the authors to the system should **not contain any information about the authors**. Authors must prepare their names, titles, detailed institution information, e-mail addresses and ORCID IDs in a separate file and upload it to the system as a second file outside of the article file.
2. The **Copyright Form** signed by all authors must also be added during the upload of the article files to the system. The review process will not be initiated for studies that are missing any of these 3 files and are not prepared properly.
3. The text must be written **single spaced** by using standard Microsoft Office Word format. Margins should be 2,5 cm for all sides of the page.
4. The total length of any manuscript submitted must not exceed **25 pages** (A4).
5. The manuscript, which does not show the names of the authors, must include the followings: Title, Abstract, Keywords under the abstract, **JEL codes**, introduction, main text, conclusion, references and appendix.
6. No footer, header or page numbers required.
7. The manuscript language can be **Turkish** or **English**
8. Each manuscript must include abstract, no more than **300 words**.
9. At most **5 key** words must be written below the abstract.
10. **Abstract**, key words and JEL codes must be written in Times New Roman 10 font size and single spaced. It should be in italic letters.
11. **The main text** should be written in Times New Roman 12 font size and single spaced . The first line of the paragraph should be shifted by 1,25 cm from the left margin. Paragraph spacing after a single paragraph (6 nk) should be given.
12. All the headlines, set in the midst, should be written in bold, in Times New Roman 12 font size and 1,5 spaced.
13. Headings and subheadings must be numbered 2., 2.1., 2.1.1. as etc decimally with bold letters. All headings should be written in bold but only the first letters of the subtitles should be capital. Spacing before and after a heading (6 nk) should be given.
14. **All the tables, figures and graphs** must be headlined and sequentially numbered. The titles of the tables and figures should be placed above the table or figures, and references belonging to table or figure should be under them. The headline must be written in Times New Roman 12 font and with bond letters. References for the tables (figure of graph) must be below the table (figure or graph) with a font size of 11 font.
15. Equations should be numbered consecutively and equation numbers should appear in parentheses at the right margin.
16. **All formulas** in the paper must be prepared and numbered using the formula.
17. Citations in text must be done according to the HARWARD REFERANCE TECHNIQUE. In text citations, the author's last name and the year of publication (and page number of the publication if necessary) for the source must appear in the text

- i.** If the last name of the author is used , the publication date should be written in parenthesis.

Gürkaynak (2002) agree that chemical solutions ...

- ii.** If the last name of the author is not used, the last name of the author, the publication year and page number of the publication must appear .

The last studies (Pınar 2003: 12)...

- iii.** If there are two authors, last names of both of the authors should be written.

Cinicioglu and Keleşoğlu (1993) mention about the soft paddings...

- iv.** If there are more than two authors, cite only the surname of the first author followed by “et al.”

.....asserted by Öztoprak et al.. (1999)

- v.** If an author has more than one publishment in the same year, different symbols (i.e. a,b,c..) must be used with the years.

...result of the studies made by Bozbey et al (2003a)

- vi.** If the resource is anonymous the word “anon” must be used.

...the realities spoken in recent times (Anon 1998: 53) ...

- vii.** if a newspaper article with an unknown writer is used, name of the newspaper, date of publication, page number should be written.

The floods occured in the region effect the structural features (Atlas, 1998: 6)

- viii.** The studies made use of thesis, alphabetically ordered according to the surnames of the writers. The name of the magazine, book or booklet , etc. should be in italic and bold letters.

- ix.** For Internet resources, the name of the writer should be shown as mentioned before. If no writers name, the name of the resources and the date must be given

Some knowledge takes place about the bazaar (İMKB, 23.06.2003)

- x.** For the internet resources with unknown writers URL-sequence number and year should be written as follow:

(URL-1, 2003), (URL-1 and URL-2, 2003), According to URL-1 (2003)

References must be prepared as below:

Books :

SURNAME, First Letter of the Name. (Publication Year). *Name of Book*. Place of Publication: Publishing House, Edition, ISBN.

MERCER, P.A. and SMITH, G. (1993). *Private Viewdata in the UK*. London: Palgrave, Second Edition, ISBN: xxxx-xxxx

Editorial Books :

SURNAME, First Letter of the Name. (Publication Year). Name of the Chapter. in *Name of the Book*. Ed(s): First Letter of the Name. Surname & First Letter of the Name. Surname. Page Numbers of the Chapter, Place of Publication: Publishing House, Edition, ISBN.

STONE, E.F. (1986). Job Scope-Job Satisfaction and Job Scope-Job Performance Relationships. in *Generalizing From Laboratory To Field Settings*. Eds: E.A. Locke & C. Kahn. Lexington. pp. 189-206, MA: Lexington Books, First Edition, ISBN: 978-0669166408.

Translation Books:

SURNAME, First Letter of the Name. (Publication Year). *Name of the Book*. Translator(s): First Letter of the Name. Surname & First Letter of the Name. Surname. Place of Publication: Publishing House, Edition, ISBN.

BILLINGTON, D. (1975). *Betonarme Kabuk Yapılar*. Çevirenler: Hasan Kabataş & Mehmet Pultar. İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, ISBN: 1234-5678

Journals:

SURNAME, First Letter of the Name. (Publication Year). Name of Article. *Name of Journal*. Volume(Number), Page Numbers.

EVANS, W.A. (1994). Approaches to Intelligent Information Retrieval. *Information Processing and Management*. 7(2), 147-168.

Conferences:

SURNAME, First Letter of the Name. (Publication Year). Name of Report. *Name of Conference*. Date and Conference Place, Place of Publication: Publishing, Page Numbers

SILVER, K. (1991). Electronic Mail: The New Way to Communicate. *9th International Online Information Meeting*. 3-5 December 1990, London, Oxford: Learned Information, 323-330.

Thesis:

SURNAME, First Letter of the Name. (Publication Year). *Name of Thesis*. Master's Degree/Doctorate, Name of Institute

AGUTTER, A.J. (1995). *The Linguistic Significance of Current British Slang*. Thesis (PhD). Edinburgh University.

Institution / Organization Publications, Reports

INSTITUTION NAME. (Publication Year). *Name of the Report*. Ed(s) (if there is): First Letter of the Name. Surname. Publication Number, Place of Publication: Publishing House, Edition, ISBN (if there is).

DİE (1972). 1970 *Binalar Sayım*. Yayın No: 647, Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü.

Newspaper and Journal articles with an unknown author

NEWSPAPER/JOURNAL NAME (Publication Year). *Title of the Paper*. Publication Date, Web Adressess (if there is) Date Accessed (if there is).

ECONOMIST (2003). *The United States and the Americas: One History in Two Halves*. 13 December 2003.

Maps:

SURNAME, First Letter of the Name. (Publication Year). Title, Scale, Place of Publication: Publishing.

MASON, J. (1832). Map of The Countries Lying Between Spain and India. 1:8.000.000, London: Ordnance Survey.

Web Pages:

SURNAME, First Letter of the Name. (Year). Title [online], (Edition). Place of Publication. Web address: URL [Date Accessed:].

HOLLAND, M. (2002). Guide to Citing Internet Sources [online]. Poole, Bournemouth University, http://www.bournemouth.ac.uk/library/using/guide_to_citing_internet_sourc.html, [Date Accessed: 4/11/2020].

DERGİNİN AMACI VE KAPSAMI

HOMEROS (E-ISSN: 2667-4688), 2018’de yayın hayatına başlayan **uluslararası hakemli ve süreli** bir dergidir. Dergi, filoloji dallarında yapılmış özgün çalışmalara yer vermeyi amaçlar. Bu çerçevede, yüksek kalitede teorik ve uygulamalı makalelere yer verilmektedir. Filoloji alanında çalışan sanatçılar, akademisyenler, araştırmacılar ve profesyonellerin görüş ve çalışmaları bir araya getirilmektedir. Dergideki makaleler; **KIŞ (Ocak), BAHAR (Nisan), YAZ (Temmuz) ve GÜZ (Ekim)** dönemleri olmak üzere yılda dört kez yayımlanmaktadır. HOMEROS, açık erişimli elektronik bir dergidir. Dergide yayımlanan tüm makalelere **DOI numarası** atanır (DOI Prefix:10.33390/HOMEROS).

YAYIN İLKELERİ

1. HOMEROS (E-ISSN: 2667-4688) , 2018’de yayın hayatına başlayan uluslararası hakemli ve süreli bir dergidir. Dergi, filoloji dallarında yapılmış özgün çalışmalara yer vermeyi amaçlar. Bu çerçevede, yüksek kalitede teorik ve uygulamalı makalelere yer verilmektedir. Filoloji alanında çalışan sanatçılar, akademisyenler, araştırmacılar ve profesyonellerin görüş ve çalışmaları bir araya getirilmektedir. Dergideki makaleler; KIŞ (Ocak), BAHAR (Nisan), YAZ (Temmuz) ve GÜZ (Ekim) dönemleri olmak üzere yılda dört kez yayımlanmaktadır. Yayınlanmak üzere gönderilen bütün makaleler, baş editörler, editöryel kurul ve hakemlerce değerlendirilir.
2. Dergi dili **Türkçe, İngilizce, Azerice ve Rusça** olup, orijinal araştırma makalesi, teknik not, editöre mektup, tartışma, vaka takdimi ve derleme türünde bilimsel çalışmalar yayınlanır.
3. Yalnızca özgün niteliği olan bilimsel araştırma çalışmalarına yer verilir. Bilimsel çalışmada üretilen bilginin yeni olması, yeni bir yöntem öne sürmesi ya da daha önce var olan bilgiye yeni bir boyut kazandırmış olması gibi niteliklerin aranması esastır.
4. Açık **erişimli elektronik** bir dergi olan *Homeros*’ta yayımlanan tüm makalelere **DOI numarası** atanmaktadır. Dergide yayımlanan makalelere dünya çapında tüm araştırmacılar, tam erişime sahip olmakta ve herhangi bir abonelik ücretleri ödmeden indirebilmektedir.
5. Dergide yayımlanmak üzere gönderilen yazıların daha önce **başka bir yerde yayımlanmamış olması veya yayımlanmak üzere gönderilmemiş olması** gerekir. Daha önce **konferanslarda sunulmuş ve özeti yayımlanmış çalışmalar**, bu durum belirtmek üzere kabul edilebilir. Ayrıca, çalışma **bir kurum tarafından destek görmüşse veya tezden üretilmişse** çalışmanın başlığına verilecek dipnotla bu durumun belirtilmesi gerekir. Yayın için gönderilmiş çalışmalarını herhangi bir nedenle dergiden çekmek isteyenlerin bir yazı ile dergi yönetimine başvurmaları gerekir. Yayın kurulu, gönderilmiş yazılarda makale sahiplerinin bu koşullara uymayı kabul ettiklerini varsayar.
6. Eserlerin tüm sorumluluğu ilgili yazarlarına aittir. Eserler dergimizde belirtilen uluslararası kabul görmüş bilim etik kurallarına uygun olarak hazırlanmalıdır. Gerekli hallerde, Etik Kurul Raporu'nun bir kopyası eklenmelidir.

7. *HOMEROS*'a sunulan makaleler, başka bir çalışmadan kısmen ya da tamamen kopyalanmamış (plagiarizm) olup olmadıkları "iThenticate" intihal yazılım tarama programı ile kontrol edildikten sonra hakemlere yollanır. Plagiarizm sonucu yüksek çıkan makaleler (%20 ve üzeri) için yazardan düzenleme talep edilir. Gerekli düzenlemenin **60 gün** içerisinde yapılması durumunda makale reddedilir.
8. Baş editör ve ilgili editörlerin bilgisi dahilinde, yayın koşullarına uymayan yazıları yayınlamamak, düzeltmek üzere yazarına geri vermek, biçimce düzenlemek yetkisine sahiptir. Yayınlanmak üzere gönderilen yazılar, baş editörler ve konuyla ilgili olan editörlerin uygun gördüğü en az iki hakem tarafından değerlendirildikten sonra yayınlanması uygun görülürse dergide basılır. Bir hakemin olumlu diğer hakemin olumsuz görüş verdiği makaleler üçüncü bir hakeme gönderilir. Hakemlere gönderilecek yazılarda yazarın kimliği saklı tutulur. **Kör hakemlik uygulaması geçerlidir.** Ayrıca, hakemler hakkında da yazarlara bilgi verilmez. Çalışmalar sıraya alınmak koşulu ile yayınlanır.
9. Hakem sürecine dair işleyiş baş editörlerin kontrolünde gerçekleştirilir. Hakem onayından geçse bile, baş editörlerin uygun bulmadığı ya da kabul etmediği bir yayın dergide sürece dahil edilmez. Bu konuda yazar ya da yazarlar dergi ile diğer organlar üzerinde bir yükümlülük oluşturamaz.
10. Baş Editör konuyla ilgili olan diğer editörlerin görüşünü alarak hakem ataması için verilen süre 7 gündür. Değerlendirilmek üzere hakemlere gönderilen makalelere 30 gün içinde hakem tarafından yanıt verilmesi beklenir. Bu sürenin aşılması durumunda editör yeni hakem ataması yaparak eski hakemden isteği geri çeker.
11. Makale kabul kararında verilen "Düzeltilme gerekli" kararından sonra 15 gün içinde gerekli değişiklikler yazar tarafından yapılmalıdır.
12. Yayımlanan her türlü çalışmanın yayın hakkı dergiye aittir.
13. Dergiye gönderilen yazılara **teelif hakkı ödenmez.**
14. Dergide yayımlanan yazılarda ileri sürülen görüşler yazarlarını bağlar. Yazıların bütün hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.
15. Hiçbir çalışmanın bir başka çalışmadan farklılığı veya üstünlüğü yoktur. Her bir yazar ve çalışma aynı hak ve eşitliğe sahiptir. Herhangi bir ayrıcalık tanınmaz.
16. Dergimizde yayımlanmak üzere gönderilen eserler dergi yazım kurallarına göre hazırlanmalıdır. Yazım kuralları ve ilgili şablon "Yazım Kuralları" başlığı içerisinde yer almaktadır.
17. Değerlendirilmek üzere gönderilen makaleler belirlenen şablona göre hazırlandıktan sonra 25 sayfayı geçmemelidir. Makale özeti 300 kelimeyi aşmamalı ve en az 3 en fazla 7 olmak üzere anahtar kelime yazılmalıdır.

YAZIM KURALLARI

Dergiye gönderilen çalışmaların aşağıda belirtilen yazım kurallarına uygun olarak hazırlanması önem arz etmektedir. Editoryal incelemenin ardından bu kurallar dikkate alınmadan hazırlandığı görülen çalışmalar için değerlendirme süreci başlatılmayacaktır.

1. Yazarların sisteme yükledikleri makale dosyasında **yazarlara dair herhangi bir bilginin yer almaması** gerekmektedir. Yazarlar isim, ünvan, ayrıntılı kurum bilgisi, e-posta adresleri ve ORCID ID'lerini **ayrı bir dosyada** hazırlayarak makale dosyasının dışında ikinci bir dosya olarak sisteme mutlaka yüklemelidir.
2. **Telif Hakkı** formunun da tüm yazarlarca imzalanmış halinin yine makale dosyalarının sisteme yüklenmesi sırasında eklenmesi gerekmektedir. Bu 3 dosyadan herhangi biri eksik olan ve uygun şekilde hazırlanmayan çalışmalar için değerlendirme süreci başlatılmayacaktır.
3. Makalelerin, A4 kâğıt boyutunda ve standart Word formatında, kenar boşlukları; üst:2,5 alt: 2,5 sol: 2,5 ve alt: 2,5 cm **tek satır** aralıklı ve **iki yana yaslı** şekilde yazılması gerekir.
4. Makalelerde sayfa sınırlaması olmamakla birlikte, üst limit olarak **25 sayfanın** aşılması beklenmemektedir.
5. Yazar bilgilerinin yer almadığı makale dosyası; Türkçe başlık, Türkçe özet, İngilizce başlık, İngilizce özet, özetlerin altında anahtar kelimeler ve devamında giriş, ana metin, sonuç, kaynakça ve eklerden oluşmalıdır.
6. Üstbilgi, altbilgi ya da sayfa numarası eklenmemelidir.
7. Makaleler, **Türkçe** ya da **İngilizce** olarak hazırlanabilir.
8. Yazının başına **300 sözcüğü geçmeyen özet** (abstract) eklenmelidir. Yazı dili Türkçe ise, mutlaka İngilizce özet ve İngilizce Başlık eklenmelidir.
9. Özetten sonra makalenin içeriğini belirten **en fazla 5 anahtar kelime** (Türkçe ve İngilizce) eklenmelidir
10. Özetler ve anahtar kelimeler Times New Roman 10 Punto, italik, tek satır aralığında ve iki yana yaslı şekilde hazırlanmalıdır.
11. Ana Metin, Times New Roman, 12 Punto, tek satır aralığında, iki yana yaslı şekilde hazırlanmalıdır. Her bir paragraf aralığı (sonra 6 nk) boşluk bırakılmalıdır. Paragrafların ilk satırları 1,25 cm içeriden başlamalıdır.
12. Türkçe ve İngilizce başlıklar, Türkçe ve İngilizce özet bölümlerinin üzerine büyük harfle, ortalanarak, 1,5 satır aralıklı, Times New Roman, 12 punto ve kalın (bold) olarak yazılmalıdır.
13. Makalenin ana başlık ve alt başlıkları ise 2., 2.1., 2.1.1. gibi ondalıklı şekilde, giriş başlığından başlayarak (Kaynakça hariç) numaralandırılmalı ve kalın (bold) yazılmalıdır. Ana başlıklar büyük harfle yazılmalı, alt başlıkların ise yalnızca ilk harfi büyük olmalıdır. Başlıklardan önce ve sonra 6 nk boşluk bırakılmalıdır.
14. **Tüm şekil, tablo ve grafiğe** bir başlık verilmeli ve başlıklar ardışık olarak numaralandırılmalıdır. Başlık tablo, şekil veya grafiğin üstünde sayfaya ortalı Times New Roman, 12 punto, kalın (bold) olarak yer almalıdır. Tablo, şekil veya grafik yazısı no'su ile birlikte verildikten sonra tek nokta konularak tablo, şekil veya grafik ismi yazılmalıdır. Kaynak bildirimleri tablo, şekil veya grafiklerin altında 11 punto olarak verilmelidir.

15. Dipnotlar (açıklama içeren) metin içinde numaralanmalı, ayrı bir sayfada numara sırasına göre "Notlar" başlığı altında Times New Roman 11 punto ile yazılmalı ve metnin arkasına konmalıdır.
16. Çalışmada yer alan **tüm formüller**, formül aracılığıyla hazırlanarak mutlaka numaralandırılmalıdır.
17. Metin içinde atıfları belirtmek için **Harvard referans tekniği** kullanılmalıdır. Bu tekniğe göre metin içinde geçen atıflar, yazar soyadı ve parantez içinde yer alan yayın yılı ile belirtilir. Konuyla ilgili örnekler aşağıda sırasıyla verilmiştir.

- i. Yazar adı cümlenin doğal bir parçası olarak kullanılmışsa yayın yılı parantez içinde;

Gürkaynak (2002) kimyasal çözeltiler üzerinde yapmış olduğu ...

- ii. Yazar adı cümlenin doğal bir parçası olarak kullanılmamışsa yazar adı, basım yılı ve sayfa sayısı şeklinde olmalıdır;

En son çalışmalar (Pınar, 2003: 12) uygulamanın ...

- iii. İki yazarın bulunması durumunda, her iki yazarın soyadı da kullanılır.

Cinicioglu ve Keleşoğlu (1993) yumuşak dolgular üzerinde ...

- iv. İkiyden fazla yazar olması durumunda ilk yazarın soyadını “ve diğ.” ifadesi takip eder.

Öztoprak ve diğ. (1999) tarafından öne sürülen ...

- v. Eğer aynı yazarın aynı yılda basılmış birden fazla yayını kullanılmışsa basım yıllarının sonuna alfabetik bir karakter ilave edilir.

Bozbey ve diğ. (2003a) tarafından yapılan çalışmalar bu sonucu ...

- vi. Eğer anonim bir kaynak kullanılmışsa “anon” ifadesi kullanılır.

Son zamanlarda konuşulan gerçekler (Anon 1998: 53) ...

- vii. Eğer yazarı belirsiz bir gazete yazısı kullanılacaksa gazete adı, basım yılı ve sayfa no;

Bölgede görülen sel baskınları yapısal özellikleri etkilemektedir (Atlas, 1998: 6)

- viii. Tez çalışmasında faydalanılan yayınlar yazar soyadlarına göre alfabetik sırayla sıralanır. Yayının basıldığı derginin, kongre kitapçığının, kitabın vb. adı eğik (italik) olarak gösterilir.

- ix. İnternette alınan kaynaklara atıf yapılırken, yazar adı varsa daha önce belirtildiği şekilde gösterilir. Yazar adı yoksa kaynağı sunan kurumun adı ve tarih kullanımı aşağıdaki şekilde gösterilir.

Pazar hakkında bilgiler yer almaktadır (İMKB, 23.06.2003)

- x. Yazarı belli olmayan internet kaynaklarına atıf yapılırken, büyük harflerle URL-sıra numarası, yıl şeklinde yazılmalıdır. Örneğin:

(URL-1, 2003), (URL-1 and URL-2, 2003), According to URL-1 (2003)

Kaynakça Times New Roman, 12 punto şeklinde yazarların soyadları göz önüne alınarak alfabetik sırayla ve asılı biçimde çalışmanın sonunda bulunmalıdır. Her kaynak arasındaki paragraf aralığı (sonra 3 nk) olmalıdır. Eğer yazarın/ların aynı yıl içerisinde birden fazla çalışmasına atıf yapılmışsa ise bu çalışmaların yayın yılı sonuna (a,b,c,..) gibi semboller verilerek sıralanmalıdır. Makale ve bildirilerde dergi ve sempozyum/Kongre adı, kitap ve tezlerde ise kitap ve tez adı italik olarak yazılmalıdır. Kaynakça aşağıda gösterildiği şekilde düzenlenmelidir

Kitap için gösterim

Yazarın SOYADI, Adının İlk Harfi. (Yayın yılı). *Kitap adı*. Basım Yeri: Yayınevi, Baskı Sayısı, ISBN.

MERCER, P.A. & SMITH, G. (1993). *Private Viewdata in the UK*. London: Palgrave, Second Edition, ISBN: xxxx-xxxx

Editöryal kitapta bölüm için gösterim

Yazarın SOYADI, Adının İlk Harfi. (Yayın yılı). Bölümün Adı. içinde *Kitabım Adı*. Ed(s): Editörün adının ilk harfi. Sayadı & Editörün adının ilk harfi. Soyadı. Bölümün Sayfa Numaraları, Basım Yeri: Yayınevi, Baskı Sayısı, ISBN.

ŞAHİN, M. & UYSAL ŞAHİN, Ö. (2013). Bütçe ve Mali Demokrasi. içinde *Kamu Bütçesinde Yeni Yaklaşımlar*. Eds: F. Altuğ, A. Kesik & M. Şeker. ss. 203-220, Ankara: Seçkin Yayınevi, Birinci Baskı, ISBN: 9789750223723.

Çeviri kitap için gösterim :

Yazarın SOYADI, Adının İlk Harfi. (Yayın yılı). *Kitabım Adı*. Çeviren(ler): Çevirenin adının ilk harfi. Soyadı & Çevirenin adının ilk harfi. Soyadı. Basım Yeri: Yayınevi, Baskı Sayısı, ISBN.

BILLINGTON, D. (1975). *Betonarme Kabuk Yapılar*. Çevirenler: Hasan Kabataş & Mehmet Pultar. İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, ISBN: 1234-5678

Dergilerdeki makaleler için gösterim

Yazarın SOYADI, Adının İlk Harfi. (Yayın yılı). Makalenin Adı. *Derginin Adı*. Cilt no(Sayı), sayfa numaraları

EVANS, W.A. (1994). Approaches to Intelligent Information Retrieval. *Information Processing and Management*. 7(2), 147-168.

Konferans bildirileri için gösterim

Yazarın SOYADI, Adının İlk Harfi. (Yayın Yılı). Bildiri Adı, *Konferans Kitapçığının Adı*. Tarih ve Kongre Yeri. Basım Yeri: Yayınevi, sayfa numaraları

SILVER, K. (1991). Electronic Mail: The New Way to Communicate. *9th International Online Information Meeting*. 3-5 December 1990 London, Oxford: Learned Information, 323-330.

Tezler için gösterim

Yazarın SOYADI, Adının İlk Harfi. (Yayın Yılı). *Tezin Adı*. Yüksek Lisans/Doktora, Enstitü Adı

AGUTTER, A.J. (1995). *The Linguistic Significance of Current British Slang*. Thesis (PhD), Edinburgh University.

Kurum/Kuruluş Yayınları, Raporlar için gösterim

KURUMUN ADI. (Yayın Yılı). *Yayın/Raporun Adı*. Ed(s) (varsa): Editörün adının ilk harfi. Sayadı & Editörün adının ilk harfi. Soyadı. Yayın Numarası, Basım Yeri: Yayıncı, ISBN (varsa).

DİE (1972). 1970 *Binalar Sayım*. Yayın No: 647, Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü.

Yazarı belli olmayan gazete ve dergi yazıları için gösterim

xviii

DERGİNİN/GAZETENİN ADI (Yayın yılı). *Yazının Başlığı*. Yayın Tarihi, Erişim adresi (varsa) Erişim Tarihi (varsa).

ECONOMIST (2003). *The United States and the Americas: One History in Two Halves*. 13 Aralık 2003.

Haritalar için gösterim

SOYADI, Adının İlk Harfi. (Yayın Yılı). Başlık. Ölçek, Basım Yeri:Yayınevi.

MASON, J. (1832). Map of The Countries Lying Between Spain and India. 1:8.000.000, London: Ordnance Survey.

Web sayfaları için gösterim

Yazarın SOYADI. Adının İlk Harfi. (Yıl). Başlık [online]. (Edition), Yayın Yeri, Web adresi:URL, [Erişim Tarihi:].

HOLLAND, M. (2002). Guide to Citing Internet Sources [online]. Poole, Bournemouth University,http://www.bournemouth.ac.uk/library/using/guide_to_citing_internet_sources.html [Erişim Tarihi: 4/11/2002].

ETHICAL GUIDELINES

HOMEROS is committed to meeting and upholding standards of ethical behaviour at all stages of the publication process. It strictly follows the general ethical guidelines provided by the Committee on Publication Ethics (COPE) and the Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA). Depending on these principles and general publication requirements, editors, peer reviewers, and authors must take the following responsibilities in accordance to professional ethic and norms. The proper and ethical process of publishing is dependent on fulfilling these responsibilities.

1. The Responsibilities of Editors

1.1. The General Responsibilities

- Editors should be accountable for everything published in their journals.
- The editor should make the efforts to improve the quality of and contribute to the development of the journal.
- The editor should support authors' freedom of expression.

1.2. Relations with Readers

- Readers should be informed about who has funded research or other scholarly work and whether the funders had any role in the research and its publication and, if so, what this was.
- The editor should ensure that the non-peer-reviewed sections of the journal (letters, essays, announcements of conferences etc.) are clearly identified.
- The editor should make efforts to ensure that the articles published align with the knowledge and skills of the readers.

1.3. Relations with Reviewers

- The editor should match the knowledge and expertise of the reviewers with the manuscripts submitted to them to be reviewed ensuring that the manuscripts are adequately reviewed by qualified reviewers.
- The editor should require reviewers to disclose any potential competing interests before agreeing to review a submission.
- The editor should provide necessary information about the review process to the reviewers about what is expected of them.
- The editor must ensure that the review process is double blind and never reveal the identities of the authors to the reviewers or vice versa.
- The editor encourage reviewers to evaluate manuscripts in an objective, scientific and objective language.

- The editor should develop a database of suitable reviewers and update it on the basis of reviewer performance and timing
- In the reviewer database; It should be attentive to scientists who evaluate the manuscripts objectively, perform the review process on time, evaluate the manuscript with constructive criticism and act in accordance with ethical rules.

1.4. Relations with Authors

- The editor should provide clear publication guidelines and an author guidelines of what is expected of them to the authors and continuously review the guidelines and templates.
- The editor should review the manuscript submitted in terms of guidelines of the journal, importance of the study, and originality and if the decision to reject the manuscript is made editor should explain it to the authors with clear and unbiased way. If the decision is made that the manuscript should be revised by the authors in terms of written language, punctuation, and/or rules in the guidelines (spacing, proper referencing, etc.) the authors should be notified and given time to do the corrections accordingly.
- The authors should be provided with necessary information about the process of their review (at which stage is the manuscript at etc.) complying with the rules of double blind review.
- In the case of an editor change, the new editor should not change a decision taken by the previous editor unless it is an important situation.

xx

1.5. Relations with Editorial Board Members

- Editor should provide publication policies and guidelines to the editorial board members and explain what is expected of them.
- Editor should ensure that the editorial board members have the recently updated publication guidelines and policies.
- Editor should review the editorial board members and include members who can actively contribute to the journal's development.
- Editorial board members should be informed about their roles and responsibilities such as
 - Supporting development of the journal
 - Accepting to write reviews in their expertise when asked
 - Reviewing publication guidelines and improving them consistently
 - Taking responsibility in journal's operation

2. The Ethical Responsibilities of Reviewers

- The reviewers must only agree to review manuscripts which align with their expertise.

- The reviewers must make the evaluation in neutrality and confidentiality. In accordance with this principle, they should destroy the manuscripts they examine after the evaluation process, but use them only after they are published. Nationality, gender, religious belief, political belief and commercial concerns should not disrupt the neutrality of the assessment.
- The reviewers must only review manuscripts which they do not have any conflict of interests. If they notice any conflict of interest they should inform the editor about it and decline to be a reviewer to the related manuscript.
- Reviewers must include the Manuscript Evaluation Form for the manuscripts they evaluate without indicating their names to protect the blind review process. And they should include their final decision about the manuscript whether or not it should be published and why.
- The suggestions and tone of the reviews should be polite, courteous and scientific. The reviewers should avoid including hostile, disrespectful, and subjective personal comments. When these comments are detected they could be reviewed and returned to the reviewer to be revised by the editor or editorial board.
- The reviewers should respond in time when a manuscript is submitted to them to be reviewed and they should adhere to the ethical responsibilities declared hereby.

3.The Ethical Responsibilities of Author(s)

- Submitted manuscripts should be original works in accordance with the specified fields of study.
- Manuscripts sent for publication should not contradict scientific publication ethics (plagiarism, counterfeiting, distortion, republishing, slicing, unfair authorship, not to mention the supporting organization).
- The potential conflicts of interest of the author(s) should be stated and the reason should be explained
- The bibliography list is complete and should be prepared correctly and the cited sources must be specified.
- The names of the people who did not contribute to the manuscript should not be indicated as an authors, they should not be suggested to change the authors order, remove the author, or add an author for a manuscript that is submitted for publication. Nevertheless, they should identify individuals who have a significant share in their work as co-authors. A study cannot be published without the consent of all its authors.
- Author(s) are obliged to transmit the raw data of the manuscript to the editor upon request of journal editors.
- The author(s) should contact the editor to provide information, correction or withdrawal when they notice the error regarding the manuscript in the evaluation and early view phase or published electronically.
- Author (s) must not send manuscripts submitted for publication to another journal at the same time. Articles published in another journal cannot be resubmitted to be published in the HOMEROS.

- In a manuscript that has reached the publication stage, the authors should fill in the "Copyright Transfer Form" and forward it to the editor.

4.The Ethical Responsibilities of Publisher

- The publisher acknowledges that the decision making process and the review process are the responsibility of the editor of HOMEROS
- The publisher is responsible for protecting the property and copyright of each published article and keeping a record of every published copy.
- The publisher is obliged to provide free access to all articles of the journal in electronic environment.

Plagiarism and unethical behavior

All manuscripts submitted to HOMEROS are reviewed through [iThenticate](#) software before publishing. The maximum similarity rate accepted is **20%**. Manuscripts which exceed these limits are analyzed in detail and if deemed necessary returned to the authors for revision or correction, if not they could be rejected to be published if any plagiarism or unethical behavior is detected.

Following are some of the behaviors which are accepted as unethical:

- Indicating individuals who have not intellectually contributed to the manuscripts as authors.
- Not indicating individuals who have intellectually contributed to the manuscripts as authors.
- Not indicating that a manuscript was produced from author's graduate thesis/dissertation or that the manuscript included was produced from a project's data.
- Salami slicing, producing more than one article from a single study.
- Not declaring conflicting interests or relations in the manuscripts submitted.
- Unveiling double blind process.

YAYIN ETİK KURALLARI

HOMEROS, yayın sürecinin her aşamasında etik davranış standartlarını benimsemeyi ve bunları yerine getirmeyi taahhüt etmektedir. Yayın Etik Komitesi (Committee on Publication Ethics - COPE) ve Açık Erişim Akademik Yayıncılar Derneği (Open Access Scholarly Publishers Association - OASPA) tarafından sağlanan genel etik yönergelerine sıkı bir şekilde bağlıdır. Bu yönergelerde belirtilen ilkelere ve genel yayın şartlarına bağlı olarak, mesleki ve etik standartlara göre editörler, hakemler ve yazarlar aşağıdaki sorumlulukları almalıdır. Yayın sürecinin düzgün ve etiğe uygun şekilde işlemesi bu sorumlulukların yerine getirilmesine bağlıdır.

1. Editörlerin Sorumlulukları

1.1. Genel Sorumluluklar

- Editör, dergide basılan tüm makalelerden sorumludur.
- Editör derginin niteliğinin iyileştirilmesine katkıda bulunmak için çaba sarf etmekle yükümlüdür.
- Editör, yazarların ifade özgürlüğünü desteklemelidir

1.2. Okuyucularla İlişkiler

- Okuyucular, eğer varsa, araştırmaya veya diğer bilimsel çalışmalara kimin finansman sağladığını ve fon sağlayıcıların araştırmada ve yayınlanmasında herhangi bir rolü olup olmadığı ve rolün ne olduğu hakkında bilgilendirilmelidir.
- Editörün, dergide hakem değerlendirmesinin gerekli olmadığı bölümlerin (editöre mektup, davetli yazılar, konferans duyuruları vb.) açıkça belirtildiğinden emin olması gerekmektedir.
- Editörün yayımlanan makalelerin dergi okuyucularının bilgi ve becerileriyle uyumlu olmasına dikkat etmelidir.

1.3. Hakemlerle İlişkiler

- Editör, hakemlere bilgi ve uzmanlıklarına uygun makaleleri göndermelidir. Böylece makalelerin alanında uzman kişilerce uygun bir şekilde değerlendirilmesi sağlanmalıdır.
- Editör, hakemlerin bir makaleyi değerlendirmeden önce makaleye ilişkin çıkar çatışmaları bulunmadığının onayını almakla yükümlüdür.
- Editörün hakem değerlendirme sürecine ilişkin gerekli tüm bilgileri ve hakemlerden yapması beklenenleri hakemlere iletmesi gerekmektedir.
- Editör, hakem değerlendirme sürecinin çifte körleme ile devam ettiğinden emin olmalı ve yazarlara hakemleri, hakemlere de yazarları ifşa etmemelidir.
- Hakemleri tarafsız, bilimsel ve nesnel bir dille çalışmayı değerlendirmeleri için teşvik etmelidir.

- Editör, hakemlere ilişkin bir veri tabanı oluşturmalı, hakemlerin zamanlama ve performansına göre veri tabanını güncellemelidir.
- Hakem veri tabanında; makaleleri objektif değerlendiren, hakemlik sürecini zamanında yerine getiren, makaleyi yapıcı eleştirilerle değerlendiren ve etik kurallara uygun davranan bilim insanlarının olmasına özen göstermelidir.

1.4. Yazarlarla İlişkiler

- Editör, yazarlara kendilerinden ne beklediğine ilişkin yayım ve yazım kurallarını sürekli güncellemelidir.
- Editör dergiye gönderilen makaleleri dergi yazım ve yayım kuralları, çalışmanın önemi, özgünlüğü, anlatım dili açısından değerlendirerek olumlu ya da olumsuz karar vermelidir. Eğer, makaleyi ilk gönderim sürecinde reddetme kararı alırsa, yazarlara bunun nedenini açık ve yansız bir şekilde iletmelidir. Bu süreçte, makalenin dilbilgisi, noktalama ve/veya yazım kuralları (kenar boşlukları, uygun şekilde referans gösterme, vb.) açısından tekrar gözden geçirilmesi gerektiğine karar verilirse, yazarlar bu konuda bilgilendirilmeli ve gerekli düzeltmeleri yapabilmeleri için kendilerine zaman tanınmalıdır.
- Yazarların makalelerinin durumuna ilişkin bilgi talebi olduğunda çifte körleme sürecini bozmayacak şekilde yazarlara makalelerinin durumuna ilişkin bilgi verilmelidir.
- Editör değişikliği durumunda, yeni editör önceki editör tarafından alınan bir kararı önemli bir durum olmadığı sürece değiştirmemelidir.

xxiv

1.5. Editörler Kurulu ile İlişkiler

- Editör, yeni editörler kurulu üyelerine derginin yayım ve yazım kurallarını iletmeli ve kendilerinden beklenenleri açıklamalıdır.
- Editör, editörler kurulu üyelerini değerlendirmeli ve derginin gelişimine aktif olarak katılım gösterecek üyeleri editörler kuruluna seçmelidir.
- Editör, Editörler kurulu üyeleri ile sürekli iletişim halinde bulunmalı ve gelişmelerden haberdar etmelidir.
- Editör, editörler kurulu üyelerini aşağıda yer alan rolleri ve sorumluluklarına ilişkin bilgilendirmelidir
 - Derginin gelişimini desteklemek
 - Kendilerinden istendiğinde uzmanlık alanlarına ilişkin derlemeler yazmak
 - Yayım ve yazım kurallarını gözden geçirmek ve iyileştirmek
 - Derginin işletiminde gerekli sorumlulukları yerine getirmek

2. Hakemlerin Etik Sorumlulukları

- Hakemlerin yalnızca uzmanlık alanlarına ilişkin makalelere hakemlik yapmaları gerekmektedir.

- Hakemler, değerlendirmeyi yansızlık ve gizlilik içinde yapmalıdır. Bu ilke gereğince inceledikleri makaleleri değerlendirme sürecinden sonra yok etmeli, ancak yayımlandıktan sonra kullanılmalıdır. Uyruk, cinsiyet, dinsel inanç, siyasal inanç ve ticari kaygılar, değerlendirmenin yansızlığını bozmamalıdır.
- Hakemler, çıkar çatışması-çıkar birliği olduğunu anladıklarında, makaleyi değerlendirmeyi reddederek, editörlere bilgi vermelidir.
- Hakemlerin değerlendirdikleri makalelere ilişkin Hakem Değerlendirme Formunu doldurmaları gerekmektedir. Hakemlerin değerlendirdikleri makalenin yayımlanabilir olup olmadığına ilişkin kararları ile kararlarına ilişkin gerekçelerini de bu formda belirtmelidirler.
- Hakemler, değerlendirmeyi akademik görgü kurallarına uygun biçimde, yapıcı bir dille yapmalı; hakaret ve düşmanlık içeren kişisel yorumlardan kaçınmalıdır. Hakemlerin bu tür bilimsel olmayan yorumlarda buldukları tespit edildiğinde yorumlarını yeniden gözden geçirmeleri ve düzeltmeleri için editör ya da editörler kurulu tarafından kendileriyle iletişime geçilebilmektedir.
- Hakemlerin kendilerine verilen süre içerisinde değerlendirmelerini tamamlamaları gerekmekte ve burada belirtilen etik sorumluluklara uymaları beklenmektedir.

3.Yazar(lar)ın Etik Sorumlulukları

- Gönderilen makaleler belirtilen çalışma alanlarına uygun özgün çalışmalar olmalıdır.
- Yayınlanmak amacıyla gönderilen makaleler bilimsel yayın etiğine (intihal, sahtecilik, çarpıtma, tekrar yayın, dilimleme, haksız yazarlık, destekleyen kuruluşu belirtmemek) aykırı olmamalıdır.
- Yazar(lar)ın potansiyel çıkar çatışmaları belirtilmeli ve nedeni açıklanmalıdır
- Kaynakça listesi eksiksiz olup doğru hazırlanmalı ve alıntı yapılan kaynaklar mutlaka belirtilmelidir.
- Makaleye katkı sağlamayan kişilerin adı, yazar olarak yazılmamalı, yayımlanmak üzere başvurusu yapılan bir makalenin yazar sırasını değiştirme, yazar çıkartma, yazar ekleme önerilmemelidir. Bununla beraber, Çalışmalarında önemli derecede payları olan şahısları ortak yazar olarak belirtmelidirler. Bir çalışma, yazarlarının tümünün rızası olmadan yayımlanamaz.
- Yazar(lar) dergi editörleri talep ettiği takdirde makalenin ham verilerini editöre iletmekle yükümlüdür.
- Yazar(lar), değerlendirme ve erken görünüm aşamasındaki ya da elektronik ortamda yayımlanmış makalesiyle ilgili hatayı fark ettiklerinde bilgi vermek, düzeltmek ya da geri çekmek için editörle iletişime geçmesi gerekir.
- Yazar(lar) yayımlanması amacıyla gönderilen makalelerini aynı anda başka bir dergiye gönderemezler. Başka bir dergide yayınlanan makaleler HOMEROS'e yayımlanmak amacıyla tekrar gönderilemez.
- Yayın aşamasına gelmiş bir makalede yazarlar "Telif Hakkı Devir" formunu doldurmalı ve editöre iletmelidir.

4.Yayıncının Etik Sorumlulukları

- Yayıncı, makale yayınlama sürecinin tüm aşamalarında karar merciinin editörün sorumluluğunda olduğunu kabul etmelidir.
- Yayıncı, yayınlanmış her makalenin mülkiyet ve telif hakkını korumakla ve yayınlanmış her kopyanın kaydını saklamakla yükümlüdür.
- Yayıncı, derginin tüm sayılarındaki makalelere ücretsiz olarak elektronik ortamda erişimini sağlamakla yükümlüdür.

İntihal ve Etik Dışı Davranışlar

HOMEROS'a gönderilen tüm makaleler basılmadan önce [iThenticate](#) yazılım programı ile taranmaktadır. Kabul edilen en yüksek benzeşim oranı **%20'dir**. Bu oranı aşan makaleler ayrıntılı olarak incelenir ve gerekli görülürse gözden geçirilmesi ya da düzeltilmesi için yazarlara geri gönderilir, intihal ya da etik dışı davranışlar tespit edilirse yayımlanması reddedilebilir.

Aşağıda etik dışı bazı davranışlar listelenmiştir:

- Çalışmaya fikren katkıda bulunmayan kişilerin yazar olarak belirtilmesi.
- Çalışmaya fikren katkıda bulunan kişilerin yazar olarak belirtilmemesi.
- Makale yazarın yüksek lisans/doktora tezinden ya da bir projeden üretilmişse bunun belirtilmemesi.
- Dilimleme yapılması yani, tek bir çalışmadan birden fazla makale yayımlanması.
- Gönderilen makalelere ilişkin çıkar çatışmalarının bildirilmemesi.
- Çifte körleme sürecinin deşifre edilmesi.

HOMEROS

E-ISSN: 2667-4688

Volume / Cilt: 4
Issue / Sayı: 1
January / Ocak 2021

CONTENT / İÇİNDEKİLER

xxvii

Referred Manuscripts / Hakemli Makaleler

DAHİLİYE UZMANI MUZAFFER HACIHASANOĞLU'NUN ÖYKÜLERİNDE TIP, HEKİMLİK VE MESLEK AHLAKI

MEDICINE, MEDICAL PROFESSION AND PROFESSIONAL ETHICS IN THE STORIES OF INTERNAL MEDICINE SPECIALIST MUZAFFER HACIHASANOĞLU

Hasan ERBAY 1-10

DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİNİN TÜRKÇE EĞİTİMİNDEKİ YERİ

THE PLACE OF GRAMMAR TEACHING IN TURKISH EDUCATION

Davut GÖZLET & Musa ÇİFCİ 11-20

CULTURAL ECOFEMINISM IN CHARLOTTE PERKINS GILMAN'S FEMINIST UTOPIAN VISION AND ITS LIMITATIONS

Cansu Özge ÖZMEN 21-28

GENDERED DISCOURSE THROUGH PATRIARCHAL SOCIETY	
<i>Nigiar ISGANDAROVA</i>	29-34
LANGUAGE AND CULTURE	
<i>Adile ASADOVA</i>	35-38
SENTENCE AND ITS POETIC SYNTAX IN BAYATIES OF AZERBAIJAN	
<i>Gülqız Hacıbala ADILOVA</i>	39-50

DAHİLİYE UZMANI MUZAFFER HACİHASANOĞLU'NUN ÖYKÜLERİNDE TIP, HEKİMLİK VE MESLEK AHLAKI

MEDICINE, MEDICAL PROFESSION AND PROFESSIONAL ETHICS IN THE STORIES OF INTERNAL MEDICINE SPECIALIST MUZAFFER HACİHASANOĞLU

Hasan ERBAY *

* Dr. Öğr. Üyesi, M.D., Ph.D., MBGPH, Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, 03200, Afyonkarahisar, TÜRKİYE, e-mail: hasanerbay@yahoo.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5436-3961>

Geliş Tarihi: 29 Aralık 2020; Kabul Tarihi: 27 Ocak 2021
Received: 29 December 2020; Accepted: 27 January 2021

ÖZET

Bu çalışmada, dahiliye uzmanı Muzaffer Hacıhasanoğlu'nun öykülerindeki tıp, hekimlik ve meslek ahlaki konuları ele alınmıştır. Yayınlanmış beş öykü kitabındaki öyküler, yazarın hekim kimliği ve bu kimliğin öykülerine yansımaları üzerinden yorumlanmıştır. Yazarın hayatından kısa bir özetle başlayan metin, eserlerin tümünü kapsayan genel bir yorum ve ardından tıp, sağlık ve hekimlik konularını içeren öyküler hakkında yapılan değerlendirmeye devam etmektedir. Toplamda 59 öykü ele alınmış, bunlardan sekiz öykü esastan, 11 öykü ise içeriğindeki kimi unsurlar üzerinden yorumlanmıştır. Hacıhasanoğlu'nun öykülerinde etkili gözlem yeteneğinden kaynaklı gerçekçi tasvirler, güçlü bir anlatım ve halkın sorunlarına duyarlılık göze çarpmaktadır. Öykülerde genel olarak ölüm, umutsuzluk ve yoksulluk temaları baskındır. Öykülerde tıp etiğiyle ilgili konular, doğrudan ve açıkça ele alınmamakta ancak ilgili öykülerde anlatının geneli içinde babacıl yaklaşım (paternalizm), hasta mahremiyeti, hastaya gerçeğin söylenmesi ve hekim-hasta arasındaki güven ilişkisi konuları işlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tıp Öyküleri, Anlatı, Edebiyat, Tıp Etiği.

ABSTRACT

In this study, the issues of medicine, medical profession and professional ethics were discussed in the context of the stories by internal medicine specialist Muzaffer Hacıhasanoğlu. The stories in the five published story books were interpreted through the author's identity as a physician and its reflections on the stories. The text, which starts with a short summary of the author's life, continues with a general commentary covering all of the stories, and then an evaluation of the stories about medicine, health and medical profession. A total of 59 stories were handled, out of which eight stories were interpreted based on the essence, and 11 stories were interpreted through some elements of their

content. In Hacıhasanoğlu's stories, realistic descriptions stemming from his ability to observe effective, a strong expression and sensitivity to the problems of the public stand out. The themes of death, despair and poverty are dominant in the stories. Issues related to medical ethics are not addressed directly and explicitly in the stories, but the paternalism, patient privacy, telling truth the patient and the relationship of trust between the physician and the patient are covered in the relevant stories.

Keywords: Medical Stories, Narrative, Literature, Medical Ethics.

GİRİŞ

Muzaffer Hacıhasanoğlu, 1924 yılında Çankırı'da doğmuştur (Bozkurt 2013). Okumayazmayı öğrendiği andan itibaren okuma konusunda büyük bir heves duyan yazar, ilkokul ve ortaokulu farklı şehirlerde okuduktan sonra 1941 yılında Ankara Gazi Lisesi'ni bitirmiştir (Yılmaz 2013). İstanbul Üniversitesi'nde başladığı tıp eğitimini Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde tamamlamıştır (Hacıhasanoğlu 2001). O yıllarda, dönemin önemli edebiyat dergilerinde öyküleri yayınlanmaya başlamıştır. Ülkenin farklı beldelerinde pratisyen hekim olarak görev yapmasının ardından, dahiliye uzmanlık eğitimini Ankara Numune ve SSK Hastaneleri'nde tamamlamıştır (Bozkurt 2013).

Hacıhasanoğlu, hekim olarak görev yaptığı köy ve kasabalarda yaşayan halkı, onların dertlerini, yaşam mücadelelerini başarılı bir şekilde gözlemleyip etkili bir şekilde kaleme almıştır. Edebiyatın farklı türlerinde; şiir, roman, düzyazı, deneme, gazete köşe yazısı ve öykü olmak üzere sayısız eser kaleme almıştır (Yalçın-Çelik 2002). Hacıhasanoğlu'nun yayınlanmamış pek çok eseri de mevcuttur (Bozkurt 2013). Yazar, yazma serüveninde özellikle öyküleri ile tanınmaktadır ve Çağdaş Türk Öykücülüğünün oluşum ve gelişimine yön veren isimler arasında gösterilmektedir (Andaç 1989). Öykü kitapları, yayımlanış tarihi sırasıyla; *Bir Tesbih Tanesi* (1951), *Bu Dağın Ardı* (1954), *Eller* (1979), *Dağ Başındaki Ölü* (1983) ve ölümünden sonra Kültür Bakanlığı tarafından yayınlanan *Öyküler* (2001)'dir (Hacıhasanoğlu 1951, 1954, 1979, 1983, 2001). Derleme niteliğindeki son eserde, Hacıhasanoğlu'nun evvelce yayınlanmış öykülerinin yanında, önceki kitaplarında yer almamış altı öyküsü de bulunmaktadır. *Eller* isimli öykü kitabı ile 1980 Türk Dil Kurumu Öykü Ödülü'nü kazanmıştır (Necatigil 1999). Yazar, hem kendi döneminde hem de kendisinden sonra edebiyatta pek çok ismi etkilemiştir (Erciyes 2012)(Edebiyat Haber 2016). 1974 yılında emekli olduktan sonra Ankara'ya yerleşmiş, bir süre serbest hekim olarak çalışmıştır (Bozkurt 2013). 1983 yılında İstanbul'a yerleşen Muzaffer Hacıhasanoğlu, 17 Ocak 1985'te vefat etmiştir.

Hekim kökenli pek çok öykü yazarında olduğu gibi, Hacıhasanoğlu'nun eserlerinde de etkili gözlem yeteneğinden kaynaklı başarılı ve gerçekçi tasvirler göze çarpmaktadır. Öykülerini, kendi döneminde o türden bir sınıflandırma ve değerlendirmeye tabi tutulmamış olsa da günümüz için yeni bir alan iddiasındaki "tıp öykücülüğü" içerisinde yorumlamak olanaklıdır (Erbay 2017). Tıp öykücülüğü kavramı ile sağlık ortamını bir hekim ya da sağlıkçı gözünden yorumlayan, kurgusu tıbbi gerçeklere sıkı sıkıya bağlı, yazımında edebi kaygılar gözetilmiş, öykü türündeki eserler kastedilmektedir (Erbay 2018). Bu çalışmada, Muzaffer Hacıhasanoğlu'nun öyküleri incelenmiş, öykü içerikleri hekimlik ve meslek ahlakı çerçevesinde yorumlanmıştır.

YÖNTEM

Muzaffer Hacıhasanoğlu'nun öykülerinde tıp, hekimlik ve meslek ahlakı konularını incelemek için yazarın, yayımlanmış beş öykü kitabı incelenmiştir. Bahsedilen konu bütünlüğü perspektifinde eleştirel ve yorumlayıcı bir yaklaşımla incelenen söz konusu beş kitap; *Bir Tesbih Tanesi* (11 öykü), *Bu Dağın Ardı* (10 öykü), *Eller* (11 öykü), *Dağ Başındaki Ölü* (20

öykü), Öyküler (daha önceki kitaplarda yer alan öyküler hariç 6 öykü)'dir. Yazarın yayımlanmış kitaplarındaki toplam 59 öykü değerlendirmeye alınmıştır. Değerlendirmede, Hacıhasanoğlu'nun öyküleri edebi bağlamından koparılmadan; içerik, konu, anlatı, anlatı unsurları, hekimlik, hekimlik algısı, mesleki değerler, zaman, mekan ve dil özellikleri bakımından incelenmiştir. Eserler, şekilsel yönden de incelenmiş ancak imla ve dil bilgisi yönünden herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmamıştır. Çalışmanın sınırlarını net olarak belirlemek amacıyla, yazarın diğer edebi türlerdeki eserleri ile gazete ve dergilerde yayımlanmış ancak bir öykü kitabı bünyesinde yer almamış eserleri, bu çalışmanın dışında tutulmuştur.

BULGULAR

Muzaffer Hacıhasanoğlu'nun öykü kitaplarında; *Bir Tespih Tanesi* (11 öykü), *Bu Dağın Ardı* (10 öykü), *Eller* (11 öykü), *Dağ Başındaki Ölü* (20 öykü) ve *Öyküler* (daha önceki kitaplarda yer alan öyküler hariç 6 öykü) olmak üzere toplam 58 tane öykü bulunmaktadır. Bu öykülerden yirmisinde hekimlik, sağlık, hastalık ve hekimlik mesleğinin ahlaki yönlerine dair kimi unsur ve anlatılar yer almaktadır. Tıp öyküsü bağlamında değerlendirilebilecek öykü sayısı sekizdir. Bu öykülerin isimleri; *Bir Fotoğraf Canlanıyor*, *Yanlıs*, *Tokaç*, *Tahta Perdenin Arkası*, *Büyükler*, *Büyüyen Güneş*, *Ölüm ve Lokomotifler*'dir. Sağlık ve tıp ortamlarını kısmen içeren ya da tıp konusuna kısa bir bölümde değinen öykü sayısı 11'dir. İncelenen öykülerden 39 tanesi ise başka konulardan, olay ve süreçlerden bahsetmekte, çalışma konusunda dair unsurlar içermemektedir.

Muzaffer Hacıhasanoğlu, çalışma kapsamında incelenen kitapların kapaklarında ve künyesinde hekimliğine dair herhangi bir unvan kullanmamıştır. Öykülerinde ölüm, cahillik, dünyanın geçiciliği, batıl inançlar, açgözlülük, kumar, içkiye düşkünlük, adaletsizlik, yoksulluk ve özgürlük peşinde koşma gibi unsurlar belirgindir. Öykülerin bazılarında hastalık ya da ölüm süreçleri işlenmiş ve anlatının o kısımlarında belirgin ya da örtük biçimde bir doktorun varlığı dikkat çekmektedir. Öykülerdeki doktorlar genel olarak sessiz, ağızdan pek laf alınamayan, hastanın durumuna dair izlenimlerin yüz ifadelerinden öğrenilebildiği karakterlerdir. O dönemin tıp anlayışına uygun olarak, öykülerde anlatılan hekimler; hastanın neye ihtiyacı olduğunu, onun için en iyi şeyin ne olduğunu bilen ve hastaya fazla bilgi vermeden yapılması gerekeni yapan karakterde kişilerdir. Paternalist (babacıl) hekim karakteri, bir hekimin yer aldığı hemen tüm öykülerde belirgindir. Öykülerdeki doktorlar ya hastanede görevlidir ya da hasta için eve çağırılmıştır.

Kimi öykülerde, karakterlerin kendi aralarındaki konuşmalarında yerel dil, özellikle de Orta Anadolu ağzı belirgindir. Genelde zayıf, fakir, umutsuz insanlar anlatılmıştır. Öykülerin anlatım tarzı genellikle tek bir anlatıcının ağzından olsa da zaman zaman aynı öyküde farklı anlatıcıların ve karakterlerin ağzından bir anlatım şekli de görülmektedir. Yazarın anlatısında zaman atlamaları da sık görülmektedir. Şimdiki zamandan bir olay anlatılırken, anlatı sert bir geçişle eskiden gerçekleşmiş bir olaya kayabilmektedir. Anlatı oradan devam ederken bu sefer de bir anda şimdiki zamana gelmektedir.

TARTIŞMA

Muzaffer Hacıhasanoğlu, edebiyatın farklı türlerinde eserler vermişse de edebiyat dünyasındaki yeri, esas olarak öykücülüğü üzerinden belirginleşmiştir. Yazar öykülerinde genelde kırsal kesimden, kasabadan, kimsesiz, fakir kimselerden bahsetmiştir (İleri 1975). Bu nedenle de toplumcu gerçekçi Türk Öykücülüğü içinde değerlendirilmektedir (Bozkurt 2013). Kimi öykülerde, karakterlerin kendi aralarındaki konuşmalarında şive, özellikle de Orta Anadolu ağzı belirgindir. Fakir, zayıf ve umutsuz insanlar üzerinden kurgulanan bu anlatılarda erkekler, sorunlu ve geçinilmesi zor karakterlerdir. Anlatılan erkekler çoğunlukla alkolle arası

iyi olan, ağzından kötü kelimeler çıkan ve bir dikiş tutturamamış tiplerdir. Kadınlarsa genellikle evine bağlı, evin direği ve hayat meşgalesi içinde yıpranan karakterlerdir.

Öyküler, genellikle bir anlatıcı üzerine kurgulanmış olsa da farklı karakterlerin dilinden anlatılar da görülmektedir. Bazı öykülerdeki zaman atlamaları okuru şaşırtacak derecede sert bir geçişle gerçekleşmektedir. Bu geçişler kimi zaman çok net olmamakta ve okuyucu için öyküyü anlamayı güçleştirici bir unsur haline gelebilmektedir. Eserlerde, başka vasıtalarla gerçekleşen yolculuk öyküleri olsa da esas yolculuk vasıtası trendir. Bu yolculuklardaki hareket unsuru, metinleri tekdüzelikten kurtarmakta ve anlatıya bir dinamizm katmaktadır.

Muzaffer Hacıhasanoğlu'nun kitaplarında tıp öyküsü bağlamında değerlendirilebilecek eserler şunlardır:

Bir Tespîh Tanesi (1951) kitabında;

Bir Fotoğraf Canlanıyor: Öykü, bir akşamüzeri yolda bulunan bir aile fotoğrafının gerçeküstü ancak çarpıcı bir anlatısıdır. Fotoğraf karesindeki kişiler teker teker canlanıp dile gelmektedir. Anlatılan, o esnada artık hiçbir ferdi hayatta olmayan, dağılmış, oradan oraya savrulmuş bir ailenin hikayesidir. Özellikle, doktor olan en küçük oğlanın, uyguladığı bir enjeksiyonla kız kardeşinin ölümünü hızlandırması etkili bir anlatımla sunulmaktadır. Öykünün bu bölümü hekim-hasta ilişkisi, mahremiyet ve hastaya zarar vermeme-yarar sağlama gibi temel tıp etiği ilkelerinin çatışması gibi konuları ele alması bakımından ilginçtir. Doktorun ketum tavrı ve hayatının son demlerindeki kız kardeşini tanımazlıktan gelmesi, olumsuz bir hekim imajı çizmektedir. İlerleyen satırlarda öğrenileceği üzere doktor, daha fazla acı çekmesin diye kız kardeşine öldürücü bir iğne enjekte etmiştir. Hekimliğin anlamı ve hekimin görevi üzerine eskiden beri süregelen bir tartışma, öykü vasıtasıyla farklı bir bağlamda ve yeniden gündeme getirilmiştir. Öykünün okuyucunun zihnine bıraktığı soru şudur; hekimin, acı çeken bir kişinin acılarını dindirmek için onun ölümünü kolaylaştırma ödevi ya da yetkisi var mıdır?

Yanlış: Öyküde, bir doktorun ölümüyle sonuçlanan bir cinayet anlatılmaktadır. Bir kabadayının işlediği bu cinayet, aslında bir yanlış anlamadan kaynaklanmıştır. Ancak bu gerçek, öykünün son satırlarına kadar ortaya çıkmaz. Anlatı, hatalı uygulandığı iddia edilen bir enjeksiyon sonucu ölen kadının intikamını almak isteyen bir kabadayı üzerine kurulmuştur. Öykü boyunca adamın geçmişine, çocukluğuna ve ahalinin gözündeki imajına değinilmektedir. Yanlış bir tıbbi müdahale nedeniyle bir hekimin öldürülüşünün anlatılması; öldürmenin yanlışlığı üzerinden değil de yanlış kişinin öldürülmesi üzerinden işlenmiştir. Oysa kendisi de bir tıp hekimi olan yazarın, esas olarak öldürme eyleminin yanlışlığı üzerinden bir anlatı benimsemesi beklenebilir. Günümüzde “sağlıkta şiddet” olarak isimlendirilen bu duruma, yıllar öncesinden bir öykü vesilesiyle dikkat çekilmiş olduğunu söylemek de olanaklıdır. Cinayete kurban giden doktor, biraz sonra kalkacak otobüse geç kalma pahasına gelen hastayı geri ve hastayı muayeneye etmiştir. Bu yaklaşım, biraz sonra öldürülecek hekimin aslında ne denli değerli olduğunu da göstermektedir.

Tokaç: Tüm özellikleriyle, bir tıp öyküsüdür. Kızını okula göndermemek için çareyi bir hastalık raporu almakta gören bir babanın ve kızının başından geçen bir hastane macerası anlatılmaktadır. Kırsal kesimden, şehre uzak bir beldeden sora sora hastaneye gelen baba-kız, doktora muayene olmak ve kızın okula gitmemesine bir gerekçe bulmak için rapor almak istemektedir. Kız masumdur; ona kötürüm birisi gibi görünmesi için nasıl bir numara yapacağını babası önceden nasihat etmiştir. Dört genç doktorun bulunduğu muayene odasında, kızın kendine belletilen rolü iyi oynaması nedeniyle, tanı konusunda doktorlar arasında bir fikir birliği sağlanamaz. Sonradan odaya giren yaşlıca bir hekimin müdahalesi ile kızdan röntgen filmi istenmesine karar verilir. Bu esnada yaşlı doktor, gençlerden birinin kulağına bir şey fısıldamış ve onu dışarıya göndermiştir. Baba-kız muayene odasından çıkıp röntgene doğru giderken, dışarıya onları gözetlemek için gönderilen genç doktor, kızın yürüyüşünde herhangi

bir sorun olmadığı bilgisini hocasına derhal ulaştırmıştır. Bu öyküde genç hekimler, ciddiyet yüklü ve mesleki bir disiplin altında resmedilmiştir. Onların hocası konumundaki hekim ise hastaların her türden numaralarını önceden kestirebilen, ileri görüşlü ve cin gibi bir adamdır. Öyle ki bu vakada, tahminleri doğru çıkmıştır. Hastane ortamının ciddiyeti, hademelerin tasviri ve doktorların disiplini çok canlı bir şekilde öykünün anlatımına sinmiştir.

Tahta Perdenin Arkası: Bir hastane ortamını anlatması nedeniyle, baştan sona bir tıp öyküsüdür. Yaklaşık üç aydır hastanede yatan bir adamın ağzından, bir servis anlatılmaktadır. Vizitler, asistanlar, çeşit çeşit hastalar, can sıkıntısı ve ölüm bu servisin genel havasını yansıtan kelimelerdir. Anlatıcı, uzun süreden beri hastanede olduğu için hastaneyle ilgili pek çok konuya hakimdir. Doktorlar genel olarak hastaların yalnızca tıbbi durumları ve ihtiyaçları üzerine odaklanmıştır. O nedenle de doktorlarla konuşmanın, onlarla iki kelam etmenin çok da mümkün olmadığı anlatılmaktadır. Elbette bunun istisnaları da vardır. Bir kadın asistan üzerinden dışarıya, orada sürüp giden hayat ve kitaplar hakkında her gün kısacık da olsa laflayabilmektedir hasta. Servisin az ötesinde, arka tarafı mescit biçiminde dizayn edilmiş bir alan vardır. Ölen hastalar, son olarak oraya götürülmekte ve tahta tabut içinde oradan çıkarılmaktadır. Anlatıcının hemen bitişiğindeki yatağa yeni gelen bir hasta, birkaç gün sonra o tahta kapıyı merak etmiştir. Bu noktada, anlatıcının ikilemi ve gerçeği eğip bükme çabası usta bir dille kaleme alınmıştır.

Bu Dağın Ardı (1954) kitabında;

Büyükler: Bir hekim anlatısı üzerine kurulu bu öykü, Hacıhasanoğlu'nun en güçlü anlatılarından biridir. İçkiye düşkün ve içtiği zaman kafasının daha iyi çalıştığı konusunda şüpheleri olan bir hekim anlatılmaktadır. Anlatıcının, Descaters'in sözüne atıf yaparcasına, alkolün etkisi ile başı dönerken içinden şöyle geçmektedir; “Mademki hala düşünebiliyorum, varım.” Öykünün hemen ilk sayfasında “Dr. Knock” isimli bir hekimden bahsedilmektedir. Dr. Knock'un bir sözü nazara verilmiştir: “Sağlam insanlar hastalıklarının farkında olmayanlardır.” Yazar burada, o hekime itiraz eder; hatta biraz da kızarak: “İnsanlar sapaşğlam yaşamalıydılar” der. Anlatıcı hekim, muayenehanesinin penceresinden gördüğü bir darp olayını unutamamıştır. “Bölüşemiyorlar dünyanın nimetlerini; halbuki herkese bol bol yeter.” diye söylenmiştir. Erdoğan isminde, hasta bir çocuk için bir eve çağrılır. Yazarın yaşadığı dönemde eve doktor çağırarak, vizite ücretini karşılayabilen kimseler için sıradan, garipsenmez bir uygulamadır. Kendisinin eve çağırılma hikayesi ve çocuğun babasının o akşam pek çok mekanda aranarak zorla bulunması detaylıca anlatılır. Alkolün etkisiyle midir bilinmez, doktor hasta hakkında detaylı sorular sormaz; gelişmeleri, akşamdan beri çocuğun başındaki ninesi detaylandırır. Yazar, burada çocukla empati kurar ve çocuğun gündüz kar yemiş olabileceğini ancak bunun hoş karşılanması gerektiğini, kendi çocukluklarında hangi birinin bu türden bir arzuya kapılmadığını sorgular. Çocuğun koltuk altına koyduğu derece, otuz dokuzun üstünde çıkar. Doktor, bu sayısal veriyi aileye söylemez; zaten hiçbir zaman da söylememektedir. Bir nevi ketum bir insan havası vardır doktorda. Ancak yine de aileye moral verir, ateşi evet biraz yüksektir ama çocuk iyileşecektir. Bir enjeksiyonun ardından Erdoğan için hazırladığı reçeteyi aileye uzatır. Bütün bu olay örgüsünde doktorun, yaşama dair ve hasta çocuklara dair duruşu satır aralarında kendini ele vermektedir. Anlatıcı şöyle demektedir: “Erdoğan iyi olacaktı, bütün çocuklar iyi olmalıydı. Gerçi dünya yaşamak için kafi derecede iyi değildi. Fakat hayatı, acısıyla, tatlısıyla kabul etmek lazımdı. Yaşanmamış, hakkı verilmemiş bir an bırakmamalıydı.”

Dağ Başındaki Ölü (1983) kitabında:

Lokomotifler: Hastane ortamını, muayene öncesi sıra bekleyen hastaların kendi aralarındaki konuşmalarını ve muayene sırasında yaşananları anlatan bir öyküdür. Dönemin sağlık uygulamalarına, hastane ve eczane usullerine dair bilgiler de mevcuttur. Sabahleyin işyerinde bayılan bir adamın ağzından anlatılan öyküde, doktorlara dair olumlu bir yaklaşım sezilmektedir. Anlatıcı, doktorların işinin zor olduğunu ve hastaları kapıda bekletiyorlarsa

bunun elbette bir sebebinin olduğunu düşünmektedir. Dönemin hekimlik uygulamaları yaklaşımı çerçevesinde paternalist (babacıl) bir hekimle karşılaşmaktadır. Hastalığının korkulacak bir şey olup olmadığını soran hastaya doktor; “Yok oğlum, merak edilecek bir şey değil; üşütmüşsün” şeklinde cevap vermektedir. Hasta, evli-barklı, çoluk çocuk sahibi bir adamdır. Öyküde doktorun yaşıyla alakalı bir bilgi verilmemektedir. Ancak yine de doktorun hastaya hitap şekli olarak “oğlum” kelimesini tercih etmesi babacıl (paternalist) yaklaşımın açık bir kanıtıdır. Doktor, aynı zamanda hastayla iletişim bakımından da oldukça profesyonel bir tavır sergilemektedir. Hastaya hastalığını açıklamış, ilaçlarını nasıl kullanacağını, yeniden ne zaman geleceğini ve kaç gün istirahatlı olduğunu detaylıca anlatmış; hasta odadan çıkarken de onu teskin etmeyi ve ilaçlarını düzgün kullanırsa hiçbir şeyi kalmayacağını söylemeyi de ihmal etmemiştir. Hekimlik meslek ahlakının temel konularından olan hekim-hasta ilişkisine dair unsurlar, yerli yerinde ve güzel bir örnekle anlatılmaktadır. Öykünün, tıp meslek ahlakına dair kimi unsurları görünür kılmadaki rolü bakımından, bu eser güzel bir örnek sunmaktadır. Etkili bir hekim-hasta ilişkisinin önemi, edebi kaygılar da barındıran bir metin üzerinden, başarıyla gözler önüne serilmektedir.

Ölüm: Öykü, köydeki bir hastaya bakmak için çamurlu bir yolda, at sırtında ilerleyen bir doktor hakkındadır. Kırsal kesimde hasta, hastalık ve hasta yakını kavramları gerçekçi bir dille anlatılmaktadır. Nefes darlığı çeken yaşlı kadın, çevresini saran konu-komşu ve hasta yakınları, hastanın geçmişiyle ve çevresindekilerde kendi içinde hesaplaşması çarpıcı bir dille anlatılmıştır. Öykünün sonuna doğru, çamurlu yoldan kasabaya geri dönerken meraklı bir yol arkadaşı vardır doktorun. Kendini hastanın yanındaki adamın oğlu diye tanıtan bu genç, hastanın daha ne kadar yaşayacağı ile ilgili ısrarlı bir merak içindedir. Sorduğu sorulara karşı doktor, profesyonel ve gerçekçi yanıtlar vermiş; ölüm vaktini tayin etmenin doktorların görevi olmadığını belirtmiştir. Tüm anlatı boyunca doktor hayata ve yaşama karşı pozitif bir yaklaşım içindedir. Umutla canlanmakta olan doğayı, açan çiçekleri, tomurcukları ve umudu nazara vermektedir. Öykü boyunca, hekimlik mesleğinin hastayı teskin etmek ve ona umut vermekle ilgili geleneksel ahlaki yaklaşımını benimsemiş bir hekim resmedilmektedir. Umutsuzluğa yer olmayan, tıbben yapılması gerekenlerin büyük titizlikle yapıldığı ve gerisinin artık o beden için iyileşme arzusu ve becerisine bırakıldığı bir yaklaşım söz konusudur. Öykü aynı zamanda hastanın hem beden mahremiyetine hem de sağlık bilgisi mahremiyetine dair ince göndermeler de içermektedir. Hasta muayene olurken daha önceden odaya dolmuş herkes dışarı alınmıştır. Kasabaya dönüşte ona mihmandarlık eden gence doktor, onun gerçekte kim olduğunu bilmeden, hastayla ve hastalığıyla ilgili önemli bilgiler vermemiştir. Sonrasında genç kendisinin, o yaşlı kadının oğlu olduğunu belirtmesine rağmen, doktorun hastayla ilgili verdiği bilgiler, hastaya dair az önce verdiği bilgilerden farklı değildir. Öyküde, meslek ahlakı bağlamında hasta mahremiyetine ve hastanın sağlık durumuna ilişkin bilgilerin kiminle paylaşılacağına dair doktorun gerçekçi ve tutarlı bir yaklaşım sergilediğini söylemek mümkündür.

Büyüyen Güneş: Yengesini öldürmek suçlamasıyla nezarete atılan sıksa bir gencin öyküsü anlatılmaktadır. Ağabeyinin askere gitmesinden bir süre sonra yengesinde öfke atakları başlayınca kadını bir doktora götürürler. Kendisine “sinir” teşhisi konulan kadına ilaç tedavisi başlanır. Öyküde bu durum açık bir şekilde belirtilmese de bir süre sonra kadında “öfori” hali dikkat çekmeye başlar. Öykü kahramanının yaşıtı ve çocukluk arkadaşı olan kadın aşırı mutlu, heyecanlı ve kahrhahaları yeri göğü inletir hale gelmiştir. Bir gün akranlarından biri bu genç adama, yengesinin bir başkasıyla aşk yaşadığını ima eden bir laf atar. Bu ima, günlerce gencin zihnini allak bullak eder, kendisiyle birlikte dağ-bayır dolaşır. Yengesiyle ormana ağaç kesmeye gittikleri bir gün, nasılsa balta gencin elinden kayar, nasılsa kadına isabet eder ve kadın oracıkta ölür. Aslında genç bunu bilerek, isteyerek yapmamıştır. Olay yerine köylüler toplaşır, ardından savcı ve doktor gelir. Genç, yaşanan bu acı hadiseyi tanık olarak savcıya anlatırken

doktor da beri tarafta, açıkta otopsi yapmaktadır. Doktor, testereyle gelinin kafasını keserken yanındakilere: “Hep tomruk kesilmez ya!” şeklinde bir laf eder. Öykünün burasında, hekimlik pratiği ve ahlakı açısından iki mühim unsur söz konusudur. Birincisi, otopsi işlemi herkesin ortasında, insanların gözü önünde yapılmaktadır. Özelde beden mahremiyeti, genelde ise hasta mahremiyeti bakımından sorunlu bir uygulama söz konusudur. Diğeri ise hekimin insani duyarlılıktan uzak espri anlayışıdır. Tomruk kesmekle, insan kafatasını kesmeyi bir tutar gibi görünen bu sözler, ulu orta söylenmiş, belki de bu sözlere çevredekilerin gülmesi istenmiştir. Öykünün bundan sonraki kısmı nezarethane ortamının anlatımıyla devam etmektedir.

Muzaffer Hacıhasanoğlu'nun tıp ve hekimliğe dair unsurlar içeren 11 öyküsünde ise sağlık ortamlarına ve toplumun sağlık algısına dair konular, ya öykünün bir kısmında yer almakta ya da kısa bir değinme ve ima ile geçiştirilmektedir. Bu bağlamda değerlendirilen öykülerden *Bu Dağın Ardı* kitabında iki öykü göze çarpmaktadır. Kitaba da ismini veren *Bu Dağın Ardı* isimli öyküde Hipokrat'ın “Hayat kısa, sanat uzun” aforizmasına bir atıf vardır. Geminin genç ve sevimli doktorundan bahsedildiği kısımda ise doktor, gemiden dışarı adım atmadığını, ilk başlarda her yer ona farklı gelse de artık her yerin kendisine aynı geldiğini söylemektedir. Kitaptaki *Akşam Gazetesi* başlıklı öyküde ise tıp öğrencisi olmayan ancak kaçak olarak ameliyatlara girip çıkan bir gençten bahsedilmektedir. Sonra anlatıcı, birden kendi tıp öğrenciliğine geçiş yapmaktadır. Bir cerrahi hocasının dersinde, derse niçin az kişi geldiğinden bahsedilmekte ve hocanın “Dışarısı dershaneden güzel, acaba ondan mıdır?” şeklindeki sorusunu hatırlamaktadır. Hoca, bu sorunun cevabın beklemeden, hazırlıkları henüz tamamlayan asistanlarla birlikte bir bacak ampütasyonuna girişmektedir.

Hacıhasanoğlu'nun *Eller* kitabında ise konuyla ilgili altı öykü bulunmaktadır. *İhtiyarın Ağaçları* isimli öykü, ilk cümlesinden itibaren ölüm yatağındaki hastayı çok başarılı şekilde betimlemektedir. Bu betimleme başarısında yazarın bir hekim olmasının şüphesiz katkısı vardır. Öyküde doktorlar, hastaya tuzu ve yağı yasaklamış; çeşitli ilaçlar ve serumlar reçete etmişlerdir. Hastaya sigara da yasaktır. Ancak hasta, kendince bu yasağa itiraz etmekte ve bir savunma mekanizması olarak, bebekliğimden beri içiyorum ben bunu, demektedir. Doktorların, bırakamazsan ölürsün, uyarıları işe yaramış ve hasta bir yıl sigara içmemiştir. Ancak bu sefer da hasta “bıraktım aha bir yıldır, yine ölüyorum” diye, gıyabında doktorlara sitem etmektedir. Bu öyküde, hekim-hasta ilişkisindeki güven unsuruna bir göndermede bulunduğu düşünülebilir. Halkını iyi tanıyan bir hekim olarak, insanların gözünden doktor tavsiyelerine karşı gelişen savunma mekanizmasını ustaca işlemektedir yazar. Bu öyküde ayrıca, yaşlı hastanın birkaç doktor tarafından görülmesi ve doktorlar arasında adı konmamış bir hiyerarşi olduğu fikri de işlenmektedir: “[Babamı] Antep'e ilettik, Amerikan doktoruna gösterdik; Ankara'ya ilettik, İstanbul'a ilettik, profesörlere muayene ettirdik...”

Yine *Eller* kitabında, *Gelinimiz* isimli öykünün bir yerinde beyin kanaması geçirdiği öngörülen bir hastadan bahsedilmektedir. Öyküde tıp mesleğinin içinden birinin dokunuşlarıyla, gerçekçi bir hasta öyküsü anlatılmaktadır. *Eskimiş bir Marangoz* öyküsünün bir yerinde ise mide yıkama işlemi için kullanılan nazogastrik sondadan bahsedilmektedir. “... o lastik hortumu yuttururlar ki adama, anandan emdiğin süt burnundan gelir. İrezillik diz boyu çıkar.” Bir dahiliye hekimi olan yazar, nazogastrik sondayla ilgili deneyimlerini içeriden bir gözlemlerle, ancak halk ağzıyla yazıya dökmüştür. Yazarın öykülerinin ekserisi hüznünlü bir sonla bitmese de betimlemeleri oldukça başarılı olan bu öykü etkileyici bir hüznünlü sonla bitmektedir.

Eller kitabındaki *Traktör* isimli öykünün bir yerinde anlatıcı, anne ve babasının kendisi beş yaşında iken ter hastalığından ardı ardına öldüğünden bahsetmektedir. Burada bahsedilen ter hastalığının mahiyeti tam anlaşılammıştır. Bir dahiliye hekiminin böyle bir isimlendirmeyi tercih etmesinin sebebi, acaba “hiperhidroz” olarak bilinen aşırı terleme durumunun halk dilinde kullanılış biçimi midir, yoksa başka bir hastalığa mı işaret etmektedir? Bir karı-kocanın, hiperhidrozdan dolayı peşi sıra ölmeleri pek akla yatkın bir senaryo değildir. Diğer ihtimal ise

bu hastalığın, bugün başka bir isimle anılan ve muhtemelen bulaşıcı özelliği de olan bir hastalık olmasıdır. Diğer öykülerinde hastalıklar ve sağlık ortamları konusunda oldukça gerçekçi betimlemeler yapan yazarın, bu öyküde bu türden bir gerçekçi yaklaşımdan uzak durması elbette beklenemez.

Ben, Molotof, Çörçil, Yosma başlıklı öykünün bir yerinde, fakirlik içindeki bir adamın annesini hastaneye götürmesi anlatılmaktadır. "...pazartesi günü anası yeniden götürecek hastaneye. Babam, bu doktorların bir dediği ikinci dediğini tutmuyor ki... Boğazına iyi bakmalıymışız. Neynen bakacağız, orasını da deyiverseler ya..." Bu öyküde de yine fakirlik ve kıt kanaat geçinme üzerinden bir anlatım söz konusudur. Hekimlerin hastaya farklı tanıları koyması ve her hekimin farklı bir tavsiyede bulunması, hekim-hasta arasındaki güven ilişkisinin zedelenmiş olduğu şeklinde yorumlanabilir. İşin içine bir de fakirlik girince, hasta yakını doktorların tavsiyesini alaya alır bir tavra bürünmüştür.

Yine *Eller* kitabında, *Faytona Ağıt* isimli öykünün bir yerinde, bir yıldan beri yatan bir adam için; "doktorlar en sonunda kanser deyip çıkmışlardı işin içinden" şeklinde bir ifade yer almaktadır. Bu anlatım biçiminde de yine konuya halk gözünden bakan bir yaklaşım mevcuttur. Anlatımdan, bir yıl boyunca hastaya herhangi bir tanı konulamamış olma ihtimali anlaşılmaktadır. Tanı konulduğu anda da artık hekimler hastanın sorumluluğu sanki devretmiş ve hastayı kaderiyle baş başa bırakmış gibidirler. Yazarın, tıpla ilgili çoğu öyküsünde olduğu gibi burada da tıbbi dışarıdan bir bakışla ele aldığı ve halkın bakış açısına göre yorumladığı görülmektedir. Öykünün ilerleyen kısımlarında ise bu sefer başka bir vesileyle konu yine hekimlere gelmiştir. Almanya'ya işçi olarak gitmek isteyen bir gence "akciğerlerinde kireçlenme var" denmiştir. Genç, bu Alman hekimin raporu nedeniyle hayal kırıklığına uğramış ve Almanya'ya gidemeyecek olmanın verdiği üzüntüyle iyice elden ayaktan düşmüştür. Genç bu şüpheye daha fazla tahammül edemez ve bu sefer gider, başka bir hekime muayene olur. Oradaki hekim gencin akciğer röntgenini çeker ve: "Yok bubam, aslan gibisin, tedaviye gerek yoktur. Her insanda bulunur o, Alaman doktorunun kireçlenme dediği" der. Gence reçete bile yazmaz. Bu öyküde hekimlik, milliyetçilik ve insan psikolojisinin kolay örselenebilirliği gibi unsurlar; bu kısa bölümde bile, okuyucuyu derinden etkileyecek bir anlatımla sunulmaktadır.

Muzaffer Hacıhasanoğlu'nun *Dağ Başındaki Ölü* isimli kitabındaki yine aynı isimli öyküde, bir arazi meselesi yüzünden az önce öldürülmüş genç bir adamın ağzından bir anlatı sunulmuştur. Öyküde kırsal kesimdeki sosyal ilişkiler, çelişkiler, konuyu bağlamından uzaklara taşıyan dedikodular ve genci kimin öldürdüğüne dair belirsizlikler ustaca işlenmiştir. Ölümün tespiti için o dağ başına gelen savcı ve hükümet doktorunun diyalogları ve otopsi sürecinin bizzat ölünün ağzından anlatılması ilginç bir anlatı örneğidir. Otopsiye dair ayrıntılar ve konunun teknik yönü, anlatımın o türden süreçlere hakim birinin kaleminden çıktığını göstermektedir. Hacıhasanoğlu bu öyküde, başka alandan birisinin bu denli içeriden bir anlatım ortaya koyamayacağı, etkili ve çarpıcı bir dil kullanmıştır. Kitaptaki bir başka öykü olan *Çiçekler*'de ise ölüm döşeğinde olan ve geçmişiyile bugünü arasında bir hayal dünyasında gidip gelen yaşlı bir adam anlatılmaktadır. Diğer bazı öykülerinde olduğu gibi yine anlatımın bir yerinde doktorlardan, hastaneden ve ağrı çekme halinden bahsedilmektedir. Hastayı muayene eden doktor, hasta hakkında pek bir şey söylememekte ancak yüz ifadesinden hastanın durumunun pek de iç açıcı olmadığı anlaşılmaktadır. Bu öyküde bahsi geçen doktorlar da yine oldukça ketum, hasta hakkında fazla kelam etmeyen ve kendi aralarında konuştuklarında dediklerinden pek bir şey anlaşılmayan insanlardır. O yılların klasik paternalist (babacıl) hekim yaklaşımı, bu öyküde de tüm çıplaklığıyla kendini hissettirmektedir.

SONUÇ

Hekim kökenli bir yazar olarak Muzaffer Hacıhasanoğlu öykülerinde tıp, sağlık ve hekimliğe dair unsurları ustaca kullanmıştır. Dönemin sağlık anlayışını ve hekim algısını, kimi öykülerinde halk diliyle kimi öykülerinde ise sürece hakim bir anlatıcı diliyle ortaya koymaktadır. Hacıhasanoğlu öykülerinde kasaba ve köy insanını içten ve gerçekçi bir tarzla anlatmaktadır. Özellikle, konusu hastalık ve sağlık üzerine kurulu öykülerde hastalık tasvirleri, çevre betimlemeleri, kurgulanan mekan, bu mekanın devamlılığı ve karakter analizleri öykünün sonuna kadar dinmeyen bir merak ve heyecanla okuyucu kuşatmaktadır. Ölüm, umutsuzluk, içkiye düşkünlük ve yoksulluk Hacıhasanoğlu'nun öykülerinde sıklıkla temas edilen, açıkça bahsi geçmese bile okura hissettirilen bir durumdur. Bu özellik, yazarın toplumcu gerçekçi yaklaşımının bir yansıması olarak düşünülebilir. Yazarın sağlık ve hekimlik temalarını işlediği bu öyküler, tıp öyküleri kapsamında yorumlandığında oldukça etkileyici, anlatımı başarılı, betimlemeleri gerçekçi ve bu alana ilgi duyan okuyucu için içeriden, sınımsız bir anlatı sunmaktadır.

Sağlık ve hekimlik temalarının yer almadığı diğer öykülerinde de yine aynı etkileyici anlatım görülmektedir. Yazarın bazı öykülerinde, açıkça ifade edilmese de okuyucunun zihninde ahlaki bir ikilem ortaya çıkaracak unsurlar da yer almaktadır. Ancak bu ahlaki unsurlar, yazarın özellikle bu çalışmada tıp öyküleri olarak nitelendirilen eserlerinde daha belirgindir. Hekimlerin belli bir disiplin anlayışını temsil eden ketum duruşlarını, profesyonelliğe atfedilen kuşatıcı ve babacıl tavırlarını, olumsuz örnekler üzerinden resmedilen kimi davranış ve söylemlerini, bu öykülerin tıp etiğine temas eden yönleri olarak yorumlamak mümkündür. Hekimlikle ilgili öykülerin genelinde babacıl yaklaşım (paternalizm), hekim hasta ilişkisinde güven unsuru, hastaya yarar sağlama, hastayı teskin etme, kötü haberin verilme şekli ve hastaya her daim umut verme gibi hekimlik meslek ahlakının temel unsurları yer almaktadır. Muzaffer Hacıhasanoğlu, edebiyatımızda öykü türünde nitelikli eserler vermiş başarılı bir yazar olmasının ötesinde; hekimliği dolayısıyla, tıp öyküleri bağlamında farklı bir okuma serüveni arayışındaki okurlar için mutlaka dikkate alınması gereken, gelecekte muhtemel ki değeri daha çok anlaşılacak, bu toprakların hikayesine odaklanmış, etkileyici bir dili olan, mümtaz bir hekim-yazardır.

KAYNAKLAR

- ANDAÇ, F. 1989. *Gerçekçilik Yolunda*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- BOZKURT, M. 2013. “Muzaffer Hacıhasanoğlu Hayatı, Sanatı ve Eserleri.” Bozok Üniversitesi.
- Edebiyat Haber. 2016. “İşte, Fadime Uslu'ya Göre Gündemde Olmayan 15 Değerli Kitap!” Retrieved (<https://www.edebiyathaber.net/iste-fadime-usluya-gore-gundemde-olmayan-15-degerli-kitap/>).
- ERBAY, H. 2017. “Tıp Etiği , Öykü ve Yazmak Üzerine.” *Türkiye Biyoetik Dergisi* 4(1):29–35.
- ERBAY, H. 2018. ““Tıp Öykücülüğü’ Üzerine.” *Journal of Awareness* 2(Special 1 SE-Articles):47–54.
- ERCİYES, Ş. 2012. “Cemil Kavukçu İle Söyleşi.” *Öykü Teknesi* (25).
- HACIHASANOĞLU, M. 1951. *Bir Tespih Tanesi*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- HACIHASANOĞLU, M. 1954. *Bu Dağın Ardi*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- HACIHASANOĞLU, M. 1979. *Eller*. İstanbul: Aydınlık Yayınları.
- HACIHASANOĞLU, M. 1983. *Dağ Başındaki Ölü*. İstanbul: Yazko.
- HACIHASANOĞLU, M. 2001. *Öyküler*. edited by N. Güngör. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.
- İLERİ, S. 1975. “Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri.” *Türk Dili* 286.
- NECATİGİL, B. 1999. *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*. 18th ed. İstanbul: Varlık Yayınları.
- YALÇIN-ÇELİK, D. S. 2002. “Türk Edebiyatında Kısa Hikâye Hakkında Yapılan Çalışmalar.” *Türkbilig* (3):106–29.
- YILMAZ, M. 2013. “Çankırlılı Doktor Yazar Muzaffer Hacıhasanoğlu.” *Çankırı Postası*. Retrieved (<https://www.cankiripostasi.com/cankirili-doktor-yazar-muzaffer-hacihasanoglu-makale,319.html>).

DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİNİN TÜRKÇE EĞİTİMİNDEKİ YERİ*

THE PLACE OF GRAMMAR TEACHING IN TURKISH EDUCATION

Davut GÖZLET ** & Musa ÇİFCİ***

** *Doktora Öğrencisi, Uşak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe Eğitimi,
Uşak, Türkiye, E-mail: davutgozlet20@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2200-5959>*

*** *Prof. Dr., Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü,
Uşak, Türkiye, E-mail: musacifci@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3758-7170>*

Geliş Tarihi: 11 Aralık 2020; Kabul Tarihi: 30 Ocak 2021
Received: 11 December 2020; Accepted: 30 January 2021

ÖZET

Bu çalışmanın amacı dil bilgisi öğretiminin ortaokul Türkçe dersi müfredatlarında nasıl ele alındığını ortaya çıkarmaktır. Dil bilgisi eğitiminin işlevi, nasıl olması gerektiği ve önemi geçmişten günümüze tartışılmaktadır. Dönemin eğitim öğretim anlayışı çerçevesinde dil bilgisi eğitimi de farklı şekillerde ele alınmıştır. Bu çalışmada dil bilgisi eğitiminin gerekliliği, dil bilgisi öğretimine olan bakış açıları, dil bilgisi öğretiminin nasıl olması gerektiği ile yapılmış olan çalışmalar, müfredatlar incelenmiştir. Araştırma nitel araştırma türlerinden tarama modelinde olup betimsel bir çalışmadır. Doküman analizi yapılmıştır. Analiz kapsamında 1949 Türkçe Öğretim Programı, 2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı ele alınmıştır. Dil bilgisinin Türkçe eğitimindeki yeri ve ders sürecinde nasıl ele alınacağı incelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca dil bilgisinin okuma, dinleme, konuşma ve yazma temel dil becerileri alanlarıyla nasıl ilişkilendirildiği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Her ne kadar dil bilgisinin programlardaki yeri bazı yönlerden farklılık gösterse de dil bilgisinin temel dil becerilerinin gelişimi açısından öneminin vurgulandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Türkçe eğitimi, Dil bilgisi öğretimi, Müfredat, Dil bilgisinin işlevi, Dil becerileri.*

ABSTRACT

The aim of this study is to determine how the teaching grammar was handled in middle school Turkish curriculum. Grammar was handled different education mentality at the past period. Grammar has taken place Turkish education as a mother tongue education. Studies and curriculums about the necessity of grammar teaching, perspective on grammar and how should grammar teaching be was examined. This study is qualitative research and as a method the descriptive survey was applied. Document analysis was conducted. Three Turkish lesson curriculums was examined (1949, 2006 and 2019). Importance of teaching grammar in terms of Turkish lesson was examined. Additionally, relationship with between grammar and reading, listening, speaking, writing which is basic language skills was tried to determine. Even if there are some differences, grammar teaching was considered significant in order to develop basic language skills. Grammar is supportive to develop language skills. Therefore, examined curriculums have teaching grammar.

Key Words: Turkish education, Grammar teaching, Curriculum, Function of Grammar, Language Skills.

1. GİRİŞ

Dil bilgisi dile ilişkin birtakım kuralları kapsayan bir kavramdır. Bu kavram dildeki sesleri, biçimleri ve cümle yapısını inceleyip kuralları tespit etmeyi kapsar. Bu yönüyle dil bilgisi bir kural ortaya çıkarma düzenlilikleri ortaya koyma işidir. Bu kurallar bütünü her dilde farklı yönüyle ortaya çıkar. Bu yüzden her dilin de kendine özgü dil bilgisi kuralları vardır. (Dilaçar 1971: 85; Karahan 2009: 24; Altas 2009: 2; Dolunay 2010: 277).

Dil bilgisi öğretiminin dört temel dil becerisinin gelişiminde katkısı vardır (Bulut 2014: 45; Erdem ve Çelik 2011: 1059; Çeçen ve Aytas 2008: 134) . Dil bilgisi, anlama ve anlatma becerileri olarak da ele alınan okuma ve dinleme ile konuşma ve yazma becerilerini destekleyerek bireyin düşüncelerini, duygularını doğru ifade etmesine yardım eder. Bu becerilerin kişinin yaşamında etkin kullanabilmesini sağlar (Banguoğlu 1990: 17; Kerimoğlu 2006: 119). Tek başına dil bilgisinin ortaya koyduğu kuralları öğrenerek dili öğrenmek mümkün değildir. Bu kuralları dili doğru kullanmada kullanmak bireyin yararına olacak ve direkt dili kullanma becerilerine yardım edecektir.

Dile ilişkin birtakım kurallar okula başlamadan bireyler tarafından sezilmektedir. İnsan dil öğrenme yetisiyle dünyaya gelmekte ve bu yetiyi çevresinden edindiği dil kullanma yapısıyla aktif hale getirmektedir. Bazı kuralları duymakta ve onları kullanmaktadır (Yaman 2006: 18; Tiryakiol, S., Sarıtaş, H., ve Benzer, A. 2018: 373). Okul çağındaki bireyler yaşayan bir dilin içerisinde. Toplum içerisinde kullanmakta olduğu bazı dil becerilerine sahiptirler. Hatta alfabe öğrenmemiş olsalar da göstergebilim açısından birtakım okuma becerilerine sahip oldukları da söylenebilir. Sembollere, seslere, görsellere anlam yükleme ve bunları daha sonra kullanma yetisine sahiptirler. Ana dile ait kurallara maruz kalmakta ve farkında olmadan bu kuralları uygulamaktadırlar. Okul bireylerin ana dilini kullanma becerisini geliştirmekte önemli bir paya sahiptir. Dil bilgisi de kullandıkları dile ilişkin birtakım özelliklerin var olduğunu fark ettirmeyi ve bu özelliklerin diğer becerilerin gelişiminde yardımcı olmasını amaçlar (Widodo, 2006: 123; Eyüp 2013: 28).

İletişim ve bildirim sistemi olan dilin ortaya kullanımı kendini ifade etmede ve karşıdan gelen mesajın kodlarını doğru çözümlenmede zihinsel aktiflik söz konusudur (Karahan 2009: 27). Dil bilgisinin bu sistem içerisindeki yerinin nasıl olması gerektiği geçmişten günümüze sıkça sorgulanmıştır (Kerimoğlu 2006: 119; Karahan 2009: 24; Çıfci 2015: 398; Göçer 2015:

234). Türkçe eğitimi içerisinde ilgili çalışmalarda ve müfredatta dil bilgisinin nasıl öğretileceği, fonksiyonu ve dil bilgisine olan bakış açısının zaman içerisinde farklılık gösterdiği dikkati çekmektedir.

Okuma ve dinleme becerilerinde dili almak ve mesaja ulaşmak ön plandadır. Dilin kodlarını çözme ve mesaja doğru ve eksiksiz ulaşma becerileridir. Bu becerilerin dil bilgisi ile olan nedensellik bağının keskinliği Göçer (2015) tarafından reddedilmektedir. Yani dil bilgisi kurallarını bilerek okuma ve dinlemede başarılı olmak ya da bu becerilerdeki başarısızlığı direkt dil bilgisindeki eksikliğe bağlamak yanlıştır. Okuma ve dinleme dil bilgisinden ayrı bir eğitim isteyen becerilerdir. Keza konuşma ve yazma gibi dilin birey tarafından yapılandırıldığı anlatma becerilerinde de aynı durum söz konusudur. Bu becerilerde bireyin kendini doğru ve eksiksiz anlatabilmesi için dil bilgisi kurallarını bilmekten farklı bir eğitime sahip olmalıdır. Bu dört temel dil becerisinin etkin kullanımı ile dil bilgisi kurallarını bilmek arasında katı bir ilişkinin varlığı reddedilmiştir (Göçer 2015: 234). Dil bilgisi okuduğunu anlama, dinleme, yazma ve konuşma becerilerinin gelişimi ve etkin kullanımı için tek başına yeterli değildir. Bu becerilerin etkin kullanımı dile hakimiyeti gösterir. Bunun için de bu alanların kendi eğitimlerinin yanında dil bilgisine ihtiyaç vardır. Dil bilgisi bu beceriler için ancak takviye edici bir parça olarak işlev görebilir. Dil bilgisini bu beceri alanlarının dışında tutarak öğrencilere vermek onların sadece ezberlemesine yol açacaktır. Bu yaklaşım belirli yaş grupların soyut kalacaktır ve öğrenimini zorlaştıracaktır. Beceri alanlarından ayrı tutularak kazandırılmaya çalışılan birtakım dil bilgisi kuralları nerede, nasıl, ne zaman ne işe yaradığı tam olarak belli olmayan bir konu olarak ezberlenmiş ve unutulmayı bekleyen bir yapıda kalacaktır. Bu yüzden dil bilgisi günümüzde dili anlamak, iyi kullanmak ve zihni geliştirmek amacıyla kullanılmaktadır (Güneş 2013: 78).

Eğitimde öğrencinin ve öğretmenin konumu birbirleriyle olan ilişkileri eğitimden beklentiler ve çağın gerekleri çerçevesinde değişiklikler göstermektedir. Bireylerin sahip olması ve geliştirmesi gereken özellikleri birtakım değerler ekseninde belirlenmektedir. Bu değerler ve gözetilen beceriler doğrultusunda okuldaki derslerin ele alınışı, öğrenci öğretmen ilişkileri, becerilerin kendisi, bu becerilerin nasıl kazandırılacağı değişim göstermektedir.

Dil bilgisi öğretiminin nasıl yapılması gerektiği konusunda yürütülmüş çalışmalar yabancı dil öğretiminde yoğunlaşmaktadır. Ana dili eğitiminin toplum içerisinde zaten öğrenildiğinin düşünülmesi ana dili öğretiminde dil bilgisi öğretiminin nasıl yapılması gerektiği konusunda çalışmaların az olmasına yol açmıştır (Çeçen ve Aytaş 2008: 134). Ancak yine de bu konuda bazı çalışmaların varlığı dikkati çekmektedir. Dil bilgisi öğretiminde hareket noktasının cümle olması gerektiğini, sözcüklerin cümleden cümleye değişen farklı anlamlar ve görevler üstlenmesi, onların cümle içerisinde diğer sözcüklerle olan ilişkileri dil bilgisi kurallarının fark ettirilmesi açısından önemlidir (Karahana 2009: 27; Crystal 2016: 29). Cümleden hareketle dil bilgisi öğretiminde vurgulanan anlamdır. Cümle belirli bir bağlam oluşturur ve bu bağlam sözcüklerin anlamını netleştirir, sınırlandırır. Görevini gösterir. Dil bilgisi de bu durumda sistematik olan bir yapıya işaret eder. Kuralların sezilmesi ve sezilen bu kuralların oluşturduğu dilsel yapının kullanılmak üzere pekişmesi kolaylaşır. Bu da bireyin dört temel dil becerisini kullanma becerisini geliştirir (Erdem ve Çelik 2011: 1059).

Bu çalışma dilbilgisinin müfredatta nasıl ele alındığı, dilbilgisinin Türkçe eğitimindeki yeri, gerekliliği ve işlevi hakkında sorulara cevap aramak için yürütülmüştür. Çalışma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Dil bilgisi öğretimi ülkemizde belirli dönemlerde hazırlanan müfredatlarda nasıl ele alınmıştır?
- Türkçe öğretiminde dil bilgisi öğretimin işlevleri nelerdir?
- Dil bilgisi öğretiminde izlenen yollarda ne gibi değişimler olmuştur?

- Müfredatlarda dil bilgisi daha çok hangi temel dil becerileriyle ilişkilendirilmiştir?

2. YÖNTEM

2. 1. Araştırmanın Modeli

Çalışmada nitel veri analizi teknikleri kullanılmıştır. Tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Tarama modeli, geçmişte ya da hâlâ var olan bir durumu, var olduğu biçimde betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2017: 108).

Tarama modelinde araştırmaya konu olan şeyi herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun biçimde “gözleyip” belgeleyebilmektir. Tarama modellerinde amaçlar genellikle, soru cümleleri ile ifade edilir. Bunlar, “Ne idi? Nedir? Ne ile ilgilidir? Nelerden oluşmaktadır?” gibi sorulardır (Karasar 2017: 109).

2. 2. Veri Toplama Teknikleri

Çalışmada verileri toplamak için doküman incelemesi yapılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Eğitim ile ilgili bir araştırmada ders kitapları, program yönergeleri vb. veri kaynağı olarak kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek 2016: 78). Çalışma kapsamında 1949, 2006 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programları veri toplama aracı olarak kullanılmış ve çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir.

3. BULGULAR VE YORUM

3. 1. 1949 Türkçe Öğretim Programı

Bu programda dil bilgisi ayrı bir başlık altında ele alınmıştır. Programda dil bilgisine ilişkin dikkati çeken ifadeler dile ilişkin kuralların olduğunun sezdirilmesidir. Ayrıca konuşma, okuma ve yazma becerileriyle ilişkilendirilmesi vurgulanmıştır. Dil bilgisi başlığı altında ele alınan konular şunlardır:

- Dil ve dil bilgisi
- Duygu ve düşüncelerin ifadesi. (Cümle “yalnız tanıtılacak”, cümlelerin manaya göre söyleniş farkları, cümlelerin uzunluğu, kısalığı, cümlelerin imlâsı.)
- Kelimelerin ses yapısı ve mana bakımından görev ve özellikleri,
- İsim
- Sıfat.
- Zamir.
- Fiil
- Edat, zarf, bağ, ünlem.
- İmla kuralları ve noktalama
- Söz dizimi

Bu programda yukarıdaki dil bilgisi konuları açıkça verilmiştir. Türkçe Öğretim Programı içerisinde yer alan bu başlıklar açıklanmıştır. Ayrı bir ders saati olarak değil de Türkçe dersinin içerisinde işlenmesi düşünülmüştür. Bu kavramların dilin günlük yaşamdaki kullanımını desteklemesi yönüyle ele alınması vurgulanmıştır. Özellikle yazma ve konuşma becerileri için gerekli olduğu ve kullanılması ve uygulanmasının vurgulandığı dikkati çekmektedir. Programdan anlaşılacağı üzere dil bilgisi adı altında ayrı başlık açılması onun

diğer beceriler üzerindeki gelişimsel yönü dikkate alınarak yapılmıştır. Dil bilgisi öğretiminden amaçlar anlatma ve dili kullanma becerileri olan konuşma ve yazmayla uygulamaktır.

Programda ayrıca küçük yapı olan seslerden yapı bakımından büyük bir yapı olan cümleye doğru ilerleyiş hakimdir. Kuralların ezberletilmesinden ziyade örneklendirilmeler yapılması ifade edilmiştir.

3. 2. 2006 İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı

Türkçe Öğretim Programı'nda dilbilgisi Program Yapısı alt başlığında “Temel Dil Becerileri ve Dil Bilgisi” adlı başlıkta yer almaktadır. Sırasıyla dinleme, okuma, konuşma ve yazma başlıklarından sonra ayrıca beşinci başlık olarak yer almaktadır. Bu başlık içerisinde dört temel dil becerisini desteklediği tanımı yapılmıştır. Dil bilgisinin programda dil becerilerini destekleyen yönüyle ele alınması dikkati çekmektedir. Dil bilgisine ilişkin kuralların dil becerileriyle ilişkili etkinlikler içerisinde bu becerilerin gelişimini destekleyen yönü ön plana çıkarılmıştır. Kuralların bilgilerden ziyade etkinlikler içerisinde uygulamaya yönelik ele alınması vurgulanmaktadır. Uygulamalar sözcük, cümle ve metin düzeyindedir.

Programda dil bilgisi öğretiminin nasıl yapılması gerektiği ile ilişkilendirebilecek ifadeler bulunmaktadır. “*Türkçenin kurallarıyla ilgili kazanımlar, öğrencilerin düzeylerine uygun olarak ve aşamalı bir biçimde verilmiştir. Dil bilgisinde kolaydan zora ilerleyen bir sıra izlenmiş olup konuların birbiriyle olan ilişkileri gözetilmiştir.*” (MEB, 2006). Bu ifadeden hareketle konuların kolaylık zorluk değerlendirmesinde ölçütün ne olduğu tam olarak belli olmamaktadır. Ayrıca genel kuralların, tanımların öğrencilere direkt olarak verilmesi tercih edilmeyerek kuraldan hareketle öğrencilere örnekler üzerinden kuralın varlığının sezdirilmesi amaçlanmıştır.

Dil bilgisine ilişkin kazanımlarda materyal olarak çalışma kağıtlarının ve görsellerin kullanılmasının yararlı olacağı belirtilmiştir. Konuların anlatma becerileri olan konuşma ve yazma ile ilişkilendirilerek uygulamada etkili hale getirmek amaçlanmıştır. Kuralları kullanarak öğrencilerin dil bilgisini kazanımlarını pekiştirmeleri vurgulanmıştır. Yani direkt kural ezberlemesi yaparak uygulama içerisine almamanın ve dil becerilerini desteklememesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Bireyin öğrenmesinin sorumluluğunun kendisinde olduğu yaparak yaşayarak öğrenmenin ilke edinildiği yapılandırmacı yaklaşımın kapsamında ele alındığı dikkati çekmektedir. Programa ve eğitim anlayışına hakin olan genel eğitim yanlışı ders içeriğine yansıtılmaya çalışılmıştır.

Dil bilgisi kazanımlarının değerlendirilmesinde bağlam vurgusu vardır. Metin veya cümle bütünlüğü içerisinden hareketle dil bilgisi kazanımlarının değerlendirilmesinin yapılması ifade edilmiştir.

Programda ayrıca kazanımlar adlı tabloda dilbilgisine yönelik kazanımlar etkinlikleriyle ve açıklamalarıyla direkt olarak verilmiş olup dersin işleniş sürecinde dikkate alınması gereken hususlar belirtilmiştir

3. 3. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)

Öncelikle 2006 yılında var olan Program Yapısı başlığı altında dil bilgisi başlığı bu programda bulunmamaktadır. Her ikisinde ortak olarak dört temel dil becerisi vardır. Dil bilgisine ilişkin kazanımlara bu başlıklar altında rastlanmaktadır. Örneğin 5. Sınıf düzeyine ait “Okuma” alt başlıklı kazanımların içerisinde “Söz Varlığı” alt başlığında dil bilgisi ile ilişkilendirilebilecek “*T.5.3.10. Kökleri ve ekleri ayırt eder.*” ve “*T.5.3.11. Yapım ekinin işlevlerini açıklar.*” kazanımlarında “*Yapım ekleri ezberletilmez, işlevleri sezdirilir. Kelime türetmenin mantığı kavratılır.*” açıklamalarına yer verilmiştir. Bu açıklamaların ve dil bilgisi

kazanımlarının okuma becerisi içerisinde ve söz varlığı başlığı altında olması dikkati çekmektedir. Dil bilgisi kendisi bir alan olarak görülmemiştir. Daha çok öğrencilerin okuma esnasında karşılaştıkları sözcüklerin türetilme mantığını sezmesi amaçlanmıştır. Buradan hareketle öğrencilerin dikkatinin dil bilgisi kurallarının anlamla olan ilişkisine çekilmesi ifade edilmiştir. Dil bilgisinin ele alınış mantığının anlam bilgisiyle ilişkilendirildiği görülmektedir.

Yazma becerisi kazanımları içerisinde etkinlikler aracılığıyla sezdirilmesi amaçlanan kazanım “T.5.4.11. Yazılarında ses olaylarına uğrayan kelimeleri doğru kullanır. Ünlü düşmesi, ünlü daralması, ünsüz benzeşmesi, ünsüz yumuşaması ve ünsüz türemesi ses olayları üzerinde durulur.” şeklinde ifade edilmiştir. Yazılarında sözcüklerin doğru yazımına dikkat edilmesi ve sözcüklerde meydana gelen ses değişimlerinin fark ettirilmesi ayrı bir alt başlık içerisinde değil de anlatma becerisi olan yazmayla ilişkilendirilmiştir. Beşinci sınıf kazanımları içerisinde okuma ve yazma becerisi içerisinde dil bilgisinin varlığı tespit edilmiş olup konuşma ve dinlemede dil bilgisiyle ilişkili kazanımlara rastlanmamıştır.

Diğer sınıflara ilişkin kazanımlar incelendiğinde dil bilgisine ilişkin kazanımlar ya okuma becerisi alt başlığında bulunan söz varlığı içerisinde ya da yazma becerisi içerisinde yer almaktadır. Dinleme ve konuşma içerisinde dil bilgisine ilişkin kazanımlara rastlanmamıştır. Örneğin 8. sınıf yazma kazanımları içerisinde “T.8.4.18. Cümlelerin öğelerini ayırt eder. T.8.4.19. Cümle türlerini tanımlar.” kazanımlarına, “Kavramsal tanımlamalara girilmez.” Yer verilmiştir. Yine fiilimsiyle ilgili olarak “T.8.4.20. Fiillerin çatı özelliklerinin anlama olan katkısını kavrar.” tanımına ve “Kavram tanımlarına girilmeden anlamsal farklılıklara değinilir.” açıklamasına yer verilmiştir.

Yukarıdaki dil bilgisine ilişkin olarak kabul edilebilecek kazanımlara ait yapılan açıklamalar dil bilgisinde kural vermeyi önlemek üzeredir. Öğrencilerin bu kazanımları kullandıkları becerilerden ayrı, soyut bir konu olarak görmelerini engellemek amaçlanmıştır. Bu sözcüğün yapısal özelliklerinden hareketle diğer sözcüklerden farklı anlam özelliklerine sahip oldukları sezdirilmek istenmiştir. Yazma becerisiyle ilişkilendirilerek öğrencilerin ana dili olarak zaten kullandıkları fiilimsilerin birtakım ayrı özelliklere sahip olduklarının keşfettirilmesi amaçlanmıştır.

Programda özel amaçlar başlığı altında dil bilgisinde artan bir yoğunluk ve aşamalılık ilişkisi göz önünde bulundurulmuştur. Bu ifadenin dışında sadece dil bilgisi ait kazanımlar vardır. Dil bilgisi öğretimin nasıl olması gerektiği ile ilgili özel açıklamalar yapılmayıp diğer beceri etkinlikleri ile beraber bütüncül olarak ele alınmıştır. Etkinlik alanlarında mevcuttur.

Tablo 1. Programlarda Dil Bilgisi

Program	İlgili Dil Becerileri	Yöntem	Uygulama
1949	Konuşma, okuma, yazma	Sesten cümleye (kolaydan zora)	Cümle düzeyindeki örneklerle Konuşma ve yazma
2006	Konuşma ve yazma	Tümevarım	Etkinliklerle; Sözcük cümle ve metin düzeyinde
2019	Okuma ve yazma	Tümevarım	Artan yoğunluk ve aşamalılık; Etkinlik

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Dil bilgisi ilgili alan yazında ve Türkçe öğretim müfredatlarında kendisine yer bulmuştur. Türkçe programları içerisindeki yeri dil bilgisinin algılanışına ve dil bilgisini öğretiminden ne beklendiğine bağlı olarak değişmektedir. Ayrıca programı hazırlamada dikkate alınan eğitim anlayışı da bu durumu etkilemektedir. Gerek geçmişte hazırlanan Türkçe öğretim müfredatlarında gerekse de günümüzde dil bilgisi öğretimi ortaokulda mevcuttur. Dil bilgisi ana dili eğitiminde temel dil becerilerinin gelişimini ve bireyin bu becerileri etkin kullanımda gereklidir. Ancak günümüz Türkçe Öğretim Müfredatında ayrı bir beceri alanı olarak ele alınmamakta daha çok takviye edici yönüyle becerilere ilişkin yazma ve okuma alanlarında yararlanılmaktadır. Oysa konuşma ve dinleme alanlarında dil bilgisiyle ilişkin becerileri kapsayan etkinlikler düzenlenebilir.

1949, 2006 ve 2019 Türkçe Öğretim Müfredatlarının dil bilgisi yönünden incelendiği bu çalışmadan çıkan sonuç dil bilgisinin dilin dört temel becerisiyle ilişkilendirilerek ele alınması gerekliliğidir. Programlarda dikkati çeken farklılık dil bilgisinin beceri alanları etkinliklerinin farklılığıdır. 1949 programında konuşma ve yazma ile ilişkilendirme vurgusu varken 2006 programında konuşma, yazma ve dinleme ile ilgili etkinliklerle ilişkilendirilmesinin önemine dikkat çekilmiştir. 2019 programında ise dil bilgisi programda ayrı bir başlık olarak yer almamakta dil bilgisine ilişkin kazanımlar okuma becerisi alt başlığında söz varlığı ve yazma becerisinde yer almaktadır.

Dil bilgisi öğretimi dönemin genel eğitim öğretim anlayışı çerçevesinde şekillenmektedir. İncelenen programlarda dil bilgisi öğretiminin dil kullanımını destekleyici yönüyle gerekliliği üzerinde durulmuştur. Dört temel dil becerisinin her birinin birbirinin gelişimine katkısı nasıl son derece önemliyse dil bilgisinin de bu becerilere olan katkısının önemi açıktır.

KAYNAKÇA

- ALTAS, S. 2009, Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Tarihi ve İçerik Odaklı Dil Bilgisi Öğretimi ile Görev Odaklı Dil Bilgisi Öğretiminin Uygulamalı Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BANGUOĞLU, T. 1990, Türkçenin Grameri, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- BULUT, M. 2014, Dil Bilgisi Öğretiminde Yaşanan Kavram Kargaşasının Türkçe Öğretimine Etkisi. *Turkish Studies* , Volume 9/12, Pp. 43-55.
- CRYSTAL, D. 2016, A Defence of Grammar. *Tes Features*. June, Pp 27-32
- ÇEÇEN, M., A., ve AYTAŞ G., 2008, Metne Dayalı Dil Bilgisi Öğretiminin Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Dil Bilgisi Başarısına Etkisi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Haziran 2008. Cilt:V, Sayı:I, Pp133-149.
- ÇİFCİ, M. 2015, Dil Bilgisi Öğretiminin Geleceği. *Dil Bilimi, Dil Bilgisi ve Dil Eğitimi*. <https://www.ayk.gov.tr/icanas38/dil-bilimi-dil-bilgisi-ve-dil-egitimi-linguistics-grammar-and-language-teaching-> Sitesinden 29.06.2020 tarihinde ulaşıldı.
- DİLAÇAR, A. 1971, Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 83-145.
- DOLUNAY, S. K., 2010, Dil Bilgisi Öğretiminin Amacı ve Önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, (27), 275-284.
- ERDEM, İ., ve ÇELİK, M., 2011, Dil Bilgisi Öğretim Yöntemi Üzerine Değerlendirmeler. *Turkish Studies*, Volume 6/1 Winter 2011, Pp. 1057-1069.
- EYÜP, B., 2013, Dil Bilgisi Öğretiminde Beyin Temelli Öğrenmenin Akademik Başarı, Tutum ve Kalıcı Öğrenme Üzerindeki Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- GÖÇER, A. 2015, Temel Dil Becerilerinin Geliştirilmesinde Dil Bilgisi Öğrenme Alanının Yeri, İşlevi ve Öğretimi: Bütünlük İlkesi ve Tümevarım Yöntemi Ekseninde Tematik Bir Yaklaşım. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 233-242.
- GÜNEŞ, F. 2013, Dil Bilgisi Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2 (7), 71-92.
- KARASAR, N. 2017. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (32. Basım). Ankara. Nobel Yayınevi
- KERİMOĞLU, C. 2006, Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Söz Dizimi ile İlgili Kabuller Üzerine II (Cümle Öğeleri). *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 20: 119-129.
- MEB, (1949). *Türkçe Öğretim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB, (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- MEB. (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- ÖMEROĞLU, A. F., 2018, Dil Bilgisi Öğretiminin 2004-2017 Yılları Arası Türkçe Dersi Öğretim Programları Açısından İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6 (1), 260-280.

- TİRYAKİOL, S., SARITAŞ, H., ve BENZER, A., 2018. Kuralavırım Yaklaşımıyla Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 6(3), 372393. DOI:10.14689/issn.2148-2624.1.6c3s17m
- WIDODO, P., H., 2006, Approaches And Procedures For Teaching Grammar. <http://education.waikato.ac.nz/research/files/etpc/2006v5n1nar1.pdf>. May 2006, Volume 5, Number 1. pp. 122-141.
- YAMAN, H. 2006, İlköğretim İkinci Kademe Dil Bilgisi Derslerinde Kavram Haritası Tekniğinin Öğrenci Başarısına ve Hatırlamaya Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H., 2016 Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (10. Baskı). Ankara. Seçkin Yayınevi.

“Bu sayfa dizgiden dolayı boş bırakılmıştır”

CULTURAL ECOFEMINISM IN CHARLOTTE PERKINS GILMAN'S FEMINIST UTOPIAN VISION AND ITS LIMITATIONS

Cansu Özge ÖZMEN *

* Assist. Prof. Dr., Tekirdağ Namık Kemal University, Faculty of Arts and Sciences,
Department of English Language and Literature, Tekirdağ, TURKEY, e-mail: cozmen@nku.edu.tr
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7242-3884>

Received: 09 January 2021; Accepted: 31 January 2021

ABSTRACT

Charlotte Perkins Gilman was an American feminist author of fiction and non-fiction, lecturer and sociologist of the late 19th, early 20th centuries. She integrates her sociological commentary into her ecofeminist vision for an alternative community consisting merely of women in her utopian fiction Herland published in 1915. The community she envisioned can best be read through the lens of cultural ecofeminism with her essentialist view of women's innate tendency to uphold the sanctity of the environment opting for a peaceful coexistence rather than patriarchal domination. Since men are considered to be impediments to such a coexistence, they are absent from the utopian vision based on sisterhood of all women where they breed through parthenogenesis and raise their daughters as a community rather than in individual family units. Familial relations are not entirely eliminated, rather, as all Herlanders descend from a common maternal ancestor, are biologically as well as culturally connected.

Keywords: Cultural ecofeminism, utopian fiction, gender identity, Herland, Charlotte Perkins Gilman

1. INTRODUCTION

The Herlanders' historical account of 2000 years, as related by the novel's male narrator, sociologist Vandyke Jennings begins with a succession of wars as a result of which most of their male population is decimated and they lose their access to the shore. This loss of access marked the initial involuntary boundary set up between Herland and the rest of the world. Their only mountain pass was destroyed as a result of a volcanic eruption and the only remaining population consisted of a few men, slaves and women. The volcanic eruption marked the secondary natural border that was drawn between Herlanders and their past. Slaves considered the disaster as an opportunity for an uprising and emancipation and killed off the men of the land along with old women. The "infuriated virgins" however, did not allow the slaves to take

over power and took up arms to defend themselves by slaying the slaves. Fear of slave revolts as well as miscegenation were deep seated causes of discomfort in the American consciousness as well as in the consciousness of other slaveholding and colonial powers, which are also reflected in the novel. Therefore, in Herland, women's resistance was not primarily against patriarchal domination or monarchy which the country was ruled under, but against male slaves who threatened the Aryan women with subordination and racial contamination. Gilman's controversial views on African-Americans and how to regulate their coexistence with white Americans so as to benefit the society were clearly expressed on her article published in 1908, "A Suggestion on the Negro Problem":

Let each sovereign state carefully organize in every county and township an enlisted body of negroes below a certain grade of citizenship. Those above it –the decent, self-supporting, progressive negroes- form no problem and call for nothing but congratulation. But the whole body of negroes who do not progress, who are not self-supporting, who are degenerating into an increasing percentage of social burdens and criminals, should be taken hold of by the state. (80-81).

The compulsory segregation of races presumably depending on their level of progression that Gilman proposes to eliminate socio-economic burdens on a superior civilization is reminiscent of how Herlanders dealt with their own criminals which was already a rare occurrence among them. Having no governmental or judicial system in place, Herlanders are surprisingly well organized, although they are tolerant of a limited amount of diversity in skills and professions, societal welfare is of utmost importance and the lines between rehabilitation and elimination of perceived threats to this progress remain obscure.

After their resistance to and extermination of slaves proved successful, women of Herland despaired and faced another fear: fear of extinction. Unlike others, this was one obstacle not possible to overcome with solidarity or cooperation among the remaining citizens. After five years of hard work and toil to make their land fertile and themselves self sufficient, a divine intervention relieved them of their fear. One woman, the over mother, became pregnant and gave birth to five daughters. All five of them, after the age of twenty five also bore five daughters and thus started a whole new race of women, the Herlanders. All related to each other through their over mother, motherhood and communal raising of the daughters became the central sanctity that their lives revolved around. The process of pregnancy and birth, although not described in minute detail by Gilman, is realized through a conscious willing of beings into existence by thought and concentration in a Biblical godlike manner. Just as women can will other women to existence by forethought, it is also possible for them to prevent themselves from getting pregnant by concentrating on physical labor and assistance in rearing other women's children as child rearing is a communal endeavor in Herland.

Efficiency, an adversary to wastefulness, moral and evolutionary progress, maternal feminism grounded on the idea that women had a privileged public role to play in the common fight against social decay were all parts of the moral ideological stance prevalent in the Progressive Era United States. The era was rampant with clashes of ideals and by no means consisted of a monolithic reformist movement. "Progressivism's social control was premised upon a view that society should be planned in the name of a social collective, where the collective had interests greater than the sum of the interests of its individual members" (Leonard 2009: 117). When the collective interests of the nation, emphasis on greater efficiency, domestic language of motherhood, and the presumed superiority of one race over others merged, it resulted in an argument in favor of eugenics and eugenics at the same time. Breeding with eugenic aims in mind required the parents to ensure their children had good genes. Eugenic feminism pushed for social, political, economic and sexual gender equality so that women could make independent decisions for marriage and reproduction to ensure racial purity and

improvement. The fact that purity and improvement stood in opposition to each other did not prevent eugenic feminism from being integrated into other social reform movements in the beginning of the 20th century. Eugenic feminism called for negative eugenics, through weeding out of the defects in the society by refusing them the grounds to multiply. Gilman believed as she argued in her *Women and Economics* that women's specialization in professions and gaining of economic independence would help them eliminate the sex distinction they are assigned and make conscious decisions about choosing a reproductive mate and become better mothers.

Strong, free, active women, the sturdy, field-working peasant, the burdenbearing savage, are no less good mothers for their human strength. But our civilized 'feminine delicacy,' which appears somewhat less delicate when recognized as an expression of sexuality in excess, –makes us no better mothers, but worse. The relative weakness of women is a sex distinction. It is apparent in her to a degree that injures motherhood, that injures wifehood, that injures the individual. ... In every way the over-sexed condition of the human female reacts unfavorably upon herself, her husband, her children, and the race (1898: 46).

These are exactly the theories she realizes in her eutopia. Eutopia, as opposed to utopia, etymologically meaning "a good place" is attainable in the here and now. Aside from the supernatural intervention that enables parthenogenesis, the narrative reads like a eutopia through a social transformation that was initially enforced by naturally and artificially drawn boundaries and later through the removal of the barriers between public and private domains whereby the educational system in place becomes ingrained in life itself. Daughters of Herlanders are educated in life skills in their everyday lives without being aware that they are receiving a systematic education and later on specialize according to their particular talents and become foresters, gardeners, gatherers, teachers or experts in raising children. In contrast to the American woman, a Herlander is self-sufficient and in control of her environment as well as her progeny. "Reproduction becomes a civilized system of beliefs that works for the benefit of civilization: an organized reproductive technology, an efficient industry that eliminates waste" (Hudak 2003: 470). There are indeed women in Herland, whom the majority might decide to refuse motherhood because they decide the women would become unfit mothers. From an evolutionary perspective, since Herlanders are presented as more advanced compared to the rest of the Western civilization, some of those "lowest types" are already sterile, therefore naturally are weeded out. Education, to Gilman, should only be entrusted to experts, and maternity is strictly separated from child rearing. This results in an authoritarian negative eugenics rather than a voluntary, liberal one. "Her vision of a feminist eugenics placed women as scientific experts in charge of engineering society's evolutionary progress, separated breeding from motherhood, and scrutinized the dysgenic behaviors and qualities of men" (Rensing 2013: 102).

Euthenics on the other hand called for improved human efficiency via modification of the environmental health conditions of the society and feeds into the same control mechanism regnant in the community. The main reason for the emergence of the two principles of action was the fear of what is called "race suicide" at the beginning of the 20th century. In addition to the widespread anxiety of race degeneration through miscegenation, race suicide referred to the declining birth rates in the Western world and how the foreign population replaced that of the natives in the United States (Ward 1913: 751). Natives here ironically denoted while Anglo Saxons rather than the indigenous population of the continent. Even in the civilized world, according to Ward, to whom Gilman was indebted for the theoretical background of her novel, the working classes reproduced more than was permissible in organic law, and the intellectual classes valued quality over quantity and refrained from reproducing multiple children (752). Gilman believed that fit women had the moral duty to produce more than one child in order to

prevent race suicide just as she believed in Herland, unfit mothers should forego their opportunity to do so, even when it was biologically possible (Ziegler 2008: 227). Both eugenics and eugenics in these regards were primarily concerned with population control both in terms of regulating limitations on it and raising the quality of life of the existing population. Improving of the living conditions of the population inevitably was dependent on its limitation. By initially studying the effects of the environment on people, eugenics aims to regulate education, nutrition and sanitation in order to bring out the best possible result for the race.

The idea that education should be turned over to experts is an idea that was very closely tied to the ideals of the Progressive movement. Progressive thought was also intensely interested in public health and hygiene. As a result of urban sewer systems installed in the late 19th and early 20th centuries, death from communicable disease was finally brought under control. That success encouraged Progressive reformers to believe that other aspects of society could be managed with scientific principles (Bowers 2018: 1316).

Ellen S. Richards, a pioneer of sanitary engineering would prioritize eugenics over eugenics in 1910 by emphasizing the former's ability to produce hygiene and a better environment for the present generation and an immediate opportunity for action. As the health of the members of the community relies on food, clean air, and clean water, through education all members should become aware that social welfare surpasses that of and at the same time is complementary with individual needs (Richards: 1912). They have also managed to phase out diseases through sanitation and are in no need of medical profession, as pollution in all forms was believed to be the cause of various medical conditions in 19th and early 20th centuries Progressive Era United States. "The resemblance of Herland to a well-ordered, extraordinarily clean, extraordinarily picturesque country town signals a nostalgia for a rather dehistoricized version of the American past" (Peysner 1992: 13). After all, one of the main culprits of pollution and moral degeneration as well as decline in health conditions was considered to be industrialization and a break from rural economy.

...a land in a state of perfect cultivation, where even the forests looked as if they were cared for; a land that looked like an enormous park, only it was even more evidently an enormous garden... We could look out on one side over a stretch of open country, quietly rich and lovely; on the other, the garden, with tables here and there, far apart enough for privacy. Let me say right here that with all their careful 'balance of population' there was no crowding in this country. There was room, space, a sunny breezy freedom everywhere (Gilman 2009: 13).

2. OVERPOPULATION AND CHILDREN

Coming to terms with the fact that overpopulation would lead to scarcity of resources, the conscious creators of women also maintained control over parthenogenesis in order not to cause any decrease in quality of life regarding the existing residents of Herland. As competition was utterly unheard of among the holy sisterhood, they made individual sacrifices by determining the limits of the growth on population appropriate for sustainability and stopped themselves from having children until they reached the ideal number of people. They compensated for lack of what they deemed sacred by taking care of each other's children whom they called "OUR children" and refrained from any claims to individual ownership of them. What Gilman prescribed in Herland, was the population theory an English clerk and scholar, Thomas Robert Malthus proposed in 1798 in his work, *An Essay on the Principle of Population*. Malthus believed that unless externally regulated, exponentially growing human population would lead to starvation and consequently wars. He postulated first that food is necessary to the existence of men as well as passion between the sexes and it is unlikely that these propositions will change in the near future (1807: 4). Men eat and men multiply. However, the ratio of the two determine his quality of life. Among plants and animals, reproduction is not an issue to be

questioned beforehand. Whereas with people, it is possible to evaluate whether one would be able to provide adequately for its offspring before bringing them into the world. Then the dictate of nature for men, albeit just as imperative, can be postponed or refused indefinitely.

The food therefore which before supported seven millions must now be divided among seven millions and a half or eight millions. The poor consequently must live much worse, and many of them be reduced to severe distress. The number of labourers also being above the proportion of the work in the market, the price of labour must tend toward a decrease, while the price of provisions would at the same time tend to rise (9).

The way Herlanders tackle the issue of overpopulation is manifold. The initial solution is the management of space. They have eliminated the presence of most animals from their land because of the scarcity of soil to work with. They simply took up too much space and the space used for animals could be used to feed Herlanders (Gilman 2009: 49). They do have cats, the males of whom they find utterly useless. They have bred cats through artificial selection for them to no longer kill birds or meow and become very attached to people, but they still destroy mice and moles. Since the narrators' questioning of Herlanders regarding animals does not lead to a concrete reply, the way animals were destroyed so as to save space for agriculture is left ambiguous. But since they were, Herlanders have not made use of animals as food, means of transportation or clothing. They are amused by the idea that American women wear feather on their hats and horrified to hear cows are milked and killed for human consumption.

'Whatever do you do without milk?' Terry demanded incredulously.

'MILK? We have milk in abundance—our own.'

'But—but—I mean for cooking—for grown people,' Terry blundered, while they looked amazed and a shade displeased.

... 'We keep cattle for their milk, as well as for their meat,' he explained. 'Cow's milk is a staple article of diet. There is a great milk industry—to collect and distribute it.'

...

'Has the cow no child?' asked Somel earnestly.

'Oh, yes, of course, a calf, that is.'

'Is there milk for the calf and you, too?'

It took some time to make clear to those three sweet-faced women the process which robs the cow of her calf, and the calf of its true food; and the talk led us into a further discussion of the meat business. (49-50).

Although the conversation between the American men and their Herlander guides point to a sensitivity towards exploitation of the female cow and her calf, this is the only instance in the novel where their veganism is grounded on an ethical consideration. Human-non human hierarchy, exploitation of the female and motherhood so sacred to Herlanders, its implications for and similarity to gender inequality in the rest of the world is not articulated further by Gilman. Disappearance of cattle, feeding on fruits, nuts, berries and grains all year round stems from the same concern Malthus expressed in his work on population. "The author who invents a utopian space invokes a creation myth in which he or she becomes progenitor, preserver, and potentially destroyer of a new world (Peyser 1992: 284). This is one of what Malthus called a preventive check on population that Herlanders applied. The second one was making individual sacrifices for the greater good of the land. When they decided on the optimal number of people that the society can sustain, they refused to reproduce and invested their maternal energy to the betterment of the community by suppressing their instincts and foregoing individual

motherhood. For Malthus, there are two types of checks on population. The first one preventive checks which are applied by men. This check presupposes a foresight in men which would enable him to measure the consequences of his actions and prevent the distress his reproduction would cause to himself, his family or the unborn child. Positive checks on the other hand are applied by nature or are consequential to the already existing population and lower classes are more prone to it (1807: 23). Mortality among young children due to malnutrition or disease, famine, pestilence and wars all are positive checks on population which derive from and lead to misery and decimation.

Social Darwinism is an inconceivable notion because there is no conception of the economically unfit. That the poor classes in the United States reproduce in greater numbers than the wealthy sounds irrational and inefficient to them. As the men are forced to compare the socio-economic struggles in the United States with the peaceful and wealthy existence in Herland, the visitors gradually begin to have less plausible reasons to have a sense of national pride. The narrator cannot help but conclude that the American form of patriotism when disengaged from a concern for social welfare is destined to be a self-centered notion with no meliorative function. "Patriotism is largely pride, and very largely combativeness. Patriotism generally has a chip on its shoulder" (Gilman 2009: 95). Despite their respectful engagement with the American men, genuine curiosity for cultures outside of theirs, gentle questioning of the values and norms, the men are until a certain point in the narrative when they consent to stay in Herland, are virtually prisoners. During their imprisonment, they are educated just like Herlander children are educated and as a result of this process of indoctrination, they are expected to convert into what is presented as a higher civilization. One of the men, Terry, who is depicted as a impetuous womanizer, with fantasies of turning the land into his personal Harem and becoming the king of Herland fails to be converted and after his attempted rape of his wife Alima, banished from Herland. "This is the enthusiasm of the imperialist and the feminist. The Herlanders are excited at the prospect of the 'new blood' their male explorers represent, but only so far as they can be entirely incorporated, without waste" (Carter-Sanborn 2000: 29). The efficiency with which the land is governed, also extends to the Herlanders' attitude towards incorporation of outsiders into their community. "...evolution of the male is not a 'mistake' but a successful adaptation, nurtured through its early stages by the sexuo-economic relation but now in need of a new direction in order to be a continuing success. The men are welcome in Herland because it is for just such an intervention that the women have been preparing" (Shaw 2000: 33). After all, the incorporation is not vital for the women's continuing existence, they can compensate for any function they would be expected to lack, the ones attributed solely to men. Theirs is presented as an altruistic quest, to spread their eutopia to the rest of the world, beginning with the three outsiders, a benevolent form of cultural imperialism.

3. CULTURAL ECOFEMINISM

Cultural ecofeminism calls for the liberation of nature as well as women, by initially bringing to forefront the essential qualities of women which have been devalued by patriarchal construction of gender identities "such as intuition, care, nurture, emotions, and the body, for example, that have been associated culturally and historically with women" (Carlassare 2000: 93). Since women are believed to be in a more intimate relationship with nature, it runs the risk of reinforcing the very discrimination feminism opposes. The epistemological distinction drawn between gender identities by assigning them innate characteristics is considered essentialist and this has been the main point of criticism directed towards cultural ecofeminism. Ecofeminists "had advanced critiques of the Mother Earth metaphor (popular among...advocates of goddess spirituality and cultural ecofeminism) for its gender essentialism and homogenization of ecological, cultural, and species differences" (Gaard 2011: 39). The question remains whether

or not the adoption of assigned female qualities can indeed overturn the subjugation of both nature and women. As ecofeminism rejects the hierarchical dualisms inherent to patriarchal constructions, and presumed binary oppositions such as self/other, man/woman and culture/nature, the egalitarian environment envisioned by ecofeminists would deem those dualisms as obsolete.

Cultural ecofeminists resist patriarchal language, religion, and culture for the sake of planetary survival and the empowerment of women. Whether they recreate goddess based spiritualities, invent new myths, or new linguistic or discursive styles, they do so in an effort to bring about an ecological and egalitarian transformation of culture and human consciousness (Carlassare 2000, 95).

4. CONCLUSION

Herlanders speak their own language, have their own creation myth, believe in a form of maternal pantheism and a mother goddess; their religion changed as they evolved through time by removing deities of war and plunder and they possess a deep attachment to Mother Earth, the root of their livelihood. All they have achieved in their quest for peaceful coexistence, they have achieved through privileging nature bound qualities of the female sex. The ultimate purpose for their existence is motherhood and even after they marry the American visitors, they refrain from engaging in sexual intercourse for pleasure unless there is a possibility it might result in a pregnancy. Gilman at this point assigns sexual pleasure merely to men and “in her attempt to strip the female body of the signs and marks placed on it by the male gaze...robs the women of sexual agency” (Balic 2005, 112) and also “advances the longheld belief that women lack sexual desires...Thus, she fails to invert...the hegemonic views of women as mothers or virgins rather than as individuals with sexual needs and desires” (Bowers 2018, 1320). Sex, not followed by reproduction is a waste, and it traverses with their emphasis on efficiency.

In more ways than one, Gilman's *Herland* gradually is transformed into a dystopic setting for the contemporary reader. Her gender constructs are essentialist; she reinforces many stereotypes and dualisms critiqued in the first wave feminist rhetoric of the 19th century, her political vision is imperialist and hierarchy legitimizing discourses racist and ethnocentric; her cultural ecofeminist perspective is prone to the same criticisms contemporary cultural ecofeminism is; even the veganism she presents is disjoined from ethical considerations for animals. She still successfully applies all of the theoretical considerations she argued for in her sociological non-fiction inspired by Progressive Era social movements, evolutionary theory, socialism, and gender equality. She integrates controversial policies of population control through preventive checks, eugenics and euthenics into her eutopian vision of an altruistic community of women.

REFERENCES

- BALIC, I., 2005, A Country of Their Own Politics of Space in Charlotte Perkins Gilman's Herland, *Variations*, 13, 103-117.
- BOWERS, E., 2018, An Exploration of Femininity, Masculinity, and Racial Prejudices in Herland, *American Journal of Economics and Sociology*, 77(5), 1313-1327.
- CARLASSARE, E., 2000, Socialist and Cultural Ecofeminism: Allies in Resistance, *Ethics and the Environment*, 5(1), 89-106.
- CARTER-SANBORN, K., 2000, Restraining Order: The Imperialist Anti-violence of Charlotte Perkins Gilman, *Arizona Quarterly: A Journal of American Literature, Culture, and Theory*, 56(2), 1-36.
- GAARD, G., 2011, Ecofeminism Revisited: Rejecting Essentialism and Re-Placing Species in a Materialist Environmentalism, *Feminist Formations*, 23(2), 26-53.
- GILMAN, C. P., 1908, "A Suggestion on the Negro Problem, *American Journal of Sociology*, 14(1), 78-85.
- GILMAN, C. P., 2009, *The Yellow Wall-Paper, Herland, and Selected Writings*, Knight, D. D. (ed). Penguin Books, New York.
- GILMAN, C. P., 1898, *Women and Economics: A Study of the Economic Relation Between Men and Women as a Factor in Social Evolution*, Small, Maynard & Company, Boston.
- HUDAK, J., 2003., The Social Inventor: Charlotte Perkins Gilman and the (Re) production of Perfection, *Women's Studies: An inter-disciplinary journal*, 32(4), 455-477.
- LEONARD, T. C., 2009, American Economic Reform in the Progressive Era: Its Foundational Beliefs and Their Relation to Eugenics, *History of Political Economy*, 41(1), 109-141.
- MALTHUS, T. R., 1807, *An Essay on the Principle of Population*, T. Bensley, London.
- PEYSER, T. G., 1992, Reproducing Utopia: Charlotte Perkins Gilman and Herland, *Studies in American Fiction*, 20(1), 1-16.
- RENSING, S., 2013, Women "Waking Up" and Moving the Mountain: The Feminist Eugenics of Charlotte Perkins Gilman, *MP: An Online Feminist Journal*, 4(1), 96-120.
- RICHARDS, E., 1912, *Euthenics: The Science of Controllable Environment*, Whitcomb & Barrows, Boston.
- SHAW, D. B., 2000., *Women, Science, and Fiction: The Frankenstein Inheritance*, Palgrave, New York.
- WARD, L. F., 1913, Eugenics, Euthenics, and Eudemics, *The American Journal of Sociology*, 18(6), 737-757.
- ZIEGLER, M., 2008, Note, Eugenic Feminism: Mental Hygiene, the Women's Movement, and the Campaign for Eugenic Legal Reform, 1900-1935, *Harvard Journal of Law & Gender*, 31(1), 211-235.

GENDERED DISCOURSE THROUGH PATRIARCHAL SOCIETY

Nigiar ISGANDAROVA *

* Sumgayit State University, AZERBAIJAN

E-mail: isgani@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4954-7122>

Received: 14 January 2021; Accepted: 31 January 2021

ABSTRACT

This paper aims to articulate the problem of relationship between an individual and society and its outreach through literary texts. I argue that the paradigms of interrelation of women, men, and society, particularly in the communities with pivotal patriarchal status have been directly adapted to the concepts and theories of society development. In the history of philosophy and sociology, various paradigms of society have been developed; the most popular among them are associating society with a bio-organism, analyzing society and an individual from an anthropological point of view, constructing a functionalist approach to this problem. J.J. Rousseau, Spinoza, Diderot, R. Merton, E. Durkheim for centuries have attempted to define a society and highlight its essential features.

In this research, the problem is developing through the literary texts of the prominent Azerbaijan writer Anar and his literary characters, focusing on their moral and ethical priorities. As a basis for our research, we have chosen the Robert Merton's structural functionalism approach.

In addition, I agree with many scholars who believe that the movement of history has a spiral shape and at each turn of this spiral, the assessment of the individual by society is equivalent to the totality of values determined by society itself. It is accepted that the number of moral values is stable, but their combination is changing, corresponding to the Fibonacci Sequence, where spirals have a fixed proportion determining their shape (Vauclair 2009).

I propose that in all patriarchal societies, the mode of perception of a woman by a man occurs at the level of his genetic memory. Moreover, the memory dictates him the same values as it was centuries ago. The code has not been changed since the period of the Lost Paradise. We will trace this formula of stable genetic memory and changing forms of assessment in a male-dominant society on the examples of the literary characters in Anar's "White harbor" and Edgar Poe's "Ligeia".

Key words: literary text, stereotypes, fate, sinfulness, limitations, dream

Introduction

In the community that forms new relationships, a person becomes free from ideological prejudice and myths, develops his life according to new laws. This man leaves aside dreams and romance embodied in the values that have overcome the test of centuries. However, this complicated and shifting time, with its unstable political and economic situation, patriarchal norms of the society negatively influences and forces the human nature. Fiction with its artistic images and means of representation animates these negative phenomena of human nature according to reality. In the Literary Studies, the mechanism of relationship between a person and a community is the most disputable. This problem becomes even more relevant while projecting it onto the male-dominant society.

A person and a community, their interrelations have been emphasized by well-known Azerbaijan writer Anar and adapted to the problem of time and space. The existence of different spaces in parallel times, when a person can live in a 2-dimensional world bases on the Anar's art of composition. His hero adapts both to his surreal inner world with his own desires and ideals, and in the real world full of contradictions.

Baku of the mid XX century in the Anar's portrayal is a palette of male and female characters, events and phenomena of the Soviet society, which is constructed like a movement in a circle. One of his early works "Agh Liman" (White Harbour) was written in the 70-th of the XX century. This work became popular and was translated into many languages and published in Russia (1973, 1980, 1988), Poland (1978), Hungary (1972), Bulgaria (1973), Turkey (1991) and other countries of Europe and Asia. It is interesting but "White Harbour" in Russian and other versions was translated as "Circle". This version completely answers the idea of the story, which tells the spiral of life of Baku citizen who in search of moral value and moral dignity pass their different circles. In this story Anar raises the problems of communication and respect in the society, tests and verifies the concept of a man in the community.

"Circle" and writer's literary tools

Anar's "Circle" describes the life of Baku intelligentsia. This was a special layer of Soviet people, whose daily routine was enriched in family problems, personal shortcomings and troubles. They were considered the "color of the nation", therefore, they made attempts to match up the requirements and obligations of this status. Despite their "specific position", the life of Soviet intelligentsia was full of contradictions, material deficit and moral dissatisfaction with duality of existence in parallel spaces. The life in a 2-dimensional world of soviet propaganda, and soviet reality, made the writers to create various literary tools, set of hints, signs and symbols to present forbidden thoughts, ideas and information.

Among the variety of literary tools Anar used such forms as an existence in a dream, as in the case of Neymat in "The White harbor", or the King in the anti-utopic tale "The Tale of a Good King", and/or Melikmammadli in the "White Ram, Black Ram". The dream of Neymat like a film tape reveals the symbols of the described society: grey striped pajamas and dressing gowns, traditional queues, a trip to Kislovodsk city as an attribute of a prestigious vacation for the Soviet people. In his dream, the long wait in a queue ends for Neymat unsuccessfully: he did not have on the striped clothes like everybody in the train station, he was "different", he was the "other". Therefore, he could not buy tickets for his family members to the train except his cat, which had striped skin...

This scene in the story evokes the sense of irony and frustration. Nowadays we should call it a violation of human rights: the bitterness of humiliated dignity, and the cat with prevalent rights than an ordinary person. Using hidden symbols in describing his heroes, Anar reveals the philosophy of the ideologized society. The author searches the truth in the eternal problems of

being, and in this sense, "the images of time and memory" are important for him (Qarayev 1988). Awakened by his wife from a dream, Neymat again returns to his usual circle of life, where he had to hurry up to meet guests, to endure the whims and caprices of "respected relatives" and the hypocritical chatter of the neighbors.

Neymat is passionately waiting for changes in life. He cannot share his innermost trembling thoughts with anyone. He cannot explain to himself why every time passing by the post office, he hopefully asks for a letter or message to himself promising unexpected changes. He comprehends the oddity of his act, realizes that no one will write him on demand. Never. Nevertheless, on a subconscious level, this expectation is nothing more than a search for himself in a confined space. He longs for an exit out of the vicious circle, looks for an answer and cannot find it. In despair, he rings Tahmina, reveals his innermost thoughts to her, and receives a long-awaited answer from her. She tells him a parable about doors, windows and mirrors. This parable is about the necessity of choice, which leads the fate of a person (Anar 2005). Tahmina launches the idea that any person is independent in making a choice and challenges him to move in the direction of his will.

Another male character of the story, Zaur also faces the problem of choice. He also admits in a letter to Tahmina that all are scared of their hidden feelings, "perish from false obligations, pseudo-feelings, and conventions, invented by ourselves" (Anar 2005). Zaur admits that Tahmina is different from everyone, because she is "free, like the wind", and as a free person "she is not ashamed of her sentimentality". He considers that a person is happy when "he can trust himself, be himself, be not a stamp (cliché), and/or an illustration on the topic" (Anar 2005). Why do both men in the story address to the same woman with vital questions? Why does Anar transfer to a woman the ability to answer their questions and possess the key to truth? Is it because she is highly educated, graduated from the Faculty of Philosophy with honors, or because she is real, "free as the wind" in her judgments and thoughts, not burdened with prejudices and clichés?

Z.Freud, Trinity of Being, and Sexuality in Literary Texts

At all times in the eyes of society, philosophy was not considered a woman's affair. Tahmina is a philosopher by education and way of thinking, she believes that "men create philosophy from books, and women from belly" (Anar 2004). This is the essence of the philosophy of life, as the history of humanity was originally based on male dominance and the hierarchy of male and female principles. As E. Giddens writes, the widespread prevalence of patriarchy is not the result of the supremacy of male physical strength, but primarily of the maternal functions of women, since childbirth and care for children make women dependent on men, including materially (1999, p. 164). A similar idea is developed in "A Dictionary of Gender Studies" that the ideology of male superiority is not grounded in sexual relations, but it is based in the global process of human reproduction in the interests of the race (Griffin 2017).

Tahmina often reminds the idea of the trinity of being (Anar 2004), the triad of birth, life and death. Even her mentioning of three components of world vision, such as a mirror, a door and a window, leads to the idea of the infinity of existence (Anar 2004). Often her statements are reminiscent of the Z. Freud psychoanalysis ideas, which were popular among the "golden youth" of the 60s of the twentieth century. Thus, according to the Freudian version, the mental life of a person is similar to the three-component model, delimiting the concepts of ego and consciousness, and depending on the character of social relations (De Sousa 2011). Tribulations, that Tahmina went through as a child affected the formation of her personality. Tahmina lost her mother very early. Raised by her grandmother, this girl, of course, constantly needed a mother-friend and adviser. This undoubtedly affected the formation of the young girl. From her childhood without a mother, she inherited "a sense of guilt, inferiority, anxiety and

loneliness, as well as a departure from real life into the realm of dreams" (Freud 1989). It is not surprising that the lack of love in the family led her at the age of 18 to a married man, in whose love she found lost joy, faith and peace. Happiness was short-lived: a deceived and abandoned young pregnant woman experienced repeated stress and disappointment in love and life. Further fate and failures in the life of Tahmina, due to Z. Freud, were the result of "suppressed or repressed sexual attraction" that appeared as a result of "seduction in childhood or adolescence." Thus, everyday life, our associations and dreams are constantly influenced by motives that we do not realize, i.e., everything is causal. It is rather difficult to understand these reasons, because they are hidden in the depths of our consciousness and carry the "personal meaning of a symptom or symbol."

Anar depicts Tahmina graphically: long arms, long legs, straight long hair falling over the shoulders. Neither eye color, no color of hair, or wearing – the writer does not convey any color indicators of Tahmina, except for the color of bright lipstick. She enjoys bright red lipstick, perhaps in protest against stereotypes and clichés, or in defense of women's independence. The schematic image of Tahmina resembles an ethereal creature, airy, euphoric, with eyes huge as an abyss. It is a voice from the phone talking to Neymat, it's a voice in the dark shore of a deserted beach, telling Zaur stories from her past and later whispering words of love to him. Tahmina's image resembles Ligeia from Edgar Poe's story: schematic, mystical and passionate, with black, mysterious eyes. It was in the eyes of Ligeia the whole mystery of her soul gathered, which the author was unable to unravel. Her knowledge was so vast and amazing that the man who loved her felt himself defenseless against this knowledge. By its content Ligeia is within the subconscious, and therefore she is personified more than a person is. She represents the knowledge that the narrator tirelessly seeks, the "hidden knowledge" that is not revealed either to Anar's characters, or E.Poe's man (Iskandarova 2010). The theme of "the journey of cognition", often found in Poe's stories, is also present in Anar's story. "This is also a kind of journey, but a journey into oneself: finding oneself in another person, and in oneself - a stranger, unfamiliar person" (Venediktova 1990). A separate plot line in Anar's stories is the theme of travel, which for different characters means their philosophy of life, time and memory. So, the tape recording in the stories "The White Harbour" and "The Last Night of the Outgoing Year" looks like the memory frozen in time and restores in the consciousness the events of the past, and the emotions of people. It returns its listeners to the same circle of knowledge, where everyone discovers his feelings in others, and other people's thoughts become his own property. It is similar to Tahmina's dreams, which she knows how to convey to others.

Tahmina can also be represented as the prototype of Scheherazade from the tales of "1001 Nights". Like an oriental fairy-tale princess who throughout the night tells the Padishah tales of incredible adventures, Tahmina methodically unravels the tangle of stories and memories from her past. She delays time, distances Zaur from reality, hides the present, and, like Scheherazade, tries to escape from "death." In search of happiness and love, she does not realize that she is a projection of the past, which she cannot separate from, as she is the memory itself.

The theme of sexuality forms the basis of many conversations and characters in Anar's works, and in particular in the "White Harbor" ("Circle"). Anar does not describe vivid intimate scenes and does not differentiate body parts by gender. He does not invent special artistic means to attract the reader with erotic material. He speaks of this in a very gentle way: "Zaur's beautiful copper-colored muscular body", allusions to his sexual adventures; the glory of Spartak as "ladies' heartbreaker"; the pride of their parents for the "successes" of their sons, etc. However, all these descriptions are just "technical indicators" to the images of these characters. Even the speculations of the publishing house employees' about Tahmina's romance with Dadash, or

with other unknown men - jewelers, directors and store managers - are associated with "restrictions that various social norms impose on the consciousness of an individual" (Isgandarova 2010).

Tahmina's sexual portrait is most accurately conveyed by the author through the fairy tale about the enchanted dress from the Azerbaijani dastan "Asli and Kerem", where the buttons on a dress of the bride are repeatedly fastened no matter how many times the groom tries to open. "This is a fairy tale about me," Tahmina confesses to Zaur. Many people think that they have unbuttoned all my buttons ... and I again fasten up to the chin and lock myself" (Anar 2004). I suppose, this tale fully reflects the spiritual world of Tahmina, a world that neither Zaur, nor any other man can appreciate. Even this tale of the enchanted dress is just a silly tale for him. Tahmina, in her turn symbolizes this princess, or rather, this dress itself. She is like the hidden knowledge of E. Poe's Ligeia, which could not be discovered or understood (Poe 1989).

Conclusion

The study of the problem of gender and society in the literary text is always relevant, since both a woman and a man are the main components of any human community and they fulfill certain missions in this society. However, it is the function of the women to keep the hearth, to accompany her husband in the reproduction of the human race, but also to bear aesthetic and spiritual values. Unfortunately, living in a patriarchal society, a woman has always been subjected to harassment, both physical and moral, among which social prohibitions and psychological restrictions play an important role. Describing these plots in their works, responding and expressing their attitude to the shortcomings of the society is an important mission of progressive writers. In the Azerbaijan literature, the name of Anar, his works and moral problems raised in them are always of great interest. The author loves the ordinary people of the big city and treats their problems with understanding.

Compositionally, each work written by Anar causes much debate and discussion. The art of composition, to which he attaches great importance, is for him the subject of painstaking work and rigorous mathematical calculation. The culmination of the work rests on an effect, which, according to the author, should be strong, but not too definite. This ambiguity of the situation or omission of thought, accompanied by silence, gives each reader the opportunity to think through the plot conceived by the writer. In a sense, the work itself here "plays the role of a 'medium': it brings the reader to the peak of the experience, which is the threshold of discovery." Beyond this threshold of discovery, a painful search for truth begins. Nevertheless, Anar always remains faithful to his creative credo - "not to teach abstract truths, but to expose and criticize the shortcomings specific to modern reality" [11, 47].

REFERENCES

- ANAR, 2004, Ağ liman. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 416.
- АНАР, 2005, Белая гавань. Сочинения, Том 2. Проза. Баку: Юрд, 624.
- BAYM, N., & LEVINE, R. S. (Eds.). (2011). The Norton Anthology of American Literature: Eighth International Student Edition. WW Norton & Company.
- ВЕНЕДИКТОВА, Г.Д., 1990, Поэзия американского романтизма. Автореферат докт. дисс. Moskva
- ГИДДЕНС Э., 1999, Социология. М.: Эдиториал УРСС, 1999, 704.
- GRIFFIN, GABRIELE, 2017, A Dictionary of Gender Studies. Oxford University Press, Current Online Version. <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/>.
- ISGANDAROVA, N. V., 2010, Gender problems in women' novels in the XVIII-XIX centuries//Stereotypes in Literatures and Cultures. Berlin, Bern, N. York, Oxford, Wien, 2010. XVI, 300pp., pp.168-182. ISBN 978-3-631-60448-9
- ИСКЕНДЕРОВА, Н.В., 2010, Поиски истины в рассказе Э.По «Лигейя». // ИзВГПУ, серия Филологические науки, № 2(46), Волгоград:175-179.
- FREUD, SIGMUND, 1989, An Outline of Psychoanalysis (The Standard Edition). W.W. Norton & Company, 144..
- QARAYEV, Y., 1988, Мейуар – şəxsiyyətdir. Bakı: Yazıçı, 45.
- DE SOUSA, AVINASH, 2011, Freudian Theory and Consciousness: A Conceptual Analysis. Mens Sana Monogr. Jan-Dec; 9(1): 210–217. doi: 10.4103/0973-1229.77437
- VAUCLAIR, CHRISTIN-MELANIE, 2009, Measuring cultural values at the individual-level: considering morality in cross-cultural value research. RAM. Revista de Administração Mackenzie On-line version, vol.10 no.3 São Paulo May/June. ISSN 1678-6971

LANGUAGE AND CULTURE

Adile ASADOVA *

* Western Caspian University, AZERBAIJAN

E-mail: asadova.adile.9496@mail.ru

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9948-2323>

Received: 14 January 2021; Accepted: 30 January 2021

ABSTRACT

The article examines the relationship between language and culture, as well as the dependence of the language on the cultural level of the people. The attitude to the parallel development of the language with the development of the culture of any nation is expressed, the possibility of the influence of the development of the culture of the people on the grammatical structure of the language is considered.

Key words: Language, intention, culture, thinking, nation, people, grammar.

Introduction

The problem “language and culture” is an integral part of the problem “man and culture”. From this point of view, along with linguists, philosophers, ethnographers, psychologists and sociologists also dealt with the problem of language and culture.

What is culture? From ancient times to the present day, opinions were expressed about the concept of culture, and the concept of “culture” was considered from different angles.

The culture was approached with the idea of being extremely polite, being aware of everything, being very literate and knowing your specialty in detail. Culture also developed in the sense of a detailed knowledge of works of literature and art. Dictionaries also give different definitions to the concept of culture:

1. The sum of the achievements of human society in the field of production, social and spiritual life.
2. The level of achievements of any nation or class in a given period.
3. Literacy, science, knowledge. Inability to behave in society. A set of living conditions that meet the requirements of a civilized person [1, 317].

Culture:

1. The sum of the achievements of the society in all spheres of public life.
2. Civilization (highly cultured person);

3. High development, ability, skill, high technical culture, physical education culture, language culture [2, 244].

Culture:

1. The sum of people's social and spiritual achievements
2. A highly cultured person.
3. Nutrition and rearing of plant or animal species.
4. High level of something, high development and skill [3, 313].

Linguist professor Afad Gurbanov says that the concept of culture belongs to different fields and shows that the "word" is given in a number of terms: folk culture, national culture, family culture, material culture, spiritual culture, eastern culture, western culture, urban culture, rural culture, construction culture, industrial culture, economic culture, trade culture, art culture, music culture, religious culture, political culture, book culture, painting culture, architectural culture, intellectual culture, language culture, speech culture, writing culture, etc. [4, 237].

We add to this line the term "culture of war" based on recent events.

The terms language culture, speech culture, and writing culture are among the linguistic aspects of culture and are the subject of linguistics. The connection between language and culture is very strong. This interaction creates conditions for the development of both. The language of each nation is an indicator of its culture.

Professor V.A. Zveginsev, a prominent linguist and one of the founders of the Department of Applied and Theoretical Linguistics at Moscow State University, approaches the issue of language and culture as follows:

1. The dependence of language on the general cultural level of the people.
2. The dependence of the structural features of individual languages on specific forms of culture of the people speaking that language [5, 248].

The dependence of language on the general cultural level of the people means the influence of the language belonging to any nation on the general cultural level of the people – the development of public consciousness, thinking, economic life, general social development, the general development of language, its grammatical structure.

Current Study

In this case, the development of the grammatical structure of the language is taken into account. However, the approach to this issue in linguistics is ambiguous. Although linguist Abulfaz Rajabli admits that there is a connection between the history of the development of the grammatical structure of the language and the history of the development of the people who speak that language, the role of this factor in the formation of specific events of the grammatical structure of the language is not exaggerated [6, 501].

There is a general connection between culture and language. According to the American linguist Edward Sapir, the history of language and the history of culture develop in parallel. We also agree with Abulfaz Rajabli that the development of culture cannot directly affect the development of the structure of language. However, there is no doubt that the development of culture has a direct impact on the development of the vocabulary of the language. New concepts, new lexemes appear in the language, the language includes words from other languages in the vocabulary. The development of culture also plays an important role in strengthening the norms of literary language.

Each of the peoples of the world has its own culture, which is a national culture. The culture of any nation does not depend on its number. About ten percent of Azerbaijan's

population is ethnic minority: Jews, Talyshs, Tats, Avars, Thakhurs, Shahdag peoples (Khinalugs, Kryts, Budukhs), Lezgins, Ingiloy, Molokans, Udis and others. Although these nations are not numerous, each of them has a rich culture and ancient traditions. It should be noted that the language of these peoples is typologically and genealogically different.

There is a strong connection between language and culture. In turn, language creates culture, and culture creates the basis for the development of language. The formation and development of world languages is closely linked with culture. One of the important attributes of a nation, perhaps the first, is the language that expresses the national culture of the people who speak that language. We have shown above the opinion of the Azerbaijani linguist Abulfaz Rajabli that the culture of the people will affect the lexical structure of the language, but will not change the structure of the language. In fact, our views coincided with those of the scientist. However, some time ago we had to study the languages of the Shahdag subgroup on a conference topic. To be honest, it was not so easy. Because the available sources were few and at the same time contradictory. There was an interesting point in the grammatical categories of the Kryts language, one of the languages of the Shahdag subgroup (Kryts is the language of the Kryts living in the village of Kryts, southeast of Shahdag in the Guba region of Azerbaijan, as well as in the nearby villages of Alik, Jack, Haput).

I would also like to note that we got a lot of information about the Kryts language from the book "Grammar of the Kryts language" by Jill Otiye, which is entirely devoted to the Kryts language. In the introductory part of the book, the author gave information about Kryts language and people. Jill Otiye describes the village of Kryts under the geographical context as follows: "About 2,000 people in the Kryts language and their names in the villages of Alik, Jack, Kryts, Haput, located in the eastern foothills of the Greater Caucasus Mountains, northeast of the Republic of Azerbaijan (Guba) at an altitude of 1900 meters above sea level. they speak in dialects" [7, 5]. He then provided information on research papers written in Kryts [7, 8]. The author spoke in detail about the genetic position, linguistic type and grammatical structure of the Kryts language.

The interesting point we mentioned above was that the lexemes that express the concepts of respect in the Kryts language change little in the sentence, that is, these words are not solved differently from other words. For example: "*Atasının oğlu-Bəy dix*". The word "bəy", which means father, has not changed here. In the expression "*Oğlunun atası-Duxar bəy*", the word "dix" meaning "son" was changed to "duxar". Here the word remains unchanged because the *ata* (father) has more respect than the *oğul* (son). In the Kryts language, the word "ata" – "bəy" has the highest meaning. They even mean it as big, like a god. In general, in the Kryts language, respect for elders is expressed in the form of appeals. For example: "ay" in the Azerbaijani word "*ay uşaq*" sounds like "və" in Kryts. However, if they are addressed to *yaşlı, qoca, ataya* (old, father), they should say "vi", but not "və". For example: *ay ata - vi bəy*.

Conclusion

We come to the conclusion that the culture and national values of a people also affect the grammatical structure of its language.

The subject of language and culture is also closely related to language and thought. Since thinking exists only through language, there is an unbreakable connection between thought and language. The language of any nation depends on its way of thinking, which is an indicator of its general cultural level. From this point of view, all levels of language are connected with culture.

We came across some interesting facts in the book "Folklore and Literary Studies" by folklorist Professor Maharram Gasimli. In his book, the author gives information about the

culture of “Gam-shaman”. It shows that in the primitive thinking of the ancient Turks there was an unusual attitude to the word, music, musical instrument and its performer. At the same time, emphasizing the lexeme “gam”, the scientist states: “Gam captures the necessary spirit and makes it its own. It seems to us that the pronoun of the name should be sought in the same sense. The phrase “qamarlamaq, kamarlamaq” used in modern Azerbaijani and Anatolian Turkic languages to mean “to seize, to take possession of” is very close to the main mythological-semantic aspect of the historical task of gam, almost preserving its original content” [8, 21].

One of the interesting statements of the author is related to the word “qamçı” (whip). Professor G.P. Snesev, a prominent ethnographer-turkologist, gave an example “When performing a medical function, a gam-shaman finally beats the patient with a whip to heal the patient” from the work “Relics of Muslim beliefs and rituals among the Uzbeks of Khorezm” and said that the word “qamçı” has the same semantics as the word “gam”, which reflects strength. [8., 22].

Interestingly, the word “qamçı” as a lexical unit expressing the same concept is preserved in the vocabulary of the vast majority of Turkic languages.

As we have seen, the cultural thinking of the people is reflected in the lexicological, derivotological, grammatical and other departments of the language, in short, in all layers of the language.

Of course, the subject of language and culture is a very broad one. Undoubtedly, the culture, traditions, values and cultural thinking of each nation will be embodied in the language of that nation, will live in the language of that nation and will be written in its memory. Culture and language are always interconnected, one that provides material to the other and the other that enriches the other. I started the introduction of the article in the sense of culture. I would like to end with the opinion of culturologist Fuad Mammadov on culture: “Fyodor Dostoevsky said: “Beauty will save the world”, but I do not agree with him. There were many wars for beauty. But culture will save the world only if the world protects culture.

REFERENCES

- ORUCOV, Ə., ABDULLAYEV, B., & RƏHİMZADƏ, N. (2006). Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. Bakı: Şərq-Qərb.
- AXUNDOV, A. (2005). Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. Bakı, Elm.
- Толковый словарь русского языка. Москва, 1999
- Afad Qurbanov. Ümumi dilçilik. II cild. Bakı, 2004
- В.А.Звегинцев. Очерки пообщему языкознанию. Москва, 1962
- Əbülfəz Rəcəbli. Nəzəri dilçilik. Bakı, 2003
- Jil Otiye. Qrız dilinin qrammatikası (Əlik dialekti), 2004
- Məhərrəm Qasımlı. Folklor və ədəbiyyat araşdırmaları. Bakı, 2017

SENTENCE AND ITS POETIC SYNTAX IN BAYATIES OF AZERBAIJAN

Gülqız Hacıbala ADILOVA *

* Baku Slavic University, AZERBAIJAN

E-mail: gulagh2@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9746-3543>

Received: 17 January 2021; Accepted: 31 January 2021

ABSTRACT

Bayaties attract attention with their poetic perfection reflecting the subtleties of the national language, the specific features of the phonetic, lexical and grammatical norms of the literary language of Azerbaijan. The purity of the vernacular, the richness of the vocabulary and the fluency of the grammatical structure are also clearly felt in bayaties. As the research work is also called "Sentence and its poetic syntax in bayaties of Azerbaijan", the sentences in the bayaty context will be studied directly from the linguistic poetic point of view..

Key words: bayaty, folk art, poetic syntax, sentence, poetic thinking

Introduction

There is always a need for clarification of sentence and its evolutionary process, classification, type, structure, meaning and grammatical relationship of components to each other and other matters. Examples of oral folk literature, including bayaties report how our people's oral speech and artistic thinking style began to be formed centuries ago and became richer and richer over time. In this regard, it is important to study the poetic syntax of the sentence being the means of expression on the basis of oral language materials. As noted by Professor G. Kazimov "The history of the formation of the syntactic structure of our language is very old. There is no fundamental difference between the current syntactic structure of the Azerbaijani language and the language structure of "Dede Gorgud", the older bayaty_a and our folk songs" (7.p.7).

According to İ. İ. Kovtunova the problem of poetic syntax is related to the linguistics of speech. The functional purpose of the speech type and the characteristic conditions of communication are reflected in the semantics and functions of language tools (8.p.12).

Prof. K.V.Nerimanoghlu who has conducted a number of successful researches in the field of research of linguistic poetics, especially poetic syntax in Azerbaijani linguistics writes:

“The features of poetic language are manifested more in the field of syntax. Because compared to lexis, syntax covers a wider range of language changes (creation of new meanings, new expressive possibilities, semantic development and so on.). Therefore, in our opinion, it is more expedient to start the study of poetic language, especially the language of folklore characterized by a number of specific features by studying the poetic syntax” (13.p.36).

Current Study

The language of bayaties is the language in which the people perceive reality. The marvelous beauty of nature is the first source of man's aesthetic feelings. The figurative reflection of nature inspiring this beauty such as primitive poetry, songs, bayaties, folk songs, and other lyrical fragments have emerged.

<p>1 Ay doğdu qəlbiləndi,
Doğduqca qəlbiləndi.
Nəyə desən and içim,
Bu qəlb, o qəlbiləndi (9.p. 34).</p> | <p>Dağlar başı qar oldu,
Gül bağçalar xar oldu,
Sevgilim seyrə çıxdı,
El-oba gülzar oldu (1.p.13).</p> |
|--|---|

As it is seen, both bayaties consist of declarative sentences of descriptive feature. All the sentences in bayaties and all the words in the sentences are said approximately in the same harmony and rhythm. This melodic intonation is an example of poetic expression of thought.

Since ancient times, the term poetics has been used throughout history as a term for the language and structure of works of art written in both poetry and prose, as the name of the science of literature. The greatest theorist of poetics in the ancient world Aristotle showed in his work “Poetics” that the goal of every art is to complete missing things in nature”(2.p.8). However, the ideas expressed here shall not be expressed in ordinary words. The artist must demonstrate poetic art in the literal sense of the word.

One of the linguists of the XX century R. Jakobson writes in his work “Linguistics and Poetics”: “Poetics solves the problems of speech structure as studying the color structures of works of art. As linguistics is a general science of speech structures, poetics can be considered an integral part of linguistics”(14.p.194).

The study of the poetic syntax of the Azerbaijani language on the basis of bayaties is connected with a number of specific features of the research material. Since folklore is an indicator of the historical formation and development of the literary language and artistic culture of any nation.

Considered the greatest founder of modern linguistics F.de Saussure writes: “Poetic texts are valuable material for studying the pronunciation; the system of poetry is related to the number of syllables, their quantity (length), repetition of individual sounds (alliteration, assonance, rhyme); Poetic texts can contain valuable material on relevant issues of phonology”. (6.p.105). Therefore, the involvement of bayaties in linguistic-poetic research is one of the most pressing issues of modern linguistics.

While talking about the poetic syntax of sentences, first of all, expressiveness at all levels of language is considered as one of the main factors.

<p>1. Aşıqəm, yaxam əldə,
Ögrənir yaxam əldə,</p> | <p><i>Dutdum</i> hicran yaxasın,
Gördüm öz yaxam əldə (10.p.18).</p> |
|---|--|

Here, the words "*ögrənir* ", "*dutdum*" report us about the sound substitutions and sound increase and other issues in the phonetic system of medieval literary language.

The expressiveness at all levels of language is one of the main factors in the formation of the linguopoetic structure of bayaties. It also reveals the nature of creating rhythm, harmony of sounds in the structure of the words:

Yox, Aşiq, səndə qalsın, Can məndə qərar tutmaz,
Səndədir, səndə qalsın, Gündərim, səndə qalsın (9.p.52).

As can be seen, expressiveness at the phonetic level manifests itself through the arrangement of sounds in a certain sequence, rhythm, distribution of syllables within a hemistich and so on. Thus, it is clear that poetry manifests itself at all levels of language. It determines the structure of phonetic, lexical and morphological elements. In turn, they play a key role in both the formation and determination of the poetic level of the syntactic structure of the language.

It is also clear from the theoretical ideas put forward that artistic creativity is born from a kind of imitation of life. This imitation is not an ordinary imitation, but an artistic one. It is a figurative, artistic representation of life and natural phenomena. This representation has emerged from the desire of people to pay more attention to any information they wanted to convey. In this regard, one of the prominent representatives of the Prague School of Linguistics R.Jacobson explains the poetic function of language as follows: "Focusing on information, thus increasing attention to information for the sake of information is called the poetic function of language" (14. p.202). In turn, they serve as the basis for the formation of the syntactic structure of the language.

Examples of oral folk literature report how the oral speech and artistic thinking of the people who created it centuries ago began to be formed and became richer and richer over time. Therefore, the study of poetic syntax in the context of bayaty is interesting from the linguistic point of view. Since the importance of the syntactic structure of the first examples of poetry is great for modern linguistics.

R.Jacobson notes that in folklore it is possible to find the most clear and stereotypical forms of poetry which are especially suitable for structural analysis and that all levels of language - phonological, morphological, syntactic and lexical - can be successfully studied in folk poetry (14.p.194.)

Notwithstanding that from time to time people expressed their desires and thoughts in broken words, they gradually became more broad-minded and were able to express their thoughts in large, consistent form in small poetic texts. Unaware of the grammatical rules of the language, the people built more complex constructions from all types of simple sentences and created their different types.

Thus, it is clear from the theoretical ideas put forward that artistic creativity arises from a kind of imitation of life. This imitation is not an ordinary, but an artistic imitation. It is a figurative, artistic representation of life and natural phenomena:

The role of intonation is more pronounced in bayaties having high emotionality. As we read and understand the verses that may seem ordinary at the time, we are amazed at the inner dynamics in them:

Duman ,gəl get bu dağlardan. Nə gözlərim səni görsün,
Dağlar yeni bar eyləsin. Nə könlüm qubar eyləsin (9.p.36).

Thus, being unaware, a natural bond - harmony was established between the inner worlds of people and nature. Over time, people having no idea about writing and reading used these tools skillfully to create their own "speech books" - songs, lullabies, bayaties, epics and so on. Thus, poeticity and emotionality come naturally to folk art.

In the early examples of folk poetry, we see the role of rhythm - intra-hemistich divisions, intonation - in the formation of words as sentences and sentences in the expression of people's thought.

Since sentence syntax is more concerned with speech activity as an object of study, a study of the poetic syntax of a sentence in the bayaty context will contribute to revealing a number of interesting linguistic facts. Because, examples of oral literature are not only a poetic product of the primitive artistic thinking of people, moving from broken words to words, words to word combinations, from word combinations to simpler and more complex sentences, but also a direct indicator of the process of evolution of the vernacular. Prof. G. Kazimov points out that the syntactic structure of our language does not differ significantly from the syntactic structure of "Dede Gorgud" language, the renewal takes place in the process of enrichment and fluency. Syntactic relations, nominal and verbal compounds, simple sentences, extended simple sentences, simple sentences with complex structure are as in modern language" (8.p.15-16).

As it is a multifield, complex syntactic unit, in modern syntax works the sentence is studied from a number of aspects the most important of which are: logical, structural, communicative and semantic" (4.p.65).

Logical analysis of a sentence means analysis based on the mutual dialectical unity of forms and units of language and thinking in the logical-syntactic direction. At the same time, the interrelationships and relations of language and thinking are clear here. Otherwise, their nature cannot be understood.

Speaking from the logical point of view, philosophers show three types of expression of thought: informative thought, provocative thought, questioning thought (4.p.66). It means that a sentence is used for three purposes - informative, questioning and commanding purposes and each has its own characteristics.

The Azerbaijani bayaties are a perfect example of creativity reflecting the richness and fluency of the native language in poetic language. The ability to create all kinds of simple sentences in small lyrical passages consisting mainly of four hemistiches and at the same time larger syntactic units to achieve a fuller expression of thought - complex sentences, micro and even macro texts is a great discovery from a linguistic point of view. It proves that bayaties are not just valuable as an example of the people's oral literature. With these small lyrical pieces reflecting the centuries-old history, it once again shows that the scientific, philosophical and artistic thinking of the people has been developing in parallel since the earliest times.

1. Dağlar başı qar imiş, Əvvəli şirin dünyanın
Dibi bir anbar imiş. Axırı zəhrimar imiş (3.p.33.)

The richness of the linguistic facts, the full but very concise expression of the idea, as well as the very intricate sentence structures show themselves in the given examples.

The sentences in the bayaties are unique way of expressing thoughts of people about certain events, signs and so on. Therefore, the most commonly used sentences in bayaties are declarative sentences. Declarative sentences cover all types of sentence structures - simple and complex, two-member and one-member, short and wide, incomplete and whole sentences. For example:

Qızılgüləm, dəstəyəm,	Əyil, üzündən öpüm,
Bülbüləm, qəfəsdəyəm.	Ayrılacaq, yol üstəyəm (1.p.49).

This bayaty consists of eight simple sentences. Five of them are declarative and three are imperative sentences. Observing the same rhythm and harmony in simple, two-member

incomplete sentences, as well as the alliteration of sounds in words reveals the linguo-poetic peculiarity of the bayaty language.

Declarative sentences are in the affirmative and negative forms:

Aşiq yüz ilə dægər,	Gün var, yüz ilə dægər.
Şana yüz ilə dægər,	Səninlə keçən günüm,
İl var ,bir günə dəgməz,	Biri yüz ilə dægər (10.p.68).

The structure of the given bayaty is also interesting. Bayaty mainly consists of seven syllables. It is obvious that the bayaty pattern created by the people centuries ago have six hemistiches. The sentence types here, their structures, sounding with modern linguistic facts attract attention. The first two hemistiches of bayaty consist of simple sentence with the same structure. The third and fourth hemistiches are compound sentences of mixed type. The affirmation and negative forms of the sentences in the components, the harmony of the words and sounds in them reveal the poetic nature of the sentence. The thought is ended in the simple sentence in the fifth and sixth hemistiches. This bayaty example can be considered as a macro text. It is also possible to increase the number of such examples:

It is known that the central grammatical unit of syntax is simple sentences. Simple sentences play a key role in the formation of complex sentences and text. In simple sentences consisting of expressions, word forms have their own grammatical features: a) they are formed according to a special grammatical form; b) they have linguistic meanings, formal features, intonation design and ability to change.

Differential features of a simple sentence are considered in three main directions structural, semantic and communicative:

1. The structural aspect of the sentence provides the following features:

- The nature of the expression / indivisibility of the sentence.
- Method of expression of predicative basis.
- completeness of the composition (presence of structurally obligatory main members)

2. The semantic aspect of the sentence provides the following features:

- function (purpose of expression) - interrogation, motivation.
- emotional mobility (exclamation, neutral).
- emotional features.
- nature of predicative relations (positive - negative).

3. The communicative side of the sentence provides the following features:

- urgent (thematic) division.
- information center and its actualization method.

It is clear from all of the above-mentioned facts that some of the sentences contain information about things and events. The idea is either affirmed or denied; in a group of sentences the opposite happens. The speaker uses these sentences in order to get information from another person about a certain issue, to complete his / her opinion, to clarify, in other groups of sentences he / she expresses his/her wish, command, requests and other feelings. In this regard, the sentence is divided into four parts according to purpose and intonation.

The declarative sentence provides information about the event, object and sign in the usual way. The idea is either affirmed or denied here. These sentences are based on general

rules. That is to say that the word order of the language is observed. However, word order is often violated in order to increase the impact of the idea to be expressed in lyrical texts, both in written and oral literary language. For example:

Çıxdım hündür divara, Mən baxdım, o baxmadı,
Baxdım bir gözəl yara, Qəlbimə vurdu yara (9.p.20).

There are five simple sentences here. At the beginning of the first and second sentences predicate is used and in the next two sentences subject is used. In some parts of the sentence the tone is relatively high and near the end it becomes normal or weakens.

It is often possible to observe consonants in the same grammatical forms at the end of poetic hemistiches in the Azerbaijani bayaties as in the language of ancient Turkish poetry. For example:

Mixək əkdim, gördülər, Bəxtəvər o qıza ki,
Qönçə - qönçə dərdilər. Sevdininə verdilər (9.p.236).

As can be seen from the example, affixes form a rhyme and alliteration of consonants (r) begins at the base of verbs.

Let's look through the example of a bayaty written by Muhammad Ibn Makki in the 16th century:

Mən aşiq yasəmən siz, Gülşənsiz, yasəmənsiz.
Bağların yasəmənsiz, Yoğ aqlayan dost kuyndə,
Mən öldüm gülə həsrət, Getməyin yasə mənsiz (10.p.13).

As can be seen, the repetition of the same consonant sounds both at the beginning and at the end of a word - alliteration increases the figurativeness. It reveals the poetic nature of the nation's artistic thinking.

Let's consider otherbayaty:
Aşiq, bu gül butandı, Ayla gün bəhsə girdi,
Gül dəstəsi tutandı. Camalından utandı (1.p.106).

In Bayati, nominal predicate is used in the first and second sentences and verbal predicate in the third and fourth sentences. The alliteration of sounds *g*, *t*, *d* creates rhythm as a poetic tool here.

Examples of the repetition of the last consonant at the root of the word in ancient bayaties show that in addition to the parallel structure in the structure of the poetic folklore form there are certain conditions for the formation of a rhyme inherent to folk poetry (11.p.86). At the end of the verses, certain sounds are placed in the same sequence in words ending in the same termination. From the point of view of the alliteration system, this case reveals the poetic potential of lyrical texts as means of creating rhythm and harmony.

While analyzing bayaties you can't help but marvel at the people's way of thinking. The ability to compose eight simple sentences in four lines of twenty-eight syllables indicates the intensity of the linguo-poetic potential of the nation's artistic thinking. Let's look at the following bayaty:

Qızılgüləm, dəstəyəm. Əyil, üzündə öpüm,
Bülbüləm, qəfəsdəyəm. Ayrılmaq, yol üstəyəm (1.p.49).

There are eight simple sentences in the bayaty. Five of them are declarative and three are imperative sentences. All sentences are simple, two-member, incomplete sentences.

There are such simple metaphors in the bayaty context that one or more of them do not have a predicative indicator and the morphological expression of the predicativity is not a suffix. Predicateness is formed by word order and intonation in such constructions:

Dağının başı qara,	Bu gün mən bir qız gördüm,
Dibinin daşı qara,	Gözü şux, qaşları qara (3.p.85).

There are four simple sentences. The first two sentences are short sentences without a predicate. The last two sentences are components of a complex sentence with a composite construction. The subordinate clause itself contains two short clauses not having a predicate. At the same time the alliteration of “d – ş”; “q – ş” consonants gives a new poetic tone to the lyrical piece here.

1. Bir nazlı yar görmüşəm,
Buxaq billur, göz ala (9.p.38). | 2. Gözəl bir qız sevmişəm,
Ay camallı, göz qara (1.p.85). |
|--|--|

The third and fourth hemistiches in both bayaties are complex sentences without conjunctions. The first side, that is to say that the principal sentences are simple, two-member, wide declarative sentences. Subordinate clauses are sentences without predicate.

From the beginning, humans have dreamed to find a solution to any problem troubling them. The desire to ask questions and learn something came to the fore. A sentence used for this purpose is called an interrogative sentence. The interrogative sentences are formed in several ways. One of these tools is the interrogative intonation. That is to say that an interrogative sentence is formed without any grammatical means. Let’s consider the following bayaty:

Ceyran, çölə gedirsən? Ördək, gölə gedirsən?	Yara bir xəbər apar, Bizim elə gedirsən? (9.p.177).
---	--

As can be seen, three out of four simple sentences used here are interrogative sentences formed without any grammatical means, only with interrogative intonation. Such interrogative sentences are very similar in structure to metaphorical sentences. As can be seen from the example above, declarative sentences can be turned into interrogative sentences by pronouncing the last syllable of the message a little longer without making any changes.

There are also individual bayaties, in which there are interrogative sentences formed both by interrogative intonation and by other means:

O kimdir atar məni? Hər dərdə Qatır məni?	Namərd gəlib dost olmaz Dostluqda satar məni (3.p.67).
--	---

One of the interesting cases in the bayaties is the use of some special means rarely used in the oral literary language, but are not characteristic for the written language in order to make the interrogative sentences stronger.

1. Dağlar o dağlarmola?
Bar verən bağlarmola?	Necəki, mən ağladım
Yarəb, yar ağlarmola? (1.223).
2. Bağda biyan varmola?
Gülə ziyən varmola?	Sonsuzun bir günündə
Yazıq deyən varmola? (9.137).
3. Ay doğub batarmola?
Ülkərə çatarmola?	Ana baladan ayrı
Dincəlib yatarmola? (1. 202).

In these sentences, though that the suffix “*mola*” seems to be the formal sign of the interrogative sentence in the words “*dağlarmola*”, “*bağlarmola*”, “*varmola*”, “*batarmola*”, “*çatarmola*”, “*yatarmola*”, but in fact it combines the meaning of “*-mı (-mi, -mu, -mü)*” interrogative particles and “*görəsən*” (as if) parenthesis. This is one of the characteristics of a living vernacular. Here, one vowel is dropped in the pronunciation because two vowels come together at the junction of the modal word with the interrogative particles. In another bayaty, its another form is noticeable.

Toy elə gəlim toya, Bu gün gördüyüm yarı,
Qurbanam belə boya Bir də görürəm ola? (1.17).

In fact, the word “*ola*” replaces the modal words “*görəsən*”, “*görən*”, “*olmuya*” (as if, perhaps) giving the meaning of doubt, probability and wonder.

Although interrogative sentences are used to get answers, they also have forms not requiring any answers. These are called rhetorical questions and are considered one of the means of artistic expression. For example:

Dərd məni almadımı? Çox gözləməm var idi,
Döşəyə salmadımı? Gözümdə qalmadımı? (1.p.92)

The three interrogative sentences used here are not intended to be answered. In fact, the narrator narrates that the pain takes him away, puts him to bed and none of his expectations have been realized.

All types of simple sentences in terms of purpose and intonation are quite common in the context of bayaty. In that sense, exclamatory sentences too. People's feelings - excitement, joy and sorrow - are expressed in different shades and forms in the bayaties being the rich example of creativity. The exclamatory sentences provide more emotional expression of thought, increase expressiveness, which indicates the poetic scope of the language. The role of exclamatory intonation in the formation of exclamatory sentences is great. Gladness, amazement, regret, irony, hate, joy, and other emotional relationships are vividly reflected in such sentences. Vocatives also have a special role in the formation of such exclamatory sentences:

Aman fələk, ax fələk! Mənə elçi gələndə,
Çıx qapıdan bax, fələk! Get evini yıx, fələk! (9.p.56)

One of the tools in the formation of exclamatory sentences is the exclamatory mark itself. The meanings of the exclamatory sentences depend on the exclamations used in them.

<p>1. Haray, ellilər, haray!
Şana tellilər, haray!
Köçümü sel apardı,
Əli bellilər, haray! (9.p.51).</p> | <p>2. Əziziyəm, dedi vay!
Dedi, aman! Dedi vay!
Gülşəndən bir səs gəlir,
Heç bilmirəm nədi, vay! (19.p.61).</p> |
|--|---|

As can be seen, the exclamation “**haray**” in the first bayaty means help and the exclamations “*aman*”, “*vay*” in the second bayaty express fear and anxiety.

The given bayaties are also distinguished by the fact that they are rich in figurative words and expressions from beginning to end. Words distinguished by such a stylistic tone are called poetic words and bring a new tone to the general meaning of the sentence.

One of the types of sentences according to their purpose and intonation is the imperative sentence and its expresses a kind of command, desire, request, advice, reminder, admonition, and so on. The main tool in the formation of this type of sentence is intonation. At the same

time, the imperative form of the verb and the imperative particles also play a role in the formation of the imperative sentence:

1. Duman, gəl, get bu dağlardan,
Dağlar yeni bar eyləsin.
Nə gözlərim səni görsün,
Nə könlüm qubar eyləsin (9.p. 162).
2. Qoy gedim yurda məni,
Tapşırma qurda məni
Gözü yolda qalan var,
Öldürmə burda məni (9.p.74).

As can be seen from the examples, both imperative particles and the imperative form of the verb play a role in the formation of imperative sentences. The imperative particles serve to more emotional expression of thought. In this case, the word is almost poetic.

The poetic expansion of the word in the sentence is one of the characteristic features of the literary language. The figurative expression of thought is the artistic cloaking of the reality of life. In other words, poetic words are directly figurative and more subtle expression of aesthetic thought.

The people do not simply describe nature in the bayaties considered to be the first examples of primitive poetry. They show the melodic rhythm of the sound system of a simple vernacular, the type and structure of syntactic units. They show the way how a language goes from broken words to words, from words to larger means of expression - sentences. In particular, the idea is formed about the word combinations considered to be the building blocks of the sentence and their specific grammatical models, the basics of meaning. For example:

Dağlar başı qar oldu,	Sevgilim seyrə çıxdı,
Gül bağçalar xar oldu,	El-oba gülzar oldu (1.p.137).

It is also clear from the given examples that the meaning of word combinations is based on events taken place in the objective world and interacting with each other. The examples prove once again that the word takes on a new color and acquires a new shade in the artistic environment.

Unaware of the grammatical rules of the language, the people constructed more complex sentences from all types of simple sentences and complex sentences and their various types. All kinds of compound and complex sentences are encountered in the context of bayaty. It means that although people sometimes expressed their thoughts in short words and simple sentences, over time they have constructed complex sentences and micro and even macro-texts in order to express their thoughts more broadly.

The most important feature distinguishing complex sentences from simple ones is their structure. It can also be concluded that compared with simple sentences, complex sentences connect individual facts and events.

As mentioned above, people have previously heard different parts of existence and tried to express it in simple sentences. However, over time, as events in the objective world became clearer, first of all compound sentences have emerged as means of expression. Gradually, as the contradictions, causes, consequences, conditions and other connections between events were understood, a new type of compound sentence — complex sentences have emerged.

The components of the compound sentence are equal:

Dağlar başı qar oldu.	Sevgilim seyrə çıxdı,
Gül bağçalar xar oldu,	El-oba gülzar oldu (9.p.75).

This bayaty contains compound sentence consisting of four simple sentences with equal parts. Bayaty generally has descriptive character.

One of the characteristic features of the compound sentence is the parallelism between its parts which is more manifested in bayaties.

One of the components of the compound sentence formed in the form of combination of the simple sentence is sometimes homogeneous or parallel. For example:

Əziziyəm, sim ağlar, Sən öldün, mən ağladım,
Saz inildər, sim ağlar. Mən ölsəm bəs kim ağlar? (9.p.151).

As shown in the example, the part of sentence in the components are arranged in the same order. The sentence in the second hemistich (Saz inildər, sim ağlar) is the time related compound sentence. Because of the simultaneous enumeration, the components can be easily relocated. The second sentence is the consequence related compound sentence.

Ağacda xəzəl ağlar, Oğlu ölən analar,
Dibində gözəl ağlar. Sərgərdan gəzər ağlar (1.p.247).

It is known that the same arrangement and succession of syntactic elements in the components of the text is called syntactic parallelism. Syntactic parallelism arises from the fact that the parts of the sentence or sentences themselves follow each other in the same structure.

Araz aşanda mələr, Anasından balalar,
Kür qovuşanda mələr, Ayırı düşəndə mələr (9.p.216).

The parallelism of the adverbs of time between all three components is manifested in this bayaty. If the sentences follow each other in this way, they become parallel components and create text.

Parallelism is sometimes seen in the first and sometimes in the second component in bayaties containing rich linguistic facts.

One of the interesting aspects of bayaties is that people can demonstrate their ability to construct complex sentences in different ways - through proverbs, sayings, phrasal verbs and other ready-made language materials.

1. Ovçu dağda işləməz, Bir məsəl var bueldə,
Ov görməsə tuşlamaz. *İşləməyən dişləməz* (9.p.241)
2. Yar bağçada baş bağlar, Gah gülər, gah danışar,
Zülfün yuyar, yaş bağlar. Gah *bağrına daş bağlar* (1.p.80).

Research on bayaties proves once again that these small folklore samples are not only the indicator of the internal-semantic richness of the vernacular, but also the richness of the spiritual world of the people.

REFERENCES

- Abdulla B. və b. Azərbaycan bayatıları. Bakı-,1984.
- Aristotel. Poetika. Bakı-2006.
- Bayatılar və manilər. AMEA-nın Folklor institutu. Bakı-2005.
- Babaytseva. V.V. Sintaksisin əsas vahidləri. Azərbaycan dili və ədəbiyyatı tədrisi. Bakı-1978.
- Dəmirçizadə Ə. Kitabı-DədəQorqud dastanlarının dili. Bakı-1959,
- Ferdinand de Sössür. Ümumi dilçilik kursu. Bakı, BDU nəş.,2003.
- Казимов. Q. Müasir Azərbaycan dili. Sintaksis. Bakı-2004,
- Ковтунова И.И. Поэтический синтаксис .Москва: Наука, 1986.
- Qasımov H. Bayatılar. Bakı-1960.
- Məmmədova A. Bayatılar. Bakı-1977.
- Стеблева.И.В. Развитие тюрских поэтических форм в XI веке. Москва 1971.
- Vəliyev K. Azərbaycan eposunun poetik sintaksisi. Bakı-Oskar-2009.
- Vəliyev K. Linqvistik poetikaya giriş. Bakı-Oskar-2009.
- Якобсон.Р. Поэтик синтаксис». Структурализм.» «За» и «против», М., 1976,

“Bu sayfa dizgiden dolayı boş bırakılmıştır”